

QƏMGİN FƏZİ

Nəsihət deyirəm, saxla yadında

Bakı – 2016

Toplayıb tərtib edəni və redaktoru:

Azər Kərimov

Texnika elmləri doktoru, professor

Bədii redaktoru:

Araz Yaquboğlu

“Qızıl qələm” mükafatı laureatı

Ön sözün müəllifi:

Tacir Səməmi

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

Qəmgin Fəzi,

Nəsihət deyirəm, saxla yadında.

Bakı, “Elm və təhsil”, 2016. – 392 səh.

Bu kitab Göyçə ədəbi mühitində dini şeirlər müəllifi kimi tanınan el şairi Qəmgin Fəzinin 1996-cı ildə çap olunan “Ağrı dağı” adlı kitabından sonra çap olunan iri həcmli ikinci kitabıdır.

Geniş oxucu auditoriyası üçün nəzərdə tutulan kitabda nəsihətamiz sözlərlə zəngin olan müxtəlif janrlı şeirlərin oxucu könlünü oxşayacağına inanırıq.

ISBN 978-9952-8142-0-0

© “Qəmgin Fəzi”, 2016

*Kitab unudulmaz el şairi, din xadimi
Qəmgin Fəzinin
anadan olmasının 100 illiyinə ithaf olunur.*

ÖN SÖZ

Qəmgin Fəzi (Kərimov Fəzi Qasım oğlu) 1915-ci ildə Göyçə mahalının Daşkənd kəndində anadan olmuşdur. Atası Məşədi Qasım Hacı Kərim oğlu dövrünün və Göyçə mahalının ən seçilmiş, sayılmış hünərpərvər kişilərindən olmuş, 1905-1918-ci illər erməni-müsəlman davasında Göyçədən Qarabağın Əsgəran qalasına kimi döyüş bölgələrinə rəhbərlik etmişdir.

Qəmgin Fəzi Şair Məmmədhüseyn, Ağ Aşıq, Aşıq Alı, Aşıq Ələsgər, Növrəs İman, Nərimanlı Aşıq Bəhmən, Həsən Xəyalı, Aşıq Nəcəf və başqa ustad aşıqların vətəni olan Göyçə ədəbi mühitində böyümüş, saza sözə böyük maraq göstərmiş, saz və söz ustadı olsa da peşəkar aşıqlıq etməmişdir. O Növrəs İmanla, Zodlu Abdullayla, Aşıq Nəcəflə, Aşıq Əsədlə yaxın dostluq etmişdir.

1941-1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsində qəhrəmanlıq göstərmiş, bir neçə orden və medalla təltif olunmuş, ağır yaralandıqdan sonra arxa cəbhədə müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. Həyatının sonrakı keçməkəşləri, Ulu Göyçədən elliklə erməni genosidinə mütəmadi məruz qalmaqla təqib olunaraq Qarabağa – Bərdə torpağına köçməsi, ata-baba

ocağından ayrılması, ömür-gün yoldaşının, qardaşı Sayadın, oğlanlarının ölümü şairə çox böyük dərdlər gətirmiş, onu göyüm-göyüm göynətmişdir.

Qəmgin təxəllüsü ilə şeirlərini xalqa çatdıran el şairinin şəhid oğlu Yasıfdən başqa iki cavan oğlu – Qiyasın və Yüzasıfın vaxtsız ölümü ona çox böyük təsir etsə də, qəlbini Allaha bağlayıb, sitayiş, etiqadı, mərhəmət yeri xaliq olan qadir Allahdan şük-rünü kəsməmişdir.

Sonralar ərəb, fars əlifbasını öyrənməklə şəriət elmlərinə dərinlənən yiyələnmiş el şairi Qəmgin Fəzinin şeirlərinin əsas mövzusunı müqəddəs Qurana inam, şəriətə, dinə, uca Yaradana aid şeirlərin təşkil etməsi açıq-aydın görünür. Bu fikir şairin “Olmasa” rədifli şeirində öz mahiyyətini əks etdirir.

Ey insanlıq məhv olarsan,
Xaliqın yar olmasa.
Ha cəhd etsən boşa çıxar,
Ondan madar olmasa.
Şəfa tapmaz xəstə canın,
Haqq şəfadar olmasa.
Düşmənin sənə kar eyləməz,
Haqqdan xətər olmasa.

Qismətini verər Allah,
Ürəyin dar olmasa.

Şair eyni zamanda ilhamının kəsəri haqda
“Məndədi” adlı şeirində göstərir:

Həyata atılıb elm alan insan,
Elmi-dürdü, dürr mədəni məndədi.
“Əlif”dən başlayıb “Yasin”ə çıxdım,
Şeiriyyətin gövhər-kanı məndədi.

Şair dünyada heç kəsin baqi qalmadığını, yəni
gələnin getdiyini, dünyanın gəlimli-gedimliyi
özünəməxsus bir çalarda verir:

Heç kəs bu dünyadan almadı kamı,
Könlündə intizar qaldı da getdi.
Köhlənlər oynadıb, qaldıran camı,
Əlindən qamçını saldı da getdi.

Qəmgin Fəzi ağır günlər keçirdiyini “qəza yel-
lərinin başı üstə əsməsi” kimi qeyd edərək yazır:

Bəxtimin kitabı keçdi əllərə,
Pozdular, üstündən adım da getdi.

Əsdi başım üstən qəza yelləri,
Kəsildi ağzımdan dadım da getdi.

Şeirdən göründüyü kimi, şairin bəxt kitabı ələ keçməsəydi yəqin bu əzab-əziyyətli günlər baş verməzdi. Deməli, bu da bir qismət, bir aqibətdir. Şairin yaradıcılığında ustadnaməyə bənzər didaktik ruhda yazılan qoşmalar da az deyil. O, yazır:

Yaxşıya pis demə, cəm eylə huşu,
Bu işrətdə ahu-zarı görərsən.
Başın sərxoş ikən yoxlama işi,
Qara hərifləri sarı görərsən.

Burada içki içən, sərxoş adamın aqibəti verilir, eyş-işrətin xeyir gətirmədiyini göstərilir.

Müəllif dünyanın xeyir-şər üstə bərqərarlığını, insanların bir qisminin xeyirxah, digər qisminin bədxah olduğunu qeyd edərək pislərin cəhənnəm odunda yanacağı qənaətinə gələrək deyir:

Kimi cəhd eyləyir halal qazanca,
Kimi də haramdan varı gözləyir.
Kimi yaltaqlıqla saxlayır başı,
Həfti cəhənnəmdə narı gözləyir.

Qəmgin Fəzi bəxtinin üzünə gülmədiyini, ilk
eşq oxunun daşa dəydiyini üzüntü ilə xatırlayır:

Çox cəfalar çəkdim fani dünyada,
Yetişdi əməyim heçə, bilmədim.
Eşqin körpüsünə qədəm eyelədim,
Nə qədər cəhd etdim, keçə bilmədim.

Burada “eşqin körpüsünə qədəm eyeləmək” yeni
poetik bir düşüncədir. Bu müəllifin yaradıcılığının
özünəməxsusluğundan irəli gəlir. Şairin yaradıcılı-
ğında taleyindən şikayət, həyatı ilə bağlı qəmli not-
lar az deyil. O yazır:

Qohumdan, qardaşdan əlim üzüldü,
Sinəm üstə dağ-düyünlər düzüldü.
Gözlərimdən qanlı yaşlar süzüldü,
Qardaş vəfat etdi, yar da qalmadı.

Humanist şair dünyada müxənnətlərin çoxaldı-
ğını göstərərək yazır:

Baş aç a bilmirəm, ey fani dünya,
Əvvəlki o ülfət, etibar hanı?
Müxənnət çoxalıb, ilqar azalıb,
Mərdlərə yetişən xoş güzar hanı?

Şair haqq yolunu tutmağın əsas olduğunu deyir,
bunun məhşərdə qiymətləndiriləcəyinə inanır:

Tut oruc, qıl namaz, ibadət eylə,
Həmişə zikrdə Hiranı yad et.
Sığın yaradana, etiqad eylə,
Məhəmmədə gələn Quranı yad et.

Qəmgin Fəzinin şeirlərinin məzmunundan onun
vətənpərvər, təbiət sevgili, geniş dünya görüşlü şeir
və söz ustadı olduğu görünür.

Almışam qidalar ana Vətəndən,
Sığınıb köksünə böyümüşəm mən.

Suyunu içmişəm çayda, bulaqda,
Gah zaman yaxında, gah da uzaqda.

Nərgiz, bənövşəni iylədikcə mən,
İlhamlar alardım hər bir gülündən.

Lalələr qızarıb deyərdi “gəl-gəl”,
Kim olar həyatda bax, məndən gözəl.

Elin qız-gəlini eşidib səsi,
Onlar da güllərlə salardı bəhsi.

Bəzən gözəl də var təbiət, inan,
Bəziyir səhranı, çölü hər zaman.

Ey ana Vətənim, hər nübarından,
Sevgi, məhəbbətin şirindi, inan.

Şairin dağlarla bağlı şeirləri adamı özünə maqnit kimi çəkir. Etibarlılıq, sədaqətlilik, möhkəmlik simvolu olan dağ motivi onun yaradıcılığında müxtəlif çalarlarda verilsə də həsrət, kədər, nəşə, qəm burada öz əksini tapdığından bu qoşma və gəraylılarda əbədiyaşarlılıq, kövrəkliklik, həzinlik, bütövlük, tamlıq, etibarlılıq, dözümlülük duyulur. Buna aydınlıq üçün şairin bir neçə şeirinə nəzər salmaq kifayətdir.

Ətirli gülündən bir dəstə bağla,
Məni sal yadına, bir kövrək ağla.

Saxla nişanımı, yadigar saxla,
Baş-başa çatılmış sıralı, dağlar.

Və ya başqa duyğuda:

Hər yanın cənnət guşədi,
Bulaqların saf şüşədi.
Lalə, nərgiz, bənövşədi
Qonağına payın, dağlar.

Daha bir duyğuda:

Payızda obalar köç eyləyəndə,
İnciyən, a dağlar, küsən, a dağlar.
Üç ay zimistanda boranı, qarı,
Başının üstündən əsən, a dağlar.

Vüqar, əzəmətsən bu təbiətə,
Haqq özü salıbdı səni zinətə.
Zaman günahkardı qəmi, möhnətə,
Nə mən günahkaram, nə sən, a dağlar.

Təbii ki, bu şeirlər çox xoşagələn və axıcıdır.
Onun təbiiliyi, könül oxşayan olması, şairin xalq
yaradıcılığından bəhrələnməsi ilə bağlıdır.

Qəmgin Fəzinin gəraylı, qoşma, müxəmməs və başqa şeirlərində dərin hikmət, həyat həqiqətləri, sabaha inam vardır. Elə buna görə də onu söz sərrafı sanırıq.

Şairin şeirlərinin çoxunda Göyçə mövzusu geniş yer tutur. Basarkeçərin görkəmli yerləri adbaad göstərilir. Elə bil bir anlığa özünü unudulmaz oğuz yurdu Daşkənd kəndində, Keytidə, Sarıyerdə, Göyçə gölünün sahillərində hiss edirsən.

Ata yurdum, baba yurdum,
Odum, ocağım, Daşkəndim.
Qoynundan aralı düşdüm,
Dolu bucağım, Daşkəndim.

Uzun Güney, Su tökülən,
Cənnət deyib səni görən.
Niyə olduq pərən-pərən,
Doğma oylağım, Daşkəndim?

Bu yangı, yurd həsrəti, onun mənalı, keşməkeşli həyatının xarakterik xüsusiyyətləri kimi şairin “Qaldı” adlı qoşmasında da aydınca duyulur:

Göyçə mahalına köçhaköç düşdü,
Yadlara səfalı dağları qaldı.
O ulu torpaqda cavanlıq çağım,
Ömrümün ən əziz çağları qaldı.

Haray, Xam güneyi, ey Tərsə dağı,
Türfə gözəllərin doğma oylağı.
Hər bağlar, bağçalar bar verən çağ
Töküldü meyvəsi, tağları qaldı.

Qəmgin Fəzinin yaradıcılığında məhəbbət lirikasını əks etdirən şeirlər də maraqlıdır. Bu şeirlərdə də müəllifin özünəməxsus düşüncə və hissləri əks olunub.

Nə üçün gəzirsən məndən aralı,
Ey bizim dağların gözəl maralı?
Şirinsən, Fərhadı qoyma yaralı,
Kərəm eylə, boyu bəstə, amandı.

Qəm yükü qəddimi əysə də hərdən,
Hüsnü-camalından əl çəkməyəm mən.
İnsaf et, salmaynan məni nəzərdən,
Bu həsrət elə bil Nil dəryasıdı.

Çəkəmmirəm işvə, nazın,
Kəklik kimi var avazın.
Mənə yazılıbdı yazın,
Ay qız, sənin, ay qız, sənin.

Təbii ki, Qəmgin Fəzinin yaradıcılığı haqqında çox yazmaq olar. Amma mən onun “Vəfalı Qəmbər” dastanı haqqında da söz açmaq istəyirəm. Dastanın qəhrəmanı olduqca humanist bir gəncdir. Maraqlıdır ki, burada ölüb-dirilmə motivi verilmişdir. Dastan elə bu cəhətinə görə də xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

Sonda el şairi Qəmgin Fəzinin ədəbi irsinin nisbətən əhatəliliyinin zamanəti olan bu kitabın ərsəyə gəlməsində şairin oğlu, texnika elmləri doktoru, professor Azər Kərimovun və tədqiqatçı Araz Yaquboğlunun zəhmətini yüksək dəyərləndirirəm. İnənirəm ki, bu kitab geniş oxucu kütləsinin məhəbbət və sevgisini qazanacaqdır.

Tacir Səmimi,
AMEA Folklor İnstitutunun böyük elmi işçisi,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

QOŞMALAR

MƏNDƏDİ

Həyata atılıb elm alan insan,
Elmi dürdü, dürr mədəni məndədi.
“Əlif”dən başlayıb “Yasin”ə çıxdım,
Şeiriyyətin gövhər-kanı məndədi.

Tarixlər oxudum, Nuhdan, Musadan,
Arasın elmimi hər kamil insan.
Söz açdım Adəmdən, Şeyyubdan, Samdan,
Hutun dağda ol tufanı məndədi.

İbrahimdən Mina, Musadan Səna,
Sirri möcüzətək yetdi cahana.
İsmayıl qurbanı kəsdi yan-yana,
O tarixin var nişanı məndədi.

Üç dağı səcdəgah yaratdı Allah,
Unutsaq onları edərik günah.
Hira dağı Məhəmmədə qibləgah,
O dağların hər qurbanı məndədi.

Əli xidmətinə gəldi Zülfüqar,
Düldül ilə Qəmbər oldu bərqərar.
Əskəbus, Əvdəvum, Əntər nəki var,
Salsal qoşununun sanı məndədi.

Cəmi peyğəmbərlər, on iki imam,
Əfsəl, Mürsəlini bilirəm tamam.
Beş ülü əzmidə cəm olub cahan,
Çahar dəhin ol bəyanı məndədi.

Yüz on dörd surədən otuz cüz Quran,
Altı min altı yüz mənası bəyan.
Gəlibdi dörd kitab, sahibi əyan,
Dörd kitabın hər fərmanı məndədi.

Fəziyəm, oxudum tarixləri mən,
Arasın elmimi şəriət bilən.
Mehdi zühurunda cihada gələn,
Adlarını deyim, tanı, məndədi.

ƏLİ

Əvvəl sirriləri eyləyən aşkar,
Uzaq mənzillərə yetirən Əli.
Yüz illik çürümüş nar ağacının,
Üstündə nübarlar bitirən Əli.

Dəryadan seyr edən hər dağı, düzü,
Şəninə mələklər ayələr yazı.
Zinəti aləmsən, həm ərşin üzü,
Miminən mehracda oturan Əli.

Salmanı necə ki, qurtardın dardan,
Fəzini də qurtar bu intizardan.
Yunisi balıqdan, Mansuru dardan
Xilas edib taxta gətirən Əli.

QALDI DA GETDİ

Heç kəs bu dünyadan almadı kamı,
Könlündə intizar qaldı da getdi.
Köhlənlər oynadıb, qaldıran camı,
Əlindən qamçını saldı da getdi.

Rüstəmin hünəri düşdü dəftərə,
Çəkdi qılıncını Əli Əntərə.
Salsal Şəhrizərə, Cəməsid Xavərə,
Neçə il hökmdar oldu da getdi.

Qəmgin Fəzi, gəl ərz eylə cahana,
Çağır insanları dinə, imana.
Dar gündə Məhəmməd gəldi gümana,
Çağıran mətləbin aldı da getdi.

DÜNYADI

Çox dövrənlər keçib ötsə də zaman,
Hələ də sirr kimi qalan dünyadı.
Torpaqdan həm sudan yaradıb, inan,
Adəmi, Həvvası olan dünyadı.

Yüz iyirmi dörd min peyğəmbəri,
Üç yüz on üç pır hünəri.
Altısı həm əfsəl, həm də rəhbəri,
İncil, Zəbur, Təvrat gələn dünyadı.

Alın yazısıdı pozdurmaq olmaz,
Vaxt ikən ömrünün tarixini yaz.
Kimi tar götürür, kimidəki saz,
Hərə öz vaxtında çalan dünyadı.

Məhv etdi Fironu, Davud sultanı,
Allahlıq edərdi tutub hər yanı.
Quşlara hökm edən o Süleymanı,
Dəsti taxt-tacından salan dünyadı.

Kimi oğul verib, kimi də qardaş,
Ömrü gödək olub tökübdü qan-yaş.
Fəzi bu möhnətdən ağardıbdı baş,
Bir ucdan boşalıb, dolan dünyadı.

OLARMIŞ

Ay ağalar, gəlin sizə söyləyim:
Tərəqqinin tənəzzülü olarmış.
Həmişə xoş gələn bu xoş illərin,
Qara gələn bir bəd ili olarmış.

Xoşbəxtdir baş açan, fənaya gülən,
Hər səfərə gedən, qayıdıb gələn.
Barlı bir baxçada bitən, bəslənən,
Çiçək saralmış, gülü solarmış.

İsgəndər atlandı zülmətdən bəri,
Süleyman üzünün qaldı xəbəri.
Yaşanmış o dövrün yoxdur əsəri,
Quşlardan da onun qulu olarmış.

Cəmşid də edərmiş Allahlıq bəsi,
Ona baş əyərmiş Xavər ölkəsi.
Əli Zülfüqarla aldı qisası,
Dəryalar üstündən yolu olarmış.

Salsal idi Dala verən zəhəri,
Tutmuşdu sahili həmi xavəri.
Doxsan oğlu ilə cəmi leşgəri,
On beş ərş enində beli olarmış.

Doxsan ərş üzünü olan Salsalın,
İndi varmı onun soruşan halın.
Fəzi, sən neynirsən dünyanın malın,
Axar göz yaşının seli olarmış.

OXUNUR İNDİ

Kitablar oxuyub, tarixlər yazan,
Onda İbrahimin neçəydi sindi?
Kimiydi o zaman yolunu azan,
Dəvə İbrahimi de nədən mindi?

İbrahim Saranı haradan aldı?
Nə qədər odların içində qaldı?
Orada nə əhdi-peymanı oldu?
Onlardan hansılar oxunur indi?

Onun neçə namaz, şəriəti vardı?
Hansı kitablarda bu sirr aşkardı?
Hansı şəriəti ağam axtardı?
Fəziyəm, əsası, o hansı gündü?

TUTDUĞUN DEYİM

Bir kitab oxudum Əli mömini,
Rəsulun yolunu tutduğun deyim.
Açan sirriləri, bilən cəmini,
Mehracın yolunda yatdığın deyim.

Xavərən şəhrinə edəndə güzar,
Adını Qəşəmşəm etmişdi izhar.
Düşüb öz şahıyla edəndə bazar,
Düldülü yəhərsiz satdığın deyim.

Şiri pərvərdigar Düldülü suvar,
Kohu pulurdada sirriləri var.
Xitən Şəhrizərə bağlayıb güzar,
Salsalın gürzünü atdığın deyim.

Fəzinin dilində olubdu əzbər,
Əliyə məlumdur cəmi sirrilər.
Əntər əbdəbitdən deyim var xəbər,
Ağ devin barmağın çatdığın deyim.

BİL

Əvvəl Adəm, Həvvə gəlib dünyaya,
Onlardan törəyən cəm insanı bil.
Adəmə çox hörmət bəsləyib Şeysi,
Gəl, Nuhu, Davudu, Hüt, Musanı bil.

Belə qərar oldu qolu baladan,
Dörd kitab enibdi Ərşi-ələdan.
Sövhü İbrahimə, haqqı Təaladan,
Tövratda var kəlam, onu tanı, bil.

İncil də bir zaman İsaya gəldi,
Xaçpərəst dini də ordan yüksəldi.
İsa qayıb oldu, sirri-əməldi,
İki xətt çəkildi, bu nişanı bil.

İyirmi doqquz hərif, otuz cüz Quran,
Gəldi Məhəmmədə iyirmi üç tamam.
Yüz on dörd surəni oxuyan insan,
Fəziyə tanıtdı o Sübhani, bil.

SÖYLƏ SƏN

Məhəmmədə peyğəmbərlik çatanda,
Nədəndi seçildi “Hira”, söylə sən?
Kim qalmışdı yalqız, ümman içində,
Kim çıxardı nə diyara, söylə sən?

Kimin anasıydı dəryaya daldı,
Bir müddət taxtanın üstündə qaldı.
Kimə qoşun çəkdi, kimiydi gəldi?
Namə verdi, getdi hara, söylə sən?

Fəzi deyər, kim tutmuşdu hər yanı,
Həmi bu dünyanı, həmi üqbanı.
Zara gətirmişdi, bütün insanı,
Öldü qismət, oldu para, söylə sən?

ÇAĞIRRAM

Əzbərim Tohidi, zikrim Adili,
Bir ismi də o Sübhanı çağırram.
Üçüncü mübiybət Rəsul Xitamət,
Məhəmmədəl Mustafanı çağırram.

Dördüncü imamət, haqqı ədalət,
Beşdə o zinyətə verilən diqqət.
Zəlilə, müstərə verən səxavət,
O Əliyəl Mürtəzanı çağırram.

Həsən əl Müştəba, Fatmeyi Zəhra,
Seyidi şühada həm ali əba.
Çahar dəhi Məsumə qibleyi kəba,
Qəmgin Fəzi, Kərbəlanı çağırram.

QURTARAN AĞA

Bu günümdə yetiş dada, ya Əli,
Salsalı meydanda tək vuran Ağa.
Hər iki dünyaya nəzər yetirən,
Salmanı şirlərdən qurtaran Ağa.

Bir adın Əlidir, Heydəri Kərrar,
Darda qalanlara sənsən havadar.
Hökmünlə dəryalar bir yerə axar,
Behiştə bağçanı suvaran Ağa.

Vəsfini söyləyir hər yer, hər diyar,
Darda qalanlarda səni çağırar.
Fəzi sadağandı, ya Düldül suvar,
Maliki zindandan qurtaran Ağa.

DAHA NƏ

Beş nədi, islama vacib yazılıb,
O beşdən də vacib şirin daha nə?
Kim onu ucadan eyləsə zikr,
Zəban “se” söyləyər şirin dahana.

Kimiydi getmədi, qayıtdı yoldan?
Kimiydi heç ziyan almadı nardan?
İmam Hüseyn əvvəl şir aldı hardan,
Nə dada yetişdi, şirin dahana?

Fəziyəm, çağırram Şahi-Heydəri,
Qoparıb yerindən o, neçə dəri.
Cənnəti əladan abı-kövsəri,
Nə dada yetişdi, şirin dahana?

NECƏDİ

Yetişsin kəlamım arif olana,
Mürsəl peyğəmbərin sanı necədi?
İlk dəfə məscidi kim bina etdi?
O məscidin bəs tavanı necədi?

Əvvəl kim başladı, kim başa vurdu?
Neçə il arada yarımçıq durdu?
Niyə bənd almırdı, niyə uçurdu?
Həm qapısı, xanımını necədi?

Fəzinin sözünü bir salın yada,
Neçə peyğəmbərlər sağdı dünyada?
Nə üçün gözləyir onlar harada?
Hər birinin bəs fərmanı necədi?

QURTARDI NARDAN

Tövrətdə Şintiya, İncildə İlya,
Sövhüdə İbrahim qurtardı nardan.
Nuhun gəmisini Qafa çıxartdın
Gəzdirə-gəzdirə o dəryalardan.

Ərşdə Əsədullah, həmi Yədullah,
Həl əta, həm taha, o ayalardan.
Dünya yaranandan varsan dünyada,
Ya mən huda sədan, gəlibdi hardan.

Yunisi balıqdan nicat eylədin,
Salmanı şirlərdən azad eylədin,
Xeybərin qapısın bərbad eylədin,
Qoşuna payladın o, narçalardan.

Dağıtdın bütləri, yaptın məscidlər,
Fəzinin dilində olmusan əzbər.
Şəhri Zərdən gəldi qızıl ləl, gövhər,
İstəmədin özün dövlətdən, vardan.

DEYİMMİ

Torpaq, çox nemətlər vermişən mənə,
Hələ var sözlümün canı, deyimmi?
Hamını gətirdin sən bir-bir cana,
O canlardan qalan hanı, deyimmi?

Adəm də, Həvvə da səndən yarandı,
Mələklər söylədi nə gözəl candı.
Sənə bel bağladı, sənə inandı,
Sən çürütdün o insanı, deyimmi?

Qoynuna almısan neçə min nəfər,
Artıb-azalmırsan sən zərrə qədər.
Zəlil, müstər oldu Əyyub peyğəmbər,
Çürüdü yerlərdə yanı, deyimmi?

Hanı qoynundakı o gözəl canlar,
Hanı hökmdarlar, sultanlar, xanlar?
Üç yüz il yaşayan keçmiş zamanlar,
Tərk etdi İranı, Vanı, deyimmi?

Neçə mömin uca tutdu ələmi,
Neçə şair tutdu dəftər-qələmi.
Köksünə sığınan yazıq Dilqəmi,
Fəziyə də bu gümanı, deyimmi?

DEDİ

Elmin bünövrəsi Əlidir, Əli,
Bəzisi Öməri, Osmanı dedi.
Ayələr oxudu o Şahi-Vəli,
Şəninə yetişən Quranı dedi.

Elmini söylədi Xızır peyğəmbər,
Mina səhrasına eylədi səfər.
Çəsmədən zühr oldu o piri hünər,
Oxudu “Ələta” surəni dedi.

Zindanda Yusifə verdi Əzizi,
Salmanı da şirdən qurtardı özü.
Yetmiş, səksən dedi sanadı yüzü,
Çıxartdım qəlbindən qaranı dedi.

Onun nəziriyə yatan rəyada,
Elmini artırır həddən ziyada.
Abbasa dəstində yetirdi badə,
Pəri Təbrizdədi – İrənı dedi.

Fəzi zikr eylədi bir neçə ayət,
Zikr ibadətədi, salam səxavət.
Məhəmməd dinindən olan şəriət,
Altı yüz doqquzda Hiranı dedi.

YAD ET

Tut oruc, qıl namaz, ibadət eylə,
Həmişə zikrdə Hiranı yad et.
Sığın yaradana, etiqad eylə,
Məhəmmədə gələn Quranı yad et.

Məhəmməd dininin də dəlillərin,
Altı yüz doqquzda gələn illərin.
Düzələr qəlbində hər diləklərin,
“İqra bismi” adlı surəni yad et.

Fəzi, salavat ver ustad pirinə,
Böhtanı, yalanı alma dilinə.
Uyma fitnələrə, şeytan felinə,
Ağ Devin bəndini qıranı yad et.

GETDİ

Hər gələn dünyaya qəvvasam – dedi,
Mindi gəmisini, üzdü də getdi.
Yüz il ömür sürən kimlər, kimsələr,
Qonaqtək dünyanı gəzdi də getdi.

Növrəstə gözəllər, türfə cananlar,
Hökmlü sultanlar, şahlar, xaqanlar.
Allahlıq eyləyib qisas alanlar,
Çox dərdi-bəlaya dözdü də getdi.

Aləmlər ağası Seydi Şühada,
Xatəmi ənbiya, Rəsulu Xuda.
Kim ki, sidqi-dilnən eyləsə nida,
Allah mətləbini düzdü də getdi.

Əcəl şərbətini içəcək hamı,
Gedəcək dayanmaz ölüm karvanı.
Kimi unutmadı qəbiri, damı,
Kimi də yolunu azdı da getdi.

Fəzinin dinidi, İmamı Cəfər,
Həm ali Rəsul, haqqı peyğəmbər.
Hər zaman Əlidir dilimdə əzbər,
O, mənim ismimi yazdı da getdi.

NECOLDU

Qoca dünya, sualıma cavab ver,
Sənə gələn canlar hanı, necoldu?
Adəmə əcəldən yetdimi badə,
Əlində şərbəti camı, necoldu?

İmam, peyğəmbərlər deyirik müdam,
Hansı şəhid oldu, hansı aldı kam.
Adına tarixlər bağlayıb dastan,
Zöhrab şahın o Rüstamı necoldu?

Daşlı bir səhrada Bəhrəmi Cəbəl,
Yanında Gülcamal, bir məhbub gözəl.
Gərdən kaşan etdi hər sirrə əməl,
Dağ muradın Qəhrəmanı necoldu?

Məhəmməd dininə dəlildi Quran,
Ərşdən nida gəldi, cəm etdi Osman.
Sirri Xafiyədi o Şahi-Mərdan,
Onun Malik, pəhləvanı necoldu?

Musa əsasını dəryaya çaldı,
Firon da qərq olub ümmanda qaldı.
İsgəndər zülmətə bir cəhlim saldı,
Üzüklərin Süleymanı necoldu?

Yetmiş il dolandım mən bu həyatı,
Çox yazdım mən sənə şeir, bayatı.
Axtarıram keçən qurğu, büsatı,
Bəs Fəzinin şad zamanı necoldu?

DEYİRLƏR

Nəfsi külli şeyin zayı qətil mat,
Yaranmış öləcək hamı deyirlər.
İstər bu dünyadan dörd əlinlə tut,
Əzrayıl alacaq canı deyirlər.

Dedim bir sal yada keçmiş zamanı,
Əgər yalandırsa yaranan hanı?
İsgəndər də deyib dünyanı fani,
Qayıtmaz həyatın anı deyirlər.

Üç yüz il yaşayan köçdü dünyadan,
Qalmadı nişana onun adından.
Fəzi köç edənlər fani dünyadan,
Torpaq müqəddəsdi, tanı deyirlər.

ƏFSANƏ DEYİRLƏR

Torpaqdan, həm sudan xəlv olub Adəm,
İlkin gəzib bu dünyanı deyirlər.
Eşqin sevdasıyla axtarib həmdəm,
Nigah edib o, Həvvanı deyirlər.

Dünya əfsanədi, insan da yarpaq,
Sarılır, tökülür, çürüdür torpaq.
Nuh da bu dünyaya gəlmişdi qonaq,
“Min doqquz yüz ömrü hanı?” deyirlər.

“Mən Allaham” dedi Nəmrudu Şəddad,
Fironu dəryaya batırdı bir bad.
Musanın hasası, Cəbrayıl ustad,
Tarixlərdə bu dastanı deyirlər.

Hüt qaçdı tufandan dağlar başına,
Hökm eylədi qayasına, daşına.
Əmr eylədi qala yapdı qoşuna,
Kəsəmmədi o tufanı, deyirlər.

Məhəmməd Mehraca eylədi səfər,
Hamıya agahdı, haqdi peyğəmbər.
Gürz vurdu hökmüylə o Malikəjdər,
Çox saxladı din islamı, deyirlər.

Əli Zülfüqarla Xeybərə çatdı,
Qırıb qapısını körpü yaratdı.
Bir yanı çatmadı, əliylə tutdu,
Keçdi on min pəhləvanı deyirlər.

Misirdə qalmışdı Yusifi Kənan,
Züleyxa olmuşdu boyuna heyran.
Verib salamını yolunda duran,
Od tutubnan qamçıyanı deyirlər.

Xəqani çox cəbrə, sitəmə dözdü,
Xətai bizlərə cəsərət yazdı.
Vaqif şah Qacarın qəbrini qazdı,
Çürüdü zindanda canı deyirlər.

Nizami, Füzuli, Firdovsi, Xəyyam
Öyrənsə, Fəziyə məktəbdə müdam.
Fərhad, Kərəm, Məcnun almadılar kam,
Belə yazmış kərəmkəni deyirlər.

Firdovsi, Füzuli ərəb-fars dilin,
Oxudu dərindən aldı təhsilin.
Bəd gəlmiş zamanı, devrilmiş ilin,
Çevrilmişdi bil dövrəni deyirlər.

Tufarqanlı Abbas bada yetişdi,
Dərd canında çox ziyada yetişdi,
Tufarqanda bir namada yetişdi,
Çox axtardı o Becanı deyirlər.

Məcnun səhralara baş aldı getdi,
Leyli gah göründü, gah gözdən itdi.
Bir il vədə verdi bulağı tutdu,
Yoruldu, üzüldü canı deyirlər.

Nizami inacdən qisasın aldı,
Qətibə qəlbinə bir ataş saldı.
Bağdaddan köçdü Gənciyə gəldi,
O sevərdi qız Rənanı deyirlər.

Kərəm bir tərşanın dalına düşdü,
Qara məlik dağdan darlara köçdü.
Fəzinin zamanı burda yetişdi,
Bu dünyanı bil əfsanə deyirlər.

HANI

Baş aç bilmirəm, ey fani dünya,
Əvvəlki o ülfət, etibar hanı?
Müxənnət çoxalıb, ilqar azalıb,
Mərdlərə yetişən xoş güzar hanı?

Necə pəhləvanlar gəldi cahana,
Nuhu su üzündə doydurdun cana.
Şeysi, Hütü qovdun o yan-bu yana,
O Rüstəmdən qalan, yadigar hanı?

Nuh qaldı dəryada qırx il sərəsər,
Hüt yapdı o dağda bir qala-minbər.
Girdi o qalaya neçə min nəfər,
Eylədin onları tarimar, hanı?

Niyə tərsə gəldi səndə zamana,
Etibar etmədin bircə insana.
Axır növbə yetdi Şahi-Mərdana,
Hanı Şiri-Yəzdan, Zülfüqar hanı?

Dərdi-qəmlə gəldim mən bu cahana,
Gözümü açandan görmədim ana.
Həsret qaldım bircə canıyanana,
Fəzi kimi çəkən intizar hanı?

QALDI

Deyim bu dünyada çox tarixi mən,
Torpaqdan adamın nişanı qaldı.
Behiştədən atıldı o sərəndulə,
Dağlarda gör necə məskanı qaldı.

Fironu dəryada doğdu anası,
“Mən Allaham!” – deyib düşərdi asi.
Musanın əlinə çatdı hasası,
Batırdı dəryada tufanı qaldı.

Xudam Xızrı etdi qırıqlara ana,
Baş endir Həmzeyi Sahib Qurana.
Zülfüqar yetişdi Şahi-Mərdana,
Kafərin meydanda al qanı qaldı.

Şeyyub az yaşadı ömrünün sonu,
Peyğəmbər səslədi milləti onu.
Nuh da bu dünyada dəyişdi donu,
Ümmanlar üzündə tufanı qaldı.

Yusif samda qaldı, Nuhdan nişana,
Hutu da o ilə doğmuşdu ana.
Bir qala yapdırdı o dağ məkana,
İnsana dil təlim zamanı qaldı.

Zal oğlu Rüstəm də keçdi o zaman
Odlu, tilisimli kohu pulurdan.
Gördü ayaq izin o Şahi-Mərdan,
Axtardı bir qılınc, qalxanı qaldı.

Söhfün hökmünə İbrahim çatdı,
Nəmrud alıb onu odlara atdı.
Haqq-tala o oddan səhra yaratdı,
Yerində çiçəkli gülüstan qaldı.

Peymanında durdu Minə dağında,
Həcər qan ağladı cavan çağında.
İsmayılı gördü behişt bağında,
Ondan da nişana qurbanı qaldı.

Zəburun hökmünü Davud yaratdı,
Sandıqdan bir qılınc, bir daş çıxartdı.
Meydanda at sürüb Cəblusu atdı,
Dağıtdı cismini ol canı qaldı.

Süleyman tikəndə ol ələksanı
Əzrayıl yetişdi almağa canı.
Yıxmadı, saxladı bir hasa onu,
Bir üzük, bir xalça dastanı qaldı.

Zaman Xızrı oldu, qırxlara ana,
Günbəz əl Xızranı eylədi bəna.
İsgəndər zülməti tapşırdı ona,
İçdi abı-kövsər, ol sanı qaldı.

Dağ Yumis zülümkar yolunu çaşdı,
Yeddi nəfər onun əlindən qaçdı.
Bir kəlbi o dağda kahanı açdı,
Üç yüz il orada pünhanı qaldı.

Əyyub peyğəmbərə yetişdi yara,
Qurdların əlindən o düşdü dara.
Şeytan saldı onu böyük azara,
Çürüdü yerlərdə, ol canı qaldı.

Kənanda tutuldu Yaqubun gözü,
Yusif Züleyxaya vermədi sözü.
Təqdiri Xudadan belədir düzü,
Nə qoca əyləndi, nə cavan qaldı.

Bütpərəst Məryəmə geydirdi qara,
Bakirə bir qıza etdi məcara.
Ondan olan İsa çəkildi dara,
Xaç şəkili daşda nişana qaldı.

Şəriət, din binadan ucadır uca,
Məhəmməd səmaya getdi mehraca.
Almanı gətirdi, yetdi murada,
Yüz on dörd surəli Quranı qaldı.

Zülfüqar sahibi, o Şahi-Mərdan,
Pənci ali əba, on iki imam.
Həsən, Hüseyin, Zeynal Bağırı tamam,
Cəfər, Musa, İrza pünhanı qaldı.

İmamı müstəqim nur ələm bağı,
Tağı, Nağı, Əsgər elmin ocağı.
Həsən, Əsgər oldu sonuncu bağı,
Axirət axırın zamanı qaldı.

Pəhləvanlar gəlib o Malik Əjdər,
Hər güzü vuranda yıxar qırx nəfər.
Əbülməcan Səyyaf, Sədi pir hünər,
Oxların daşlarda nişanı qaldı.

Muxtar da meydanda oynatdı atı,
Müseyyib Hüşəng şah aldı baratı.
Dağ murat Qəhrəman Səcərdən atı,
Bağlandı ağaca kəməndi qaldı.

Daş olan səhrada Bəhramı Cəbəl,
Var idi yanında bir Məhbub gözəl.
Gərdan kəşan etdi sirriyə əməl,
Almışdı şahından fərmanı qaldı.

Məcnun əbəs oldu Leyliyə aşiq,
Dağlar dumanını gəzdi dolaşıq.
Məsim, Fərhad, Kərəm, bir neçə aşiq,
Almadı beş günlük o kamı qaldı.

Tufarqanlı Abbas badə hey aldı,
Ataşı, odları canına saldı.
Xəstə Qasım dür mədanı ucaldı,
Yazdığı şeirlər, dastanı qaldı.

Ələsgər hanı ki, indi həyatda,
Yaşayır bizimlə əbədiyyatda.
Yazıb-yaradıbdı qurğu-büsatda,
Hər dürrün, gövhərin mədanı qaldı.

Firdovsi, Füzuli, Xəqani gəlib,
Sürüb dövrənini, səndə dincəlib.
Nizami şöhrəti ərşə yüksəlib,
Yazdığı Xəmsəsi, dastanı qaldı.

Şair Məmmədhüseyn Göyçə mahalı,
Elmi dərəcədən halıdır, halı.
Yazıb “Mehracnamə”, vardı kamalı,
Almışdı dəstində ol camı qaldı.

Daşkəndli Nəcəfə baxarmış cahan,
Deyib danışanda o Koroğludan.
Aşıq Alı, Əsəd, deyim Musadan,
Ələsgərin Qurban, İmanı qaldı.

Fəziyəm, oxudum neçə dastanı,
Sevdim Ələsgəri, Növrəs İmanı.
Səməd Vurğun kimi bir şair hanı,
Muğanda sevdiyi ceyranı qaldı.

GƏLDİ, HA GƏLDİ¹

Əvvəl öz nurundan yaratdı Xudam,
Pənci ali əba gəldi, ha gəldi.
Bir zaman harada o almışdı kam,
Məhəmməd Mustafa gəldi, ha gəldi.

Ayələr zikr etdi, o ərəb dilin,
Durdu xidmətində, hökmünü, bilin.
Şafeyi məhşərə axirət ilin,
Fatimeyi Zəhra gəldi, ha gəldi.

Şir kəsdi Salmanın yolunu tamam,
Aldı şir əlindən verdi ona kam.
Hər iki dünyaya birinci imam,
Əliyyən Mürtuza gəldi, ha gəldi.

Şiri girdikarla duran üz-üzə,
Yas edən Hüseyinə, o gül bənizə.
Məhşər ayağında şəfadar bizə,
Fatimeyi Zəhra gəldi, ha gəldi.

Zəhərlə ciyəri doğranan zaman,
Qadiri Sübhana bağlayan güman.

¹ Əlimərdanlı Aşıq Nəcəfin eyni adlı şeirinə nəzirə.

Anası Fatimə, atası Yəzdan,
Həsənəl-Müştəba gəldi, ha gəldi.

Fəzinin zikridi, ələmi alan,
Zülcənəh sahibi meydanda qalan.
Başı nizələrdə bir bayraq olan,
Hüseyni Kərbəla gəldi, ha gəldi.

ÇAĞIR

Dedim, könül, çox da fikir eyləmə,
Adəmi Behiştədən atanı çağır.
İnşallah qurtarar səni əzabdan,
Düldülü yəhərsiz çatanı çağır.

İbtida xəlq edən Nur aləm Xuda,
Bütün sirriləri görən yuxuda.
Qoymayan müşküldə Yunisi suda,
Salmanın dadına çatanı çağır.

Yaməndə söyləyən haqq əməlini,
Neçə min hacının açan yolunu.
Fəzi, haqq tərəfə sən aç qolunu,
Rəsulun yolunu tutanı çağır.

İNSAN YARATDI

Vəssələm səmada qanad çalanda,
Kaf kun qərar tutdu yerlərə çatdı.
Bismillah eyləyib xaliqül aləm,
Beş nəfər nurundan insan yaratdı.

Beşlər şöhrətinə açıldı aləm,
Yığıldı mələklər dəstə-dəstə cəm.
Dördü müqərrərdi, əmr edir müdəm,
Salamı, səcdəsi bil vacibatdı.

Zibt oldu Quranda şəriət, islam,
O, on bir yaşında biirnci imam.
Həm Hira dağında yetişdi kalam,
Məhəmməd Mustafa əbasın atdı.

Hökm oldu Xudadan, yarandı cənnət,
Görməz imamətdən olan xəcalət.
Əməli Firudin edən səxavət,
Xilqəti islamda, haqqı cihatdı.

Məhəmməd Mehracdan namaz gətirdi,
Doxsan kəlmə ilə onu bitirdi.
Gördü orda Əli sirri qüdrətdi,
Cəmi alimlərə pirdi, ustaddı.

Beş Sulidin, on Firudin haqqı cəm,
Otuz oruc, beş vaxt namaz möhtərəm.
Tohidi mübubət, imamət müdəm,
Zikr et ki, üqbada əbədiyyatdı.

Firudin oxunur on aya bəyan,
Təbərri, təbəla verir ona san.
Əl çəkib gedəndə fani dünyadan,
Bizə lazım olan somu-salatdı.

Unutma üqbanı, fənadan əl çək,
Haqdı, hesab vaxtı bir gün gələcək.
Sağda, solda məleykələr biləcək,
Deyirlər ki, qalan xümsi-zəkatdı.

Oxu bil agah ol neçə suradan,
Bəlkə kömək edə bizə yaradan.
Salmanı şirlərdən qurtardı hardan,
Yunisi dəryadan necə çıxartdı.

Fəziyəm, oxudum əlifdən lamı,
Yazdım qananlara mən bu kəlamı.
Haqdı ki, məhşərə gələndə hamı,
Məhəmməd Mustafa var ziyaratdı.

YAZIRAM İNDİ

Bağlıyam Qurana, dini islama,
Dünyadan əlimi üzürəm indi.
On iki imama səcdə qılıram,
Məhəmməd şəninə yazıram indi.

Qolu-balasına demişəm “bəli”,
Bir sirri xəfiyə olub əvvəli.
Birinci imamım Həzrəti Əli,
İkinci imamı yazıram indi.

İmami mustəqim cəmi biləsən,
Ciyəri zəhərlə doğranıb kəsən.
İkinci imamım İmamı Həsən,
Üçüncü imamı yazıram indi.

Dəşdi Kərbalada almadı deyin,
Abbasa söylədi libasın geyin.
Üçüncü imamım İmam Hüseyn,
Dördüncü imamı yazıram indi.

Urumu geysərə yetdiyi bir gün,
Keşislərə dedi budu haqqı din.
Dördüncü imamım Zeynalabidin,
Beşinci imamı yazıram indi.

Allah bəndəsidi hər məzlum, fəqir,
Sən dara düşəndə imamı çağır.
Beşinci imamım Məhəmməd Bağır,
Altıncı imamı yazıram indi.

Oxuduq, islamdan xəbərdar olduq,
Salavat çevirdik, beş namaz qıldıq.
Altıncı imamım Cəfəri Sadiq,
Yeddinci imamı yazıram indi.

Qocalıq ki çatdı, köç etmək lazım,
Qələm, dəftər gətir, dərdimi yazım.
Yeddinci imamım Müseyi Kazım,
Səkkizinci imamı yazıram indi.

Çox çəkib din üçün zülüm və cəza,
Baş əyib ruhuna saxlarıq əza.
Səkkizinci imamım İmamı Rza,
Doqquzuncu imamı yazıram indi.

Keçibdi tarixlər qalmayıb baqi,
Cənnəti ələdə var könül bağı,
Doqquzuncu imam Məhəmməd Tağı,
Onuncu imamı yazıram indi.

Yağı düşmən olub hər solu, sağ,
Artıb dərdi-qəmi, həsrət fərağı,
Onuncu imamım Əliyyən Nağı,
On birinci imamı yazıram indi.

Söylədi millətə çox dəlilləri,
Bir xaliq yaradan sirli göyləri.
On birinci imam Həsən Əsgəri,
On ikinci imamı yazıram indi.

Fəziyə aşkardı tarixdə olan,
Cəmi imamlara qulam hər zaman.
On ikinci imam Sahibəzzaman,
Sonuncu dünyamı yazıram indi.¹

¹ Ən unmeyi ətarın ərвахına bu salavatın savabını yetirsin on iki imamın ruhuna. **Qəmgin Fəzi**

QURANI VERDİ

Mənim ağam Şahi-Mərdan Əlidir,
Haqq-Təala şəninə Quranı verdi.
Zikr etdi tək biri, çağırdı Əhət,
Nöqtəni dəyişdi, nidanı verdi.

Bələtdi mehraca, bələtdi ərşə,
Lohu qələm yazdığına həmişə.
Musa məqamında görünən guşə,
O sirri məqama ünvanı verdi.

Xudam bəxş eylədi elm və qüvvət,
Dini islam əhli bilir həqiqət.
Əliyi xudadı, vəsiyi Məhəmməd,
Hökmünə hər iki dünyanı verdi.

Məhəmməd gətirdi ərşdən xəbərlər,
Əli zikr eylədi odur ki, əzbər.
Göstərdi mehracı, dedi bəradər,
Tohidə üç kəlmə pünhanı verdi.

Fəzi, ver salavat o Məhəmmədə,
Mehracın mübarək olsun hədiyyə.
Şiri-piriş nahar edilsin deyə,
Görünən bir ələ almanı verdi.

DEYİRƏM

Namazın üstündə hər axşam, səhər,
“Allah-əkbər”, “Allah-əkbər” deyirəm.
Olub-olmasa da yağlı-yavandan,
Yaradan xudaya şükr eyləyirəm.

Axtarıb tapıram Əli mətnini,
Salıram yadıma səxavətini.
Söyləyirəm elə şücaətini,
Qüdrəti önündə başım əyirəm.

Firudinə əməl az etmişəm, az,
Sulidin heç zaman yadımdan çıxmaz.
Vermişəm fitrəni, mənəm sərəfraz,
Hüseyn matəmində qara geyirəm.

YARATDI

Aləmi xəlq edən o bari xuda,
Qüdrətindən bu dünyanı yaratdı.
Yerin sütununa yetişdi nida,
Zinət verib asimanı yaratdı.

Məhəmməd dininin budur xilqəti,
Gətirdi Cəbrayıl vəhy həqiqəti.
Nurdan xəlq elədi xaliq-izzəti,
Məhəmmədəl Mustafanı yaratdı.

Şəmsilə qəmərdən zinyəti cahan,
Şənsən bu zinyətin qərarın qoyan.
Bu islam dinini etməyə bəyan,
Ol Əliyəl Mürtezanı yaratdı.

Aləmə məlumdu o minbir adı,
Axirət günündə odur imdadı.
Yeddi cəhənnəmə doldurdu odu,
Səkkiz cənnət, o rizvanı yaratdı.

Fəzi həvəslidi deyə vəsvini,
Çağırar ya Əli, öz aləmini.
Bir fani dünyanı, birdə ki sini,
Şəfaətli o rizvanı yaratdı.

ƏLİFİ, MİMİ

Şair kimi yazmasam da şeiri,
Yazılır dəftərə qəlbimin sirri.
Aləmi rəyada pirlərin piri,
Tapşırıb yazıram Əlifİ, Mimi.

Həyyi layəzəldi, qadiri Qaffar,
Təkcə yaradandı O pərvərdigar.
Məhəmməd Əmini edən xəbərdar,
Quranı münzəldi, ayətəl çimi.

Fəzini gümanda, inamda sına,
Budur həqiqətim mərdi-mərdana.
Səcdə eləyirəm sirri Sübhana,
Beşikdən başlamış məzara kimi.

KİMİ

Dedim könül sən yat, sənində baxtın,
Səndən üz döndərib yatana kimi.
Ədalət pozulmaz, pislilik yaranmaz,
Həqiqət yerini tapana kimi.

Həqiqət güzgüdü, görərsən özün,
Doğruya nə zaval, olmasın sözün.
Tamahın az olsun, tox olsun gözün,
Bir qəza kəməndi tutana kimi.

Baxtın gətirmirsə eyləmə fikir,
Fəzi eyliyini xatırla bir-bir.
Çəkdiyin zəhmətin qədri bilinmir,
Onun bəhrəsinə çatana kimi.

GƏLDİ

Yaratdı nurundan xaliq dünyaya,
Adəm, Həvvə kimi cüt insan gəldi.
Nuha min doqquz yüz ömür verildi,
Yenə qara torpaq, son məkan gəldi.

Adəm oğlu Şeyyub oldu hökmdar,
Qovdu ümmanlarda Nuhu dalğalar.
Dağ başında qala yaptı Hüt ağlar,
Qalada məhv oldu Sam, güman gəldi.

Qurreyiş qırx uşaq atası oldu,
Qırxı da tək bircə gündə doğuldu.
Çöldə uşaqlara günbəz yapıldı,
Xızrı peyğəmbərə o mehman gəldi.

İsgəndər zülmətdə gəzdi bulağı,
Axtardı meşəni, o bağı, dağı.
Xızrı pünhan yerdə qaldırdı saqi,
Abı kövsər idi irizvan gəldi.

Məscid Əl-Əqsanı yaptı Süleyman,
Qeybdən bir səda yetişdi pünhan.
Əcəl macal verməz, vaxtındı dayan,
Ömür başa çatdı bir zaman gəldi.

Məscid tamam olsun deyə xudadan,
İltimas eylədi vaxtı bir zaman.
Söykəndi çəliyə, tutdu ağacdən,
Neçə bahar keçdi, zimistan gəldi.

Altı yüz doqquzda Hira bir zaman,
Məhəmməd Mustafa orda aldı kam.
İyirmi səkkiz rəcəb bu tarix tamam,
Əvvəlinci ayə ol Quran gəldi.

İslam tarixi də yazıldı bu an,
On bir yaşındaydı birinci imam.
Zülfüqarda o gün çıxıbdı daşdan,
Haqqın əmirindən bu fərman gəldi.

Məhv olub bir anda neçə min canlar,
Hanı, o canlardan indi qalanlar?
Dünya, axirətə Fəzi inanar,
Neçə can getmişdi, neçə can gəldi.

DEYİRLƏR

Adəm Həvva ilə başlanıb həyat,
Bəxş olub dünyaya insan deyirlər.
Nuh gəlib götürüb hər cür heyvanat,¹
Gəmisini çıxıbdı sudan deyirlər.

Qan saldı Adəmin cüt övladları,²
Yetdi tacı-taxta Şeyyub didarı.
Göylərə dəysə də Hütün hasarı,
Qopardı yerindən tufan, deyirlər.

Eşit deyim nədi: dü çarsı bazar,³
Biri salavatdı, biri də ki nar.
Cənnət umdu Firon, Şəddad hökmdar,
Cəhənnəmə oldu mehman deyirlər.

Keçdi yarıyadək Kuhi bulurdan,⁴
Yazaraq adını qayıtdı ordan.
Zöhrabıydı onu endirən atdan,
Köksü oldu tamam al-qan deyirlər.

¹ Nuh peyğəmbər hər heyvandan bir cüt götürüb.

² Adəmin Qabil oğlu Habil oğlunu öldürüb.

³ Dü çarsı bazar – behiştə və cəhənnəmi almaq.

⁴ Rüstəm Zal Şahi-Mərdandan qabaq tilsimli Kuhi bulur dağının yarısına qədər gedə bilmişdir və ora adını yazmışdır.

Yusif Züleyxaya könül vermədi,
Qədərsiz çirkindi, qocadı, dedi.
Haqq onu bir cavan gözəl eylədi,
Aşiq oldu Yusif Kənan deyirlər.

Tusilər, loğmanlar gəlib bir vədə,
Elə hikmət deyib o Qorqud dədə.
Fəzi, salavat ver o Məhəmmədə,
Gəlib hörmətinə Quran deyirlər.

KİM OLDU

Düşünsün aqillər bir cavab versin,
Yüz düşməne yüz ox atan kim oldu?
Atını, özünü, həm qılincını,
Qaldırıb torpağa qatan kim oldu?

O igid kim idi, atını çapdı,
Gedən bir karvana yetişdi, çatdı.
Cəng edib nə üçün günü yubatdı,
Dəvənin üstündə yatan kim oldu?

Bütpərəst yolunu tutan əzəldən,
İltimas eyləyən bir şux gözəldən.
Açıran bəndini ayaqdan, əldən,
Məhəmməd dininə çatan kim oldu?

Fəzi o şəxs üçün keçəndi candan,
Süzülür tərifi dildən, dahandan.
Ariflər adını eyləsin bəyan,
Cinnilərlə dostluq qatan kim oldu?

DİVANI VAR

İbtida bismillah haqdı dilimdə,
Ərrəhman-irrəhim ol kəlamı var.
Allahın məsəlli üzdə, əlimdə,
Oxunan əzbərdən hər bəyanı var.

Yaratdı Rəsulu o Allah-Təala,
Ali Məhəmmədi hamıdan əla.
Yetirdi Cəbrayıl onu irsala,
Dəlildi islama ol Quranı var.

Fəzi zikr eyləyər bir neçə kəlam,
Kəlmeyi-şəhadət Sulidin tamam.
Məzarda sıratdan verər sərəncam,
Axırda qurulan bir divanı var.

GÖRDÜNMÜ

Bərq vuran cahana, ey Şəmsi Qəmər,
Yarananda bu dünyanı gördünmü?
Hamıdan əvvəli sənsən Müzəffər,
Adəm ilə o Həvvanı gördünmü?

Necə yaranmışdı behiştə qılman,
Beş nəfər şəkili var idi pünhan.
Sırğalar asılmış hər qulağından,
Şəfayətçi Fatiməni gördünmü?

Şeyyub var tarixdə bir neçə min can,
Gəlibdi həyata o da bir zaman.
Necə toplamışdı hər bir canlıdan,
Nuhda olan o tufanı gördünmü?

Köhlənlər oynadıb keçən dağları,
Qoyub qaçan taxtı, dövləti, varı.
Gürz tutub dəstində qalxan yuxarı,
Zöhrab şahı, Zal Rüstamı gördünmü?

Günbəz əl xızranı eyləyən bəna,
Məscidi Əl-Əqsanı gətirən sana.
Hər bir üzüyündə qalan nişana,
Ol Həzrəti Süleymanı gördünmü?

Əfsanələr deyil, nə də ki yalan,
Fironu qərq edib taxtından salan.
Əvvəl əsasını dəryaya çalan,
Sirri olan ol Musanı gördünmü?

Bakirə bir qızdan o olan hanı?
İki xətt üstündə qaldı nişanı.
Cəbrayıl açdı sirri pünhanı?
Məryəm oğlu o İsanı gördünmü?

Nurdanmı xəlv oldu gözəl Ziyafət,
Cəbrayıl səməyə eylədi dəvət.
Külli kainatı gəzən həqiqət,
Məhəmməd əl-Mustafanı gördünmü?

Şəhrizarı alan, sahildə qalan,
Tuyğu Zülfüqarı əntərə çalan.
Salsalı öldürüb, Şəhrizər alan,
O Əliyəl Mürtəzanı gördünmü?

Çox pəhləvan olub atına suvar,
Cəmşid, Salsal, Xavər, Rüstəm nə ki var.
Kimlərin əlindən oldu tarimar,
Malik kimi gürz vuranı gördünmü?

Yusifı qardaşı quyuya saldı,
Bəzircan çıxardı, Misirdə qaldı.
Haqqın əmri ilə o kimi aldı,
Züleyxatək bir cavanı gördünmü?

Fəzi şairlərdən yazıbdı dastan,
Firdovsi, Füzuli gəlib bir zaman.
Səməd, Ələsgərdən, bir də Abbasdan,
İman tək dür-mədanı gördünmü?

1968-ci il, Bərdə.

GƏLİBDİ

Bismillah başlıqla la ilaha illah,
Bir ismidə bu cahana gəlibdi.
Altı yüz doqquzda Hira dağında
Məhəmmədə, ol Qurana gəlibdi.

İyirmi səkkiz rəcəbdə olubdu aşkar,
İqra bism surəsi odur bərqərar.
Cəbrayıl gətirib bil ki, hər nə var,
Məhəmmədə bu ünvana gəlibdi.

Əliyəl Murtaza, Xədicə Kübra,
Məhəmməd Mustafa agahdı Sura.
Fəzi, et əlavə Təyyarı bura,
Beş nəfərdi, din islama gəlibdi.

ONU TANI

Yaranmış kim qalıb? – hanı dünyada?
Hər kəsin var vaxtı, var bir zamanı.
Yaradan yaratmış çox insi canı,
Kim səni yaradıb sən onu tanı.

Oxu tarixləri o vaxtdan bəri,
Zikr eylə qoy olsun dilin əzbəri.
Şəmsi qəmər edir aləmi zərri
Zinət səltənəti görmürsən hanı.

Fəzi fədaisi ayeyi Quran,
Etiquad bəslədim, sadağamdı can.
Məhəmməd qanunu mənimçün fərman,
Çağırram həmişə Şahi-Mərdanı.

GÖZLƏYİR

Kimi cəhd eyləyir halal qazanca,
Kimi də haramdan varı gözləyir.
Kimi yaltaqlıqla saxlayır başı,
Həfti cəhənnəmdə narı gözləyir.

Kimi bu dünyanı sayır əfsana,
Nahaqdan hay salır bax bu cahana.
Hərcayı nə gəlsə alır dahana,
Nə namusu, nə də arı gözləyir.

Kimi gecə-gündüz edir ibadət,
Cəhd edir həmişə edə səxavət.
Olmaya məhşərdə xarı-xəcalət,
Cənnəti-ələda barı gözləyir.

Fəzi dərd əlindən bezibdi candan,
Gərdişi dövrəndən, çərxi zamandan.
Hər an kömək umur Şahi-Mərdandan,
Bir də qolsuz Ələmdarı gözləyir.

QALMADI

Sıtqınan çağırın şahlar şahını,
Çıxdı müşküllərdən darda qalmadı.
Sən özün imdad et, ya qadir Allah,
Dövlət əldən getdi, var da qalmadı.

Qohumdan, qardaşdan əlim üzüldü,
Sinəm üstə dağ-düyünlər düzüldü.
Gözlərimdən qanlı yaşlar süzüldü,
Qardaş vəfat etdi, yar da qalmadı.

Tutdum ətəyindən, ya Şahi-Mərdan,
Məthi əl ətəsan, əyeyi Quran.
Kəsildi mətahım bütün hər yandan,
Soldu çiçəklərim, bar da qalmadı.

Hər şeyə ümidlə, inamla baxdım,
Güman ümmanına atıldım, axdım.
Fəziyəm, dərd-qəmin seyrinə çıxdım,
Topladım azar da, nar da qalmadı.

KÖNÜL

Vaxt olar, gözlərin sevincdən gülər,
Vaxt olar, göz yaşın silərsən, könül.
Vaxt olar ki, gedər huşun başından,
Vaxt olar, hər şeyi bilərsən, könül.

Vaxt olar, Xudadan alarsan dilək,
Vaxt olar, başından əsər sərt külək.
Vaxt olar, işini əyər o fələk,
Vaxt olar, mətləbin bularsan, könül.

Vaxt olar, çatarsan qurğu-büsata,
Vaxt olar, düşərsən bəd çathaçata.
Vaxt olar, minərsən bir köhlən ata,
Vaxt olar, yabıdan enərsən, könül.

Vaxt olar, baş qoyar Fəzi Kəbəyə,
Vaxt olar, zəvvartək çatar Məkkəyə.
Vaxt olar, dolarsan qeyzə, hikkəyə,
Vaxt olar, sakitcə dinərsən, könül.

GETDİ

Əzəldən fənanın adəti buymuş,
Yaranmış tabuta hey doldu, getdi.
Əcəl fərq qoymadı yaxşı, yamana,
Hamının ömürü zay oldu, getdi.

Qalmadı fənaya zərrə gümanım,
Neçə yol səmaya qalxıb fəğanım.
Ala gözlü, tuti dilli cananım,
Torpağın qoynuna pay oldu, getdi.

Fəziyəm, köç etdi şahlar, xaqanlar,
Keykavus, Keyqubad, çox Süleymanlar.
Ağa büküləndə türfə cananlar,
Axdı eynim yaşı, çay oldu, getdi.

GƏLDİ–GETDİ

Dünya yaranandan hakim, məzlum var,
Kimi nökar, kimi xan gəldi-getdi.
Kimiyə bu dünya oldu pənahdar,
Kiminin də taxtı yan gəldi-getdi.

Kiminin tarixə yazıldı adı,
Kimi taleyindən aldı muradı.
Kimi ömür-gündən mətləb almadı,
Havayı ömrünə san gəldi-getdi.

Fəzi, hər kim olsan bu fənadan sən,
Bil ki, getməlisən, çatacaq vədən.
Əcəl macal verməz, görərsən birdən
Ömür pərvaz etdi, can gəldi-getdi.

ƏZİZİM

Eşit sözlərimi, saxla amanat:
Unutmaynan kərəm-kanı, əzizim.
Yaxşılıq eyləyib muradına çat,
Bir dostu, düşməni tanı, əzizim.

Qədərindən artıq araq, çaxırı,
İçmə sən haramdı çıxar paxırı.
Heç olar ömürün əvvəl-axırı,
Bu şirin həyatın anı, əzizim.

Sən cavan deyilsən, xeyli yaşın var,
Yüz ölçüb, biçməmiş verməynən qərar.
Fəzinin də sənə sadağası var,
Sərxoş olub atma canı, əzizim.

Yeni Daşkənd, 1966-cı il.

BİLMƏDİ

Ülvi məhəbbəti qanmayan insan,
Həyatdan nə gəldi-keçdi, bilmədi.
Namərdin felinə inandığından,
Nakəsi dost kimi seçdi, bilmədi.

Yetənə işlətdi şirin dilini,
Ört-basdır eylədi pis əməlini.
Başa düşəmmədim belə dəlini,
Həddi-hüdudunu keçdi, bilmədi.

Fəzi, al qələmə ayılsın insan,
Etibar etməsin, ağırdır zaman.
Qardaşı ayıran öz qardaşından,
Dünya sərvətidi, heçdi, bilmədi.

GÖRƏRSƏN

Yaxşıya pis demə, cəm eylə huşu,
Bu işrətdə ahu-zarı görərsən.
Başın sərxoş ikən yoxlama işi,
Qara hərifləri sarı görərsən.

Tanı yol ərkanı, dini, imanı,
Şərab yedəyinə vermə o canı.
Atıb həqiqəti, tutma gümanı,
Özün kimi şərmisarı görərsən.

Gəl, Qəmgin Fəzini eşit, ey qafil:
Mənasız-mənasız ötməynən dil-dil.
Mey içmə, içirsən qədərini bil,
Bilməsən arpanı darı görərsən.

İNDİ

Dərd tüğyan eyləyib keçib sərimdən,
Neyləyim hər dərdə dözüərəm indi.
Namərdin əliylə düşmüşdüm dara,
Mərdin sayəsində gəzirəm indi.

Günbəgün qovğaya qarışır sərim,
Bəd gəlib aylarım, dönüb illərim.
Tükənib taqətim, əsir dizlərim,
Fənadan əlimi üzürəm indi.

Fərhad kimi dağdan-dağa atıldım,
Məcnun kimi səhralardan tapıldım.
Kərəm kimi yandım, külə qatıldım,
Özüm öz qəbrimi qazıram indi.

Fəzi etməz bu fənayə etibar,
Əcəlin hökmünə yoxdu vəfadar.
Deyim ürəyimdə nəki dərdim var,
Budu, bu dəftərə yazıram indi.

DEYƏ-DEYƏ

Vətənə sevgimiz lazımdı bizə,
Gəl qohum-qardaşım el deyə-deyə.
Bir bəzək verəyin öz ölkəmizə,
Çiçəkli bahara gül deyə-deyə.

Elimiz-obamız düşübdü yada,
Həsərət qaldıq igidliyə, mərd ada.
Barı ilahi, yetişginən sən dada,
Nə qədər gözləyək il deyə-deyə.

İki anamız var, anam və Vətən,
İnanmasan soruş şair Fəzidən.
Niyə biz vermişik torpağı əldən,
İndi ağlayırıq dil deyə-deyə.

SEVGİNİN SƏSİ

Doğru həqiqətdir yaşadır bizi,
Ürək döyüntüsü, sevginin səsi.
Şirin xatirətək yadda qalacaq,
Daim sevdiyimiz vətən nəğməsi.

Vətən necə bir gül, qoruya bilsən,
Bihuş ol ətrindən, xoş nəfəsindən.
Çətinə düşəndə qorxma səslə sən,
Ananı, vətəni başqa heç kəsi.

Çaylar qıjıldayır tərənir otlar,
Budur təbiətin bir qaydası var.
Dəryada balıqlar, çöldə ahular,
Sevinər eşitsə ananın səsi.

Biri əziz ana, biri də vətən,
Sevgini onlardan ayırmıram mən.
Ay Fəzi, bilirəm bəli deyirsən,
Anayla hər yerdə düşəndə bəhsi.

TORPAQDI

Sev Vətəni, insan, bağlan torpağa,
Sənə verən hər bir barı torpaqdı.
Yaşıl meşələrin, çölün, çəməninin,
Əbədi həyatın varı torpaqdı.

Torpaq vətəndaşa Vətəndi, Vətən,
Dürr, gövhər seçilir hər zərrəsindən.
Güvənmə özünə, ey nazik bədən,
Qucan səntək hər dildarı torpaqdı.

Torpaqdan yaranıb babamız Adəm,
Alıb qismətini torpaqdan müdəm.
Ürəyimdə kədər, gözlərimdə nəm,
Fəzinin də son məzarı torpaqdı.

GÖZLƏ

Sataşma hər yetən, gəlib-gedənə,
Gen dünya başına daralar, gözlə.
Laçın pəncəsini çalar sərinə,
Solar irzi-rəngin, saralar, gözlə.

Sən rişxənd eyləmə fağır qocaya,
Kəm ağılınan yetişməzsən ucaya.
Kəndçisən, xor baxma qapı-bacaya,
Kol-kos əllərini yaralar, gözlə.

Sığın yaradana, haqqa, elinə,
Böhtanı, yalanı alma dilinə.
Baxarlar məhşərdə hər əməlinə,
Cismin hər yerindən nar alar, gözlə.

Sürgünən dövranı gününkü xoşdu,
Hamı bu fənadan üqbaya köçdü,
Bir gün baxarsan ki, baharın qışdı.
Daş-torpaq üstünü tar alar, gözlə.

Qəmgin Fəzi sənə verdi nəsihət,
Bil, insan olarsan götürsən əlbət.
Kəc baxma kimsəyə, etmə xəyanət,
Bədlük səni eldən aralar, gözlə.

DÜNYADA

Elmli adamsan, düşün dərindən,
Seçməlisən gövhər-kanı dünyada.
Ömrün mənzilinə çatmaçatdasan,
İtirməynən din-imanı dünyada.

Söhbət ki, açırsan haqq-ədalətdən,
Məcəzi söhbəti ora qatma sən.
Daha ötüb keçib cavanlıq vədən,
Unutmaynan haqqı-sanı dünyada.

Elə ki, yoruldu cavanlıq atı,
Gətir xəyalına polu-sıratı.
Bir düşün, dərk elə sən bu həyatı,
Saxla yadda o mizanı dünyada.

Bəzən tərəqqidən gülsə də insan,
Ağlamaq çağı da yetirir zaman.
Unutmaz sıratı Fəzi yadından,
Hər an anır o mizanı dünyada.

SARALDI GETDİ

Yarın həsrətiylə yanan çox oldu,
Ömrü sona yetdi, saraldı getdi.
Beş arşın ağ ilə o dar məzarda,
Daş, torpaq, üstünü tar aldı getdi.

Abbas da, Qurban da yara yetişdi,
Baxçadan gül dərdi, bara yetişdi,
Məsim, Fərhad nə diyara yetişdi,
Kərəmin də külü qaraldı getdi.

Beçara Məcnun da görmədi yarı,
Məskəni olmuşdu uca dağları.
Sonanın olmadı heç etibarı,
Boşandı Dilqəmdən ar aldı getdi.

Ustadlar ustadı biçarə İman,
Düşmüşdü çöllərə eşqin odundan.
Yazdığı şeirlər dürrdü, gövhər-kan,
Şairlik adını var aldı getdi.

Fəziyəm, olmuşam dərdə girifdar,
Günüm qara keçdi, gecələrim nar.
Kəsibdi yanıma körpə uşaqlar,
Mənə deyib-gülmək ar oldu getdi.

Bərdə, 1957-ci il.

BİLMƏDİM

Çox cəfalar çəkdim fani dünyada,
Yetişdi əməyim heçə, bilmədim.
Eşqin körpüsünə qədəm eyelədim,
Nə qədər cəhd etdim, keçə bilmədim.

Əvvəl məhəbbətim toxundu daşa,
Hamını dost bilib mən çəkdim başa.
Əbəsdən sirr verdim qohum-qardaşa,
Bir yadı, yaxını seçə bilmədim.

Qəza yeli daraq çəkdi telimə,
Həsret qaldım vətənimə, elimə.
Əcəl şərbətini aldım əlimə,
İstədim ki içəm, içə bilmədim.

KÖNÜL

Hərcaı nakəslə gəl olma yoldaş,
Ona sirr sözünü açma sən, könül.
Kimsə ümidini sənə bağlasa,
Onun arxasından qaçma sən, könül.

El üçün fikirləş hər gündüz, gecə,
Qoşulma yaltağa, qoşulma bicə.
Özün öz ömrünü çıxarma heçə,
Tərəqqidə həddi aşma sən, könül.

Fəzi, qoy nəsaza keçsin səmindən,
Yetənə dost deyib keçmə dəmindən.¹
Birtəhər salam ver, keç üzəmindən,
Allah sirr açmayıb, açma sən, könül.

¹ Dər – qapı.

AD ALDI GETDİ

Heç kimsə deməsin dünya mənimdi,
Çox mənəm deyənlər saraldı getdi.
Qoyuldu məzara beş arşın ağla,
Üstünü daş, torpaq, tar aldı getdi.

At sürdü meydana çox sultan, çox xan,
Bir gündə neçə yol sulandı meydan.
Çəkdi qılıncını, tökdü nahaq qan,
Ömür şamı söndü, qaraldı getdi.

Çox qaçaq, çox quldur səylik eylədi,
Çoxu yoxsullara bəylik eylədi.
Çoxu Fəzi kimi eylik eylədi,
El içində şöhrət, ad aldı getdi.

BİZİMDİ

Azad xalqım məhəbbətə bağlıdır,
Gözəl dövrən eys-ışrəti bizimdi.
Qəhrəmanlar öz xalqının oğludur,
Vətənsəvər hər milləti bizimdi.

Mükəmməldi rəhbərimiz hər səhər,
Mötəbərdir arxasında hər nəfər.
Bizim ordu qəhrəmandı, müzəffər,
Doğru yolun həqiqəti bizimdi.

Fəzi, inkişafda başdı ölkəmiz,
Yeraltı, yerüstü var sərvətimiz.
Milli bərabərlik siyasətimiz,
Qardaşlığın məhəbbəti bizimdi.

DAĞLAR

Gəzmişəm sinəndə, çox eyliyin var,
Unutmaram, bilki öluncə, dağlar.
Sayad, Xanlar, Nəsib səndə çox gəzib,
Gözləyəcəm onlar gəlincə, dağlar.

Səndə gah kef çəkdim, gah da intizar,
Bir sirrimiz vardı, eyləmə aşkar.
Hər cür ətir verən o bal dodaqlar,
Aldı bu canımı güluncə, dağlar.

Fəziyəm, çəkirdin sən intizarı,
Mən gedirəm, onlar gələydi barı.
Yaxın eyləyərdim çox uzaqları,
Gəzərdim yerlərin bilincə, dağlar.

GETDİ

Nifrət o keçmişin zülmətlərinə,
Gəldi üstümüzdən keçdi də, getdi.
Qan ilə sulanan o bağçaların
Gülləri xəzana düşdü də, getdi.

Çoxu nökrər oldu ağaya, xana,
Bir qismət çörəyə o qıydı cana.
Eləcə ömrü yetişdi sona,
Əcəl şərbətini içdi də, getdi.

Kimi Fəzi kimi yetmədi yara,
Könlü həsrət qaldı nazlı nigara.
Kimi çox çalışdı, çatmadı vara,
Bu fani dünyadan köçdü də, getdi.

A BƏXTİM

Bu qəmi-möhnətə sən də ol şərik,
Qalıbsan harada, gəlsən, a bəxtim.
Bu qəza-qədəri mənim başımdan,
Barı bir anlığa alsan, a bəxtim.

Qohum üz döndərdi, getdi yanımdan,
Tənəli sözləri keçdi canımdan.
Əl çəkdim varımdan, xanımanımdan,
Üstümə bir sayə salsan, a bəxtim.

Əzəldən Fəziyə sən idin sirdaş,
Qədrini bilmədim, ötdü keçdi yaş.
Axır gözlərimdən indi qanlı yaş,
Düşünüb xəyala dalsan, a bəxtim.

DÜŞƏNDƏ

Deyirlər dünyada yaxşılıq qalar,
Çoxları unutdu dara düşəndə.
Bir korun gözünü şəfa etdirdim,
Zəlil olub qapılara düşəndə.

Sağaldı gözləri görəndə məni,
Bir oxa nişana aldı sinəmi.
Doldurub əlimdə tutduğum cəmi,
Vurub saldı, oldu para düşəndə.

Fəziyəm, dost üçün düşmüşəm bəndə,
İndi də bu zalım salıb kəməndə.
Namuslu düşmənlə dostluq et sən də,
Binamusdan gəz kənara düşəndə.

YAD OLDU GETDİ

İgidlər payına yazılan dastan
Düşdü tarixlərə, ad oldu getdi.
Müxənnəs kəslərin adı, ünvanı,
Silindi yaddaşdan, yad oldu getdi.

Dad, aman əlindən bədnəfəslərin,
Gödəkdi mənzili kəshakəslərin.
Səxavət sahibi olan kəslərin
Qisməti çoxuna dad oldu getdi.

Vəssələm əlinə aldı qələmi,
Adəm Sərəndildə çox çəkdi qəmi.
Fəzi, tükənməyən zülmü, sitəmi,
O şahlar beşcə gün şad oldu getdi.

GEDƏR

Dünyanın işini fikir eyləsən,
Puç olar bu ömrün, zay olar gedər.
Ağlayıb-ağlayıb fəğan eyləsən,
Tökülər göz yaşın, çay olar gedər.

Yapışsa yaxandan qüssə, qəm, qəhər,
Yediyin, içdiyin zəhərdir, zəhər.
Taleyin üzünə gülməsə əgər,
Beş günlük ömürün vay olar gedər.

Qəmgin Fəzi, səndən üz əydi baxtın,
Düşdün tərəqqidən, çevrildi taxtın.
Əcəlin ovusan, yetişər vaxtın,
Cəsədin torpağa pay olar gedər.

OLMA DÜNYADA

Nəsihət deyirəm, saxla yadında:
Şah olsan zülümkar olma dünyada.
Hamını udacaq bu qara torpaq,
Şöhrət girdabında qalma dünyada.

Olar ki, hər yandan xərac alarsan,
Bir fateh olarsan, qılınc çalarsan.
Axirət evində xəcil qalarsan,
Bədliyi araya salma dünyada.

Əlində ixtiyar olsa da əgər,
Sığın Yaradana hər axşam, səhər.
Aləmin bəzəyi, ziynəti zibər,
Əlini yadından salma dünyada.

Cahan neçə dəfə dolub, boşalıb,
Hərədən bir kəlmə nişana qalıb.
Bu fani dünyanı duyub, aldanıb,
Nahaqdan saçını yolma dünyada.

Yerində gül, ağla, yerində danış,
Eşidən adına eyləsin alqış.
Həmişə Fəzitetk eylliyə çalış,
Yamanlıq qılıncı çalma dünyada.

NƏDƏNDİ

Mən ki, o hüsnünün pərvanəsiyəm,
Heç baxmırsan bizə sarı nədəndi?
Vədə verdik, başa yetdi vədəmiz,
Axtarmırsan sən bu yarı, nədəndi?

Eşit sözlərimi ay boyu mina,
Döndərfəsən məni Şeyxi Sənana.
Sinən dağ qarıdı, yoxdu bahana,
Ərimir o dağın qarı, nədəndi?

Yerişin sərxoşdu, bəzəyin xoşdu,
O gözəl gülüşün yadıma düşdü.
Bilmədən sərimə səda yetişdi,
Eşqin baxçasının barı, nədəndi?

Fəzinin ömrümü yetirdin zaya,
Gecə-gündüz yalvarıram Xudaya.
Əbəs cəfa çəkdim, yetmədim baya,
Bəs qəlbimin intizarı nədəndi?

DURURMU

Al-yaşıl bəzənən, ay uca dağlar,
Söylə, elin bağça-barı dururmu?
Min cürə çiçəkli, a göy talalar,
İgidlərin qeyrət-arı dururmu?

Qoşabulaq dağı, Məzrə yaylağı,
Axırmı enişə Tərsə bulağı?
O Ocaq dağının yanar çırağı,
Zirvəsində həm hasarı dururmu?

Gəzdim Alagölü, Qızıldağı mən,
Sonradan eylədim bu sorağı mən.
Eldə qarşıladım çox qonağı mən,
Keytinin başında qarı, dururmu?

Çoxlarını yola salıb o dağlar,
Qılinc üzüyünün bir sədası var.
İsgəndərdən bəri gələn hər kim var,
Heç onlardan bircə sağı dururmu?

Var idi o eldə bir şux gözəlim,
Şahmar hörüyündə gəzirdi əlim.
Sevdiyim o qızın, bir söylə, bilim, –
Günəş kimi ol rüxsarı dururmu?

Nə qədər şirindir ilk eşq, məhəbbət,
Öluncə yaddaşdan silinməz əlbət.
Səndən soruşurmu o mələksifət,
Fəzi kimi vəfadarı dururmu?

OLARMI

Hərcayı sözüylə, nakəs sözüylə,
Qövr etməmiş canda yara olarmı?
Müxənnət feliylə dostdan inciylə,
Heç dostu çəkdirmək dara olarmı?

Dost üçün dost düşər zindana, dara,
Ömrünü-gününü eyləyər qara.
Bəlkə də ayrıldıq, kəsildi ara,
Bir neçə söz demək yara olarmı?

Fəziyəm, həsrətəm gözəl özünə,
Günəş camalına, şəhla gözünə.
Bir söz deyim əgər baxsan sözümə,
Əl atsam qoynunda nara olarmı?

ELLƏRƏ GETDİ

Könül pərişandı nazlı yar üçün,
Köç etdi o, qürbət ellərə getdi.
Eşqi, məhəbbəti düşəndə yada,
Axdı eynim yaşı, sellərə getdi.

Bu eşqə, atəşə gərəkdir yanam,
Mən ona Kərəməmə, ona Məcnunam.
Yoxsa ki, incidi, küsdü o sonam,
Uçdu, uzaq-uzaq göllərə getdi.

Nə qədər cahanı aradım, ara,
Könlüm dəmə gəlib bənzəmir tara.
Hansına baxıram oxşayır sara,
Xəyalım o gözəl tellərə getdi.

İndi qan ağlayır könlümün sazi,
Gəlmir qulağıma yarı avazı.
Döndü zimistana ömrümün yazı,
Eşqim zaval oldu, yellərə getdi.

Ürək qövr elədi yaman sızladım,
Gümanlar içində yolumu azdım.
Fəziyəm, saf eşqdən şeirlər yazdım,
Düşdü ağızlara, dillərə getdi.

GÜLLƏRİN DAĞLAR

Bahar mövsümündə badi çisginin,
Əsir hər tərəfdən yellərin, dağlar.
Uç ay zimistanın sərt havasından,
Gözləyir baharı ellərin, dağlar.

Edibsən adətədi əzəldən peşə,
Boz ayda sellərin axar enişə.
Nə tarixə baxar, nə də gərdisə,
Bax bu dərə, təpə, çöllərin, dağlar.

Bahar mövsümündə, bayram ayında,
Çəmən kefi içində, öz harayında.
Bəslənmiş quzular qış sarayında,
Maydada otlayar güllərin dağlar.

Zimistan qəhrindən çeşmənin buzu,
Görünər üstündə marallar izi.
Yayın hər ayında gəlini, qızı,
Yuyallar üstündə tellərin, dağlar.

Şairlər şəninə şeirlər yazdı,
Oxudu aşqlar nə xoş avazdı.
Fəzi qocalıbdı əfsanə gəzdi,
Keçibdi ömrümdən illərin, dağlar.

SƏNDƏDİ

Ustad Aşıq Ələsgərə

Ustadlar ustadı, Ələsgər baba,
Elmi-dürdü, gövhərkanı səndədi.
Təcnisin, qoşmanın şəhdi-şəkəri,
Müxəmməsin hər mədəni səndədi.

Yetimin, yesirin gözünün nəmi,
Fələyin çəkilməz kədəri, qəmi.
Koyxanın, katdanın zülmü, sitəmi,
Fağırın, yoxsulun ünü səndədi.

Baş əyir həmişə Fəzi ustada,
Həqiqət kəlmənə can eylər fəda.
Neçə ki, var adın yaşar dünyada,
Könüllərin hər dərmanı səndədi.

TAMAŞA DAĞLAR

Sinəndə seyr etdim bir neçə müddət,
Heyif ki, çıxmadım bir başa, dağlar.
Yadıma düşəndə cavan çağlarım,
Yandırır cismimi ataşa, dağlar.

Yalqız gəzmək səndə bil əfsanədi,
Gəh şikəstə könlüm, gəh divanədi.
Sinəm üstü dostu xoş meyxanədi,
Gəl, bir eylə sən də tamaşa, dağlar.

Kərəm Əsli deyə aşdı sərindən,
Neçə aşırımından, gədiklərindən.
Fərhad kam almadı öz Şirinindən,
Sən özün eylədin tamaşa, dağlar.

Ötürdüm ayları qəmdə, möhnətdə,
Keçdi cavanlığım belə firqətdə.
O dərdi ki, mən çəkirəm qürbətdə,
Yetirib ömrümü bax, başa, dağlar.

Məsim səfər etdi Çindən Yəmənə,
Məhəbbət oduyla qövr etdi sinə.
Fəziyəm, mərhəmət etginən mənə,
Baxgınan didəmdə qan-yaşa, dağlar.

LALASI GƏLDİ

Ötüşüb zimistan, yetişib bahar,
Bax budu dağların lalası gəldi.
Üstü tər lilparlı bulaq üstünə
Marallar yanında balası gəldi.

Bu yalda borana düşüb xan Kərəm,
Bu dağı Lələylə aşıb xan Kərəm.
Alışib atəşdə, bişib xan Kərəm,
Guşimə¹ Əslinin nalası gəldi.

Elə yaylaq oldu, Fəzi, bu dağlar,
Yenə keşikçidi bu sal qayalar.
Çəməndə quruldu çadır, muxrular,²
Ortaya toyların hənası gəldi.

¹ Guşima – yəni qulağıma.

² Muxru – uzun alaçıq.

HARALI DAĞLAR

Qırx iki il gəzdim sənin sinəndə,
Bilirsənmi oldum haralı, dağlar?
Heç bir dəyişiklik görmədim səndə,
Mənimsə başımı qar alı, dağlar.

Gəzdirib köksümdə bir Leyli dağı,
Mən səni seyr etdim Məcnun sayacağı.
Səndən kəsiləndən elin ayağı,
Düşdük gül hüsnündən aralı, dağlar.

Səndə bənövşələr boynunu bükür,
Yel vurur gah əsir, gah yerə tökür.
Bilmirəm qəhrini kim gəlib çəkir,
Çöhrəsin gülünün xar alı, dağlar.

Nərgizin çağırar çeşməndən suyu,
Sarı çiçəkləri o gözəl boyu.
Gözəldi bəziyir bayramı, toyu,
Dövləti, calalı var alı, dağlar.

Hanı o mən görən gözəl çağların?
Türfə gözəllərin, bəy oğlanların?
Quruyub dibindən buz bulaqların,
Küsdürdün özündən maralı, dağlar.

Lalən qızaranda dərədə, döşdə,
Dərərlər qız-gəlin yaylaqda, köçdə.
Əldə dəstə tutub çıxarlar geşdə,
Zibası, Qubası maralı, dağlar.

Mən qəmgin qalmışam çox intizarda,
Səni yad etmişəm olsam da harda.
Sənsiz qürbət eldə, qürbət diyarda,
Həsərətindən rəngim saralı, dağlar.

Ətirli gülündən bir dəstə bağla,
Məni sal yadına, bir kövrək ağla.
Saxla nişanımı, yadigar saxla,
Baş-başa çatılmış sıralı, dağlar.

Bu həsrət, hicrandan doymuşam cana,
Qəm mənimlə gedir, getsəm hayana.
Aşıqın dərdini sən yetir ona,
Görsən, o sevdiyim maralı, dağlar.

Fəziyəm var idim bil ki səndə mən,
Ova da gedərdim sənə sinəndən.
Qışındı, çürüyüb həməni göy çəmən,
Uçubdu yerini tar alı, dağlar.

SƏHƏR ÇAĞI

Gəlibdi dünyanın işrətli vaxtı,
Sazını döşünə al səhər çağ.ı.
Könlünü oxşayan canan eşqinə,
“Göycə gəraylısı” çal səhər çağ.ı.

Şirindi dünyada sevgili adı,
Könlümün arzusu, mətləb, muradı.
Dahanda qalanda busənin dadı,
Deyirsən şəkərdi, bal səhər çağ.ı.

Bülbül bağa gəlsin gül sorağıynan,
Çəmənlər sevensin öz qonağıynan.
Motal pendiriynən, nehrə yağıynan,
Düzülsün süfrəyə bal səhər çağ.ı.

Tanı bulaqları zümzüməsindən,
Şəlalə süzülür hər nəfəsindən.
Ana təbiətin mənzərəsindən,
Duyğunu, ilhamı al səhər çağ.ı.

Fəziyəm, mənimçün əzizsən, əziz,
İsmin Bənövşədir, yadakı Nərgiz.
Yaşayaq bərabər, duraq üzbəüz,
Həmişə yanımda qal səhər çağ.ı.

GƏZƏK DAĞLARI

Ey gözəllər xası, könül sultanı,
Bəziyək dağları, gəzək dağları.
Sevinclə qoy keçsin ömrün hər anı,
Bəziyək dağları, gəzək dağları.

Dağlar sinəsində Səməd, Ələsgər,
Yazıb tərifləri bir neçə dəftər.
Gözəllərsiz olmaz yaylaq bəxtəvər,
Bəziyək dağları, gəzək dağları.

Fəzi öz şeiriylə, sevən ürəklə,
Əhd-peyman bağladı səntək mələklə.
Könül xoşluğuyla, bir xoş diləklə,
Bəziyək dağları, gəzək dağları.

AMANDI

Elimin, obamın türfə gözəli,
Ayaq saxla, get ahəstə, amandı.
Könül məhəbbəti, eşqin əzəli,
Dağ vurma sinəmin üstə, amandı.

Nə üçün gəzirsən məndən aralı,
Ey bizim dağların gözəl maralı?
Şirinsən, Fərhadı qoyma yaralı,
Kərəm eylə, boyu bəstə, amandı.

Vəfasız dünyadır, etibar hanı?
Gəl yaşayaq, gülüm, gözəl dövranı.
Sözümdə yalan yox, sən məni tanı,
Hər nə desən gözüüm üstdə, amandı.

Kirpiyin ox, hər baxışın min qandı,
Qəmgin Fəzi qədəminə qurbandı.
Bil ki sənsiz dünya mənə zındandı,
Qoyma məni bu qəfəsdə, amandı.

GÖYÇƏ

Ötüşəndə çilə, yetəndə “Boz ay”,
Nə yaman sərt əsir yellərin, Göyçə.
Üç ay zimistanın sərt havasında,
Gözləyər baharı ellərin, Göyçə.

Xaliq nur verəndə göydə günəşə,
Boz aydan sellərin axar enişə.
Beləydi ki, eldə adət həmişə:
Sovqatıydı ilkin güllərin, Göyçə.

Elə ki, Novruzdan keçirdi bir ay,
Şəfəqin salırdı yerə Günəş, Ay.
Sevincdən sinəmdə qopurdu haray,
Fəziyəm, gülərdi çöllərin, Göyçə.

YAZDI, A DAĞLAR

Neçə şair, neçə loğman, neçə can,
Seyr etdi sinəndə, gəzdi, a dağlar.
Məmmədsöyün, Alı, Aşıq Ələsgər,
Şəninə şeirlər yazdı, a dağlar.

Məcnun, Fərhad, Abbas sevdi bu yurdu,
Məskən salıb il gözdədi bu yurdu,
Boran oldu, qış dolandı bu yurdu,
Baharda yolunu azdı, a dağlar.

Günüm xoş keçmədi, sənə hər zaman,
Qismətim heç oldu, can sirdaşından.
Fəziyəm, qocaldım əlli yaşımdan,
Öz canım özümdən bezdi, a dağlar.

ÇƏKİBDİ

Soruşun Adəmdən bəri hamıdan:
Mənim kimi, kim ziyanı çəkibdi?
Nuh kimi qalmışam dərya üzündə,
Yazıq canım o tufanı çəkibdi.

Könlüm dindirməyib şirin dilləri,
Əllərim tutmayıb nazik əlləri.
Gərdənə tökülən siyah telləri,
Sığallayıb nə bir şənə çəkibdi.

Fəziyəm, sözümü dedim ahəstə,
Tanrı mənim ilə giribdi qəsdə.
Qəribəm, qəmxaram olmuşam xəstə,
Fələk mənə hər nişanı çəkibdi.

HƏR AN, A DAĞLAR

Sənin həsrətinlə alovlanmışam,
Qövr edir sinəmdə yaram, a dağlar.
Qışın şaxtasından, sərt havasından,
Kəsib yollarını boran, a dağlar.

Səndən ayrı düşdüm, ayrıldı baxtım,
Taleyim kəc gəldi, çevrildi taxtım.
Bir həmdəm tapmadım, hayana baxdım,
Olmuşam sərkərdan, giryən, a dağlar.

Baharda gəzərdik çöldə, çəməndə,
Tüfə gözəllərlə sənin sinəndə.
Ətirli bənövşə, nərgiz dərəndə,
Baş-başa olardıq qurban, a dağlar.

Sənin vüqarına eylədim güman,
Gizli sirrimizi saxladıq pünhan.
İnan, tərifini söyləyir dahan,
Hər axşam, hər səhər, hər an, a dağlar.

Ömrümün mənalı cavan çağında,
Dayandım solunda, durdum sağında.
Fəziyəm, qalmışam düz ayağında,
Yandırır cismimi aran, a dağlar.

VAR

Dağların şahısan, ay bizim dağlar,
Hər çiçəkdən, güldən bar sinəndə var.
Güneylər bahardı, quzeylər qışdı,
İlin hər fəsili qar sinəndə var.

Elin yaylağısan baharda, yayda,
İgidlərin olur havarda, hayda.
Köhlənlər meydanı olursan toyda,
Zurna, qaval, kaman, tar sinəndə var.

Fəziyəm, aşiqəm etibarına,
Sürünnəm balantək ayaqlarına.
Ov olan qızılquş, tərənclarına,
Kor yapalaq, qarğa, sar sinəndə var.

QURAN, A DAĞLAR

Bir zaman sinəndə səyyad olmuşdum,
Mən idim yaradan, quran, a dağlar.
İndi yapalaqdı, o vaxt zirvəndə
Qızılquş olardı duran, a dağlar.

Göylərə yüksəlir qəlbimin ünü,
Açılmır bəxtimdən həsrət düyünü.
Eşqin atəşindən hanı köksünü,
Fərhad cürətiylə yaran, a dağlar?

Fəzi qürbət eldə çəkir qəm, qübar,
Yoxdu can dediyim, yoxdu vəfadar.
Köç etdi bəradər,¹ görünmür dostlar,
Yoxdu əhvalımı soran, a dağlar.

¹ Bəradər – qardaş.

DÖNÜBDÜ

Zülmətdən qurtulub ərşi səmalar,
Dörd tərəfdən gülüstana dönübdü.
Verib sədasını bu fəsli bahar,
Bulaqları bir ümmana dönübdü.

Təzə çiçəklənir nərgiz, bənövşə,
Çölə yaraşıqdır yamyaşıl meşə.
Hamı heyran olub belə gərdişə,
Gecələri çıraqbana dönübdü.

Çeşmələr car edir abı həyatı,
Çox axtardım belə qurğu-büsatı.
Fəziyəm, yazdığım qəzəl, bayatı,
Ömrümdə ən gözəl ana dönübdü.

QALDI

Göyçə mahalına köçhaköç düşdü,
Yadlara səfəli dağları qaldı.
O ulu torpaqda cavanlıq çağım,
Ömrümün ən əziz çağları qaldı.

Haray, Xam güneyi, ey Tərsə dağı,
Türfə gözəllərin doğma oylağı.
Hər bağlar, bağçalar bar verən çağ
Töküldü meyvəsi, tağları qaldı.

Fəziyəm, qocaldım, keçibdi yaşı,ım,
Çox qovğalar çəkdi bəlalı başım.
İtdi gözlərimdən dostum, sirdaşı,ım,
Sinəmdə həsrətin oxları qaldı.

A DAĞLAR

Payızda obalar köç eyləyəndə,
İnciyən, a dağlar, küsən, a dağlar.
Üç ay zivistanda boranı, qarı,
Başının üstündən əsən, a dağlar.

Vüqar, əzəmətsən bu təbiətə,
Haqq özü salıbdı səni zinətə.
Zaman günahkardı qəmi, möhnətə,
Nə mən günahkaram, nə sən, a dağlar.

Səcdəgahım, bil qurbanam mən sənə,
Saç ağarıb, bir körpənəm mən yenə.
Əzəmindən sığınmışam köksünə,
Fəziyə vətənsən, vətən, a dağlar.

GETDİ

Bəxtimin kitabı keçdi əllərə,
Pozdular, üstündən adım da getdi.
Əsdi başım üstən qəza yelləri,
Kəsildi ağzımdan dadım da getdi.

Bağlanıb bazarım, satılmır mətah,
Haqq nəzərdən salıb, yox daha pənah.
Yəqin günahkaram, etmişəm günah,
Qohum üz döndərdi, yadım da getdi.

Tənəli sözlərdən vaxtsız qocaldım,
Ayrıldım sıradan mən dala qaldım.
Fikirlər içində xəyala daldım,
Yəhərim çevrildi, atım da getdi.

Vaxt yetişib qəza gələndə başa,
Etibar etməsin qardaş qardaşa.
Bir xamuş havada çıxdım savaşa,
Çisginim, dumanım, badım da getdi.

Dərd-sitəm qılıncı yetişdi başa,
Könlüm qəmə tuşdu, gözlərim yaşa.
Fəziyəm, cismimi tutan ataşa,
Yandırdı, kül etdi, odum da getdi.

KEYTİ

Baharın son ayı, Tərsə dağında,
Ay gəlib başından keçərdi, Keyti.
Gözəllər axışıb bulağın üstə,
Şərbət sularından içərdi, Keyti.

Hamı anlayırdı haqqı-sayını,
Getməzdı almamış səndən payını.
Qoynunda yaylayan üç ay yayını,
Payızda arana köçərdi, Keyti.

Dərman eyləyərdi gül ləçəyini,
Seçib toplayardı ən göyçəyini.
Fəzi hər gülünü, hər çiçəyini,
Həsret əlləriylə seçərdi, Keyti.

OLUR

Deyim tərifi bizi dağların,
Yayda sinəsində elləri olur.
Hər gələn qonağa payı, bəxşişi,
Tər çiçəyi olur, gülləri olur.

Yaşıla bürünür tamam çöl, çəmən,
Dərdə dərman tapır, suyundan içən.
İgidlər meydanda deyəndə mən-mən,
Çapar mənzilləri, çölləri olur.

Dəyəndə üzlərə səhərin yeli,
Tökərdi gərdənə sarışın teli.
Şəkərdən də şirin danışan dili,
Gəzib seyr etməyə yolları olur.

Çəşmə bəzəyidi abı həyatı,
Xəstə şəfa tapar, görsə busatı.
Öküz arabası, inəyi, atı,
Sürülər bəzəyən çölləri olur.

Dini Məhəmmədi o yerdə əyan,
Subhi şah əzbərim, qadiri subhan.
Tərsinə yazılmış o kəlam bəyan,
Üstündən çəkilməş qolları olur.

Bağları bülüllü çəmənleri var,
Dərib çiçəyini çox sevgili yar.
Salxım buza dönür zirvəsində qar,
Yaşılbaş sonalı gölləri olur.

Baxsaq qoynundakı dövlətə, vara,
Bənzər tapıların belə diyara?
Qış ömrünü tapşıranda bahara,
Hay-haray qoparan selləri olur.

Hər sübhün çağında balın şərbəti,
Günorta kababla əmliyin əti.
Fəzi gözəllərə edib diqqəti,
Qırmızı xınalı əlləri olur.

GÖRÜRSƏNMİ SƏN

Ağıllıya deyir dəlidən öyrən,
Bu tərsə mənanı görürsənmi sən?
Gecə-gündüz fikir məni əyibdi,
Verilən fərmanı görürsənmi sən?

Həqiqət deyirəm düşən yox başa,
Hərcayı danışan çəkilir başa.
Nadanın söhbəti tez gəlir xoşa,
Gərdişi, zamanı görürsənmi sən?

Fəziyəm, çoxuna etdim nəsihət,
Həqiqət sözümə vermədi qiymət.
Bax budur, tanımır, nədir mərifət,
O qanmaz insanı görürsənmi sən?

GÖZLƏYİR

Alagöl səmtinə yerimir ellər,
Dağlar hələ qar, boranı gözləyir.
Buz alıb üstünü görünmür göllər,
Keyti, Göyçə sərt tufanı gözləyir.

Bu yurdun ər oğlu, çox ərleri var,
Deyib tərifini neçə sənətkar.
Alı, Ələsgəri unutmaz dağlar,
Neçə-neçə gövhərkanı gözləyir.

Eşqidi, sevgidi zinəti həyat,
Məhəbbətdən tarix yazılıb qat-qat.
Fəzi, fikir eylə, nə də qəmə bat,
Ömrü bitən o dünyanı gözləyir.

QIZLAR

Ürkək gəlirsiniz bulaq üstünə,
Sizsiz bu dağların maralı, qızlar.
Gözəlin həmişə qənimi gözdü,
Gəzin bədnəzərdən aralı, qızlar.

Gəlir xatirimə keçən günlərim,
Yar yoluna tikilərdi nəzərim.
Mənim də var idi bir gözəl pərim,
Olmuşam istəkdən yaralı, qızlar.

Fəziyəm, gözəllər eşidin məndən,
Biganə qalmayın istək, sevgidən.
Didərgin olmuşam doğma vətəndən,
Bilmirəm olmuşam haralı, qızlar.

GÖRƏNDƏ

Bir gün səfər etdim yar oylağına,
Qan ağladım bulaqları görəndə.
Dağılmış, talanmış yurd yerlərini,
Viran olmuş oylaqları görəndə.

Tərən oylağında sar dolanırdı,
Dağların başında qar dolanırdı.
Gözümün önündə yar dolanırdı,
Qərubsəyən ocaqları görəndə.

Cəmi bir ay qalıb keçə zimistan,
Gəlsin yaylağına hər xoşbəxt insan.
Qocalmışam daha keçib vaxtımdan,
Ah çəkirəm sazı, tarı görəndə.

Qəmgin Fəzi nalə dildə ağlayar,
Yas saxlayar, dəsmal əldə ağlayar,
Mahal da ağlayar, el də ağlayar,
Sinəmdəki bu dağları görəndə.

GƏRƏK

Qədəm qoyub bir məclisə varanda,
Salam verib cavab alasan gərək.
Özünə münasib yerdə əyləşib,
Sakit öz halında olasan gərək.

Yersiz danışarsan, zayıllıq deyərlər,
Hərcayılıq etsən sənə söylərlər.
Lövğəlik əyləsən yıxıl döyərlər,
Odur öz yerini biləsən gərək.

Kamalın olarsa çatır muradın,
Uşaqdan uşağa qoyular adın.
Bir azda oxusan artar savadın,
Axtarır mətləbi bulasan gərək.

Qaş-göz əyləsəndə, bularsan bala,
Getmə haram yola, getmə pis yola.
Fəzi deyər, bir az ağılın ola,
Ağılsız olsanda, öləsən gərək.

OLSUN GƏRƏK

Mahir ovçu səhralarda dolansın,
Qışın çilləsidi, yaz olsun gərək.
Aşıq eşq əhlisə alıssın, yansın,
Qövr edən sinədə car olsun gərək.

Fələk mənə çəkdi dağ üstə dağı,
Onunçün olmuşam qəmlər dustağı.
Kəkliyin meşəsi, keçinin dağı,
Göllərin ovu da qaz olsun gərək.

Dərd insan üçündü, dağ üçün deyil,
Hər kəs öz payını çəkə mütəsil.
Fəzi çox çəkibdir bu bir il deyil,
Bundan sonra daha az olsun gərək.

ƏVƏZİNDƏ

Ağkilsəli Aşıq Nəcəfə

Vəfalı dostların sözü, naməsi,
Mənə qiymətlidi ləl əvəzində.
Uzaqdı aramız görə bilmirəm,
Qoy kağız danışsın dil əvəzində.

Qürbət diyar oldu mənə qalalar,
Xəstə könlüm nə istəyər, nə alar.
Səmimi dostuna olsun yadigar,
Yamanı yaxşılıq bil əvəzində.

Sən məndən küsübsən, nahaqdan nahaq,
Soruş əhvalımı bir halıma bax.
Mənə qismət oldu daha ağlamaq,
Sən gəl ağlamağın gül əvəzində.

Sevib xoşlayıram kəlmələrini,
Hər bir naxışını, ilmələrini.
Qoy sinəm üstünə qədəmlərini,
Bir şux yeriş eylə yol əvəzində.

Ustadtek salmaynan sən məni üzə,
Hələ çox möhtacam hikmətli sözə.
Sazınnan, sözünən qonaq ol bizə,
İltimas edirəm el əvəzində.

Fəziyəm, bax budur sözümün canı,
Ömrü başa vurub yetirdim sanı.
İtirmişəm yaşıl başlı sonanı,
Gəzirəm səhranı çöl əvəzində.

SƏRİMDƏN

Zaman qamçıladi mən biçarəni,
İllərin sitəmi keçdi sərimdən.
Dəyişdi hər şeyi mühit, təbiət,
Məni də oynatdı özcə yerimdən.

Bilmirəm düşdüyüm bu nə duyüdü,
Bəxtim kənar qaçdı, iqbalım döndü.
Eşqimin ocağı yanmadı, söndü,
Seçilmədi onlar biri-birindən.

Fəziyəm, günlərim keçdi nə isə,
Yaxşılıq yerini dəyişdi pisə.
Haqlıdı hər kimsə inciyə, küsə,
Qaçmışam uzağa nəzərlərindən.

EY PUL

Zəmanə pis gəldi, dövrənin oldu,
Şan-şöhrət qoynunda yatırsan, ey pul.
Yoxsulun, yetimin gözləri doldu,
Neçə ah-naləyə batırsan, ey pul.

Oldun çoxlarının varlığı, canı,
Neçəsi dərindən satır vicdanı.
Bərk dursan öldürür oğul atanı,
Namusu, qeyrəti atırsan, ey pul.

Bəzən tökdürürsən günahsız qanı,
Sənsən insanların dava-dərmanı.
Varlığını, kasıbı, sultanı, xanı,
Dar gündə düşməyə satırsan, ey pul.

Hərdən bir dostları dalaşdırırsan,
Qanlı düşmənləri barışdırırsan.
Xəlvətcə adamı dolaşdırırsan,
Haramı halala qatırsan, ey pul.

Kasıbın gözündə açırsan bazar,
Gahdan kef verirsən, gahdan ahuzar.
Kimdə artıq olsan yolundan azar,
Qaçanı qiymətnən tutursan, ey pul.

Bürüdü qəlbimi yenə qəm-kədər,
Dərdliyə yanmazsan bir zərrə qədər.
Yazsam yazmasamda hədərdi hədər,
Axır məqsədinə çatırsan, ey pul.

Bakı, 1968-ci il.

GÖZLƏYİR

Barlı, bərəkətli, çiçəkli bahar,
Gəlib keçə zımbıstanı gözləyir.
Ana Kəlbəcərə yetişə nəfəs,
Ellər doğma gülüstanı gözləyir.

Axa çeşmələrin suyu çöllərə,
Yaşıl don geyinə hər dağ, hər dərə.
“Dəlidağ”, “Sarıyer” ola mənzərə,
Orda zənbur qurub şanı gözləyir.

Çiçəklər çələngi bənzəyə taca,
Lalə hər bir güldən görünə uca.
Fəzi seyrə çıxma yala, yamaca,
Tərif edə, min dastanı gözləyir.

GƏLİR

Nöqtəni, nidanı seçə bilməyən,
Şairəm deyəndə güləsim gəlir.
Kalamı gələndə kamil ustadın,
Döşənib payına öləsim gəlir.

Nizamsız, uyğusuz ha yazını yaz,
Məna da düz gəlməz, nə tutmaz avaz.
Qafiyə düzməklə bir yana çıxmaz,
Axtarib mənasın biləsim gəlir.

Anlayıb mənasın yad fikirlərin,
Bağlayır adına dəyişir sərin.
Anlamaz nədən də deyir “afərin”,
Mən isə götürüb siləsim gəlir.

Ariflər anlayar gələndə kalam,
Ustadlara rəhmət, Fəzidən salam.
Qanana bir kəlmə eyləyər tamam,
Qanmazın gözünü dələsim gəlir.

BƏRDƏNİN

Yaylağı – Qaraxaç, Sarıyer, Murov,
Qış yatağı – Kür qırağı Bərdənin.
Könüllər oxşayır başdan ayağa,
Hər obası, hər oymağı Bərdənin.

Qədim bir yurdudu Azərbaycanın,
Məkanı olubdu ənbiaların.
Müqəddəs pirlərin, peyğəmbərlərin
Yaddaşında var sorağı Bərdənin.

Açıbdı qoynunda hər cürə güllər,
Gəlir səcdəsinə, Fəzi, nəsillər.
İtib gözlərindən o qanlı illər,
Yetişibdi gözəl çağı Bərdənin.

BƏYƏNMİR

Həqiqətdən söhbət açdım nadana,
Anladım ki, düz sözləri bəyənmir.
Ana təbiətin gözəlliyini
Görə-görə o gözləri bəyənmir.

Çoxunun korşalıb, yoxdu yaddaşı,
“Mən şairəm” deyir hər yetən naşı.
Təcnisdən, təxmisdən çıxmayır başı,
Alı, İman, Ələsgəri bəyənmir.

Fəzi kimi xoş ilhama yetirən,
Uca-uca bir məqama yetirən,
Arzuya yetirən, kama yetirən,
Ötüb keçən bu günləri bəyənmir.

GƏLƏSİM GƏLMİR

Həsən Xəyalıya

Neçə dəfə boşa çıxıb səfərim,
Sizin o ellərə gələsim gəlmir.
Qəzadan, qovğadan açılmır başım,
Bir şirin danışib güləsim gəlmir.

Can deyən dostlarım getdi yanımdan,
Könül quşum uçdu xanimanımdan.
Müşkü ənbər damsa gül əndamından,
Vəfasız yanında qalasım gəlmir.

Cismim bu azardan qurtarmır nardan,
Elə bil asıblar məni də dardan.
Qışın çiləsindən, borandan, qardan,
Eşqin dəryasına dalasım gəlmir.

Can deyib, can verdim türfə gözələ,
Getdi o şövkətim, heç gəlməz ələ.
Kimsəyə yar deyib mən indən belə,
Bir kəsin qadasın alasım gəlmir.

İnsan əl çəkərmə olanda bardan,
Ölən zamanında dövlətdən, vardan.
Heç keçmir əlimə zurnadan, tardan,
Nədə ki, bu sazı çalasım gəlmir.

Axtardım çəmənə, axtardım düzü,
Gözlədim yolunu gecə-gündüzü.
Fəziyəm, ay Həsən sözümün düzü,
Daha bu fənada qalasım gəlmir.

İNDİ

Elimdən, obamdan əlim üzülüb,
Gedirəm bir qürbət diyara indi.
Bu çərxi kəcmidar, bu kəc ruzigar,
Eyləyibdi məni avara indi.

Ağır aya, acı ilə düşmüşəm,
Qəzaya, qovğaya, felə düşmüşəm,
Tərəqqidən tənəzzülə düşmüşəm,
Çəkilir dost, qohum kənara indi.

Fəziyəm, sazımı zildə çalardım,
Aqillər yanında başda olardım.
Bir vaxt zirvələrdən şıkar alardım,
Giriftar olmuşam azara indi.

GƏL QƏBRİM ÜSTƏ

Çəmənzarda qazın mənə məzarı,
Bitib şaxələnsin, gül qəbrim üstə.
Qış vaxtı olsada üstündə qarı,
Yazda gəlib getsin, el qəbrim üstə.

Sağımda, solumda qananlar olsun,
Elin dərdlərinə yananlar olsun.
Gözümdən uzaqda yamanlar olsun,
Qoy rəhmət söyləsin el qəbrim üstə.

Adətdi tərək etmək bax bu fənanı,
Dünya vəfasızdı, etibar hanı?
Çox görmüşəm mənə canı yananı,
Desin beş-üç kəlmə dil qəbrim üstə.

Qəmginəm, ömürdən ötüb baharım,
Zimistan fəsliyəm, görünür qarım.
Ağlayıb göz yaşı töksə də yarım,
Tökməsin yolunmuş tel qəbrim üstə.

Çürüsə sümüyüm, bitirsə otlar,
Ruhumdada sevgi nişanəsi var.
Fəziyə ey dilbər, çəksən intizar,
Hər bahar fəslində gəl qəbrim üstə.

DEDİM–DEDİ

Dedim – gözəllikdə pərizadəsən,
Dedi – dərd əhliyəm, bezmişəm candan.
Dedim – bu baxışda huri mələksən,
Dedi – gözlərimdən tökürəm leysan.

Dedim – şölələnən günəş üzündü,
Dedi – ağlar qalan bir cüt gözümdü.
Dedim – gözəl dövrən, həyat bizimdi,
Dedi – hal əhlini sən anlamazsan.

Dedim – fərağından olmuşam dəli,
Dedi – çox şirindi eşqin əzəli.
Dedim – Fəzi sənə sadağa gəli,
Dedi – sevgilimdi bir özgə oğlan.

AŞIKAR OLSUN

Mən deyim dərdimi kimlərə, yazsın,
Qalıb dastanlarda aşikar olsun.
Tarixdən-tarixə hər sənələrdə
Yazılsın sətirilər bir dəftər olsun.

Söylənsin gələcək bütün insana,
Deməsin baxtına heç kəs bahana.
Bu dünya qalmadı sultana, xana,
İstər İsgəndərtək şahsuvar olsun.

O keçən günlərim bir yada düşdü,
Neçə belə karvan gəldi, ötüşdü.
Daha indi növbə mənə yetişdi,
Kimsə nə qəm çəksin, nə qubar olsun.

Sevginən əbədi bir gözəl yarı,
Çəkmə sonalardan sən intizarı.
Bağlama dünyaya heç etibarı,
Həyat inkişafda, dünya var olsun.

Bəlkə də günahım olub bir zaman,
O “Sini-sirat” da çıxıb yadımdan.
Mehdinin hökmüylə qurulsun divan,
Ağam Əli orda havadar olsun.

Yazın başdaşıma gözləsin məni,
Çürük sür-sümüyüm, bir də Vətəni.
Ölən vaxtı istəmirəm kimsəni,
Ağlamağa ana, bir də yar olsun.

Dünya neçə dəfə dolub, boşalıb,
Nə vəfa, etibar, nə ilqar qalıb.
Fəzi, köç, vaxtına daha az qalıb,
Ya qismət dağ-dərə, ya məzar olsun.

DURNALAR

Qürbətdənmi çıxıbsınız bahara,
Uca dağlar aş-aşa, durnalar.
Bilmirəm ki, siz uçursuz haraya,
Yol salıbsız siz birbaşa, durnalar.

Ayrılıqmi sizi etdi duyğusuz?
Əzəldən yurd həsrətli olmusuz.
Bölük-bölük dəstələnib uçursuz,
Olubsunuz bir tamaşa, durnalar.

Baxçalarda bitən gül də sizindi,
İpəkdən də gözəl tel də sizindi,
Budur, vətən bizim, el də sizindi,
Gəlin, gəzin, azad yaşa, durnalar.

Gözəllik sizindi, şöhrət sizindi,
Yolunuz həm gecə, həm gündüzündü.
Məkanınız səma, ərşin üzüdü,
Dəyməzsiz torpağa, daşa, durnalar.

Cərgəniz düzülüb əllidən, yüzdən,
Billəm ayrılmazsınız bir-birinizdən.
Təvəqqə edirəm: hər birinizdən,
Xoş avazla qaqqıldaşa durnalar.

Əzəldən qaçaqsız bəd ruzigardan,
Soyuqdan, şaxtadan, borandan, qardan.
Başqa xislət verib sizə yaradan,
Bənzəməzsiz özgə quşa, durnalar.

Çərxi-fələk məni ayırdı yardan,
Ayrıla bilmirəm bu ahu-zardan.
Siz də qorxun göydə qara quşlardan,
Qoymayın səfiniz çaşa, durnalar.

Daha ömrüm getdi baqi fənaya,
Həsərət qaldım yaşılbaşlı sonaya.
Bir ərizə yazdım ərşi səmaya,
Siz aparın düz birbaşa, durnalar.

Mən Məcnun taleli, düşmən əlindən,
Uzaq düşdüm vətənimdən, elimdən.
Fəziyəm, dərd tüğyan edib sinəmdən,
Az qalıb həddini aş, durnalar.

OLACAQ

Sevgi, məhəbbətdir yaşadır bizi,
Yazılan kitablar tarix olacaq.
Fələk ayrı salıb bir-birimizdən,
Bizdən də ilhamın torpaq alacaq.

Çünki adət edib bunu təbiət,
Yazılıb tarixdə deyildi xəlvət.
Hər canlıda olan arzu, məhəbbət,
Fənada əmanət solub qalacaq.

Sevgilim gəl bəri, ömür-gün gedir,
Sabahı söyləmək, bilmək çətindir.
Fəzi dərd əhlidir, bu aləm bilir,
Fələk kəməndini yenə atacaq.

AY QIZ

Mən sənin eşqinlə məhbus olmazdım,
Can alan gözlərin olmasa, ay qız.
Məcnuntək meylimi çölə salmazdım,
Eşqindən ürəyim dolmasa, ay qız.

Ya huri pərisən, ya da bir mələk,
Lalə yanağını bir göstər görək.
Ətirli güllərdən hörərəm çələng,
Vaxtsız çəmənzarım solmasa, ay qız.

Bu Qəmgin şairin qulundu sənin,
Apar sat bazarda, pulundu sənin,
Ürəyinin başı, yolundu sənin,
Əcəl kəməndini atmasa, ay qız.

KEÇİBDİ

Qırx il dolanmışam Göyçə dağların,
Sərimdən boranlar, qışlar keçibdi.
O zaman yaşımın cavan çağları
Ömrümdən mənalı yaşlar keçibdi.

Xam güney, Yataq, Hacı Qurban dağı,
Altı ay qarlıdır yurdu, oylağı.
Hər bahar fəslində gəlir yaylağı,
Bəzənib gözəllər ora köçübdü.

Səndə xoş gün gördüm qırx birə qədər,
Səngərli illərim kədərdi, kədər.
Üç il beləliklə dolandım hədər,
Qolumdan, qıçımdan güllə keçibdi.

Gəzdim o yerləri, mən saldım yada,
Aşıq Alı gəlib, gəzib burada.
O Dəlidağdan da Buzlu bulaqda,
Neçə gözəl gəlib, mehman keçibdi.

Aşıq Nəcəf, Musa əvvəldən gəzib,
Gözəllərə şeir, təriflər yazıb.
Daşnaqlar cəbrinə necə də dözüb,
Ələsgər gəlibdi, İman keçibdi.

Köhlən at belində çıxmışam başa,
Bağlıyam torpağa, bağlıyam daşa.
Düşməni tutanda oda, ataşa,
Demə ki, bu Fəzi pünhan keçibdi.

GÖZƏLLƏR

Pambıq sahəsində, ipək bağında,
Çıxıbsınız seyrangaha, gözəllər.
Dillərdə dastandı şirin nəğməiniz,
Gəlməyəsiz sizi aha, gözəllər.

Tarlada pambığı siz dərə-dərə,
Düşüb şöhtəriniz bütün dillərə.
Yarışda qalibsiz bütün hər yerə,
Başınız əyilməz şaha, gözəllər.

Yeni zirvələri siz aş-aşa,
Hamı bir nəfərtək çıxdız yarışa.
Fəziyəm, bu şeiri yetirib başa,
Təzədən yazaram daha, gözəllər.

GÖZƏL QIZ

Səni gördüm ağlım getdi sərimdən,
Cəmi gözəllərin başı, gözəl qız.
İnsanın bəzəyi ağıl, kamaldı
Neyləyirsən al qumaşı, gözəl qız.

Bağla ürəyini vəfalı yara,
Sevən bir könülə etginən çara.
Fəhm elə yaxşını, yamanı ara,
Olmaynan həyatda naşı, gözəl qız.

Gözünü süzdürüb uzaqda durma,
Ay ləbləri şəkər, dodağı xurma.
Düynlü dağları sinəmə vurma,
Öldürməzsən sən sirdaşı gözəl qız.

Özün göyçək, sözün göyçək zəbanda,
Fəzi tapmaz sən kimisin cahanda.
Bir telin üzülüb qalsa pünhanda,
Salaram başıma daşı, gözəl qız.

OLUR

Yenə bahar gəlir açır çiçəklər,
Hər yan al geyinib, laləzar olur.
Yaşıla bürünür dağlar, dərələr,
Dönüb bir anlığa çəmənzar olur.

Otlar baş qaldırır, göyərir çəmən,
Lalələr qızarır, qızılgül açır.
Səninlə fəxr edən nərgiz, yasəmən,
Çöllərə, düzlərə ətrini saçır.

Təzə arzularla hər il gələndə,
Nura qərq edirsən təbiəti sən.
Sənsiz xoş keçərmə ömürdən illər,
Sən bahar fəslisən, xoş nəfəslisən.

Qoy mübarək olsun xoş qədəmlərin,
Sənin gəlişinlə sevinir hamı.
Həsrətlə döyünən sevən ürəyin,
Elə bil gül açır eşqi, ilhamı.

Könlümün diləyi sözüm-söhbətim,
Ömrümün çiçəkli xoş baharısan.
Eşqim-məhəbbətim həm səadətim,
Qəlbimin ən şirin arzularısan.

GƏRƏKSƏN, AY QIZ

Məhəbbət eşqiylə coşub çağlayan,
Bu qəmli qəlbimə gərəksən, ay qız.
Unutmaq olarmı səni bircə an,
Arzusan, istəksən, diləksən, ay qız.

Qəlbimin arzusu, şirin xəyalı,
Dərdimnən, qəminnən olmursan halı.
Baharın müjdəsi lələ misalı,
Sən bahar ətirli çiçəksən, ay qız.

Nazlanıb uzaqdan baxma qıyqacı,
Çarəsiz dərdimin sənsən əlacı.
Könlümün istəyi, eşqimin tacı,
Sənəmdə döyünən ürəksən, ay qız.

ALMAMIŞ OLUM

A nazlı afətim bağışla məni,
Könlünü almışam, almamış olum.
Sənə söyləmişəm ürək sözümü,
Eşqinlə yanmışam, yanmamış olum.

Sevirdim mən səni həyatım qədər,
Çəkdiyim əziyyət getdimi hədə?
Mən sənin eşqinlə hər axşam-səhər,
Xəyala dalmışam, dalmamış olum.

Nədən heyran oldum şirin dilinə,
O pak əhdimizə, saf əməlinə.
Məhəbbət oduyla hər zaman sənə,
Şeirlər yazmışam, yazmamış olum.

Könlümü sevgidən yaralı qoyan,
Unuda bilmədim səni bircə an.
Acı sözlərinə gülüb hər zaman,
Yadıma salmışam, salmamış olum.

YADIMA DÜŞDÜ

Qaynar gəncliyimin cavan çağında,
Ağıldan çaşdığım yadıma düşdü.
Hər nəcib bədənə, incə gözələ
Məhəbbət açdığım yadıma düşdü.

Salardım meylimi beş telli saza,
Gələrdim qumrutək bir xoş avaza.
Baxıb hər gəlinə, baxıb hər qıza,
Şeirlər qoşduğum yadıma düşdü.

Qumrutək ləhcəli türfə gözəlin,
Aşiqi olmuşdum onun əzəlin.
O ala gözlü yarı, neçə gözəlin,
İçindən seçdiyim yadıma düşdü.

Yay vaxtı sevərdim ağır elləri,
İpəktək qulaclı, siyah telləri.
O ağ bilərzikli, nazik əlləri,
Tutubnan qaçdığım yadıma düşdü.

Bir zaman ovçuluq etdim dağlarda,
Çox bərələr kəsdim sərt qayalarda.
Qışın tüğyanında boranda, qarda
Gədiklər aşdığım yadıma düşdü.

Fəziyəm, sənətim ahu-zar oldu,
Həyatım büsbütün tarimar oldu,
Qardaş-dost yanımda, nə bir yar oldu,
Bu dərdə düşdüüm yadıma düşdü.

TAPA BİLMƏZSƏN

Əhdə sadıq, vəfalı yar axtaran,
Duyğusuz, sevgisiz tapa bilməzsən.
Eşqin mənzilinə çatmaq istəsən,
Köhlənin yorular çapa bilməzsən.

Varın yoxdur, sakit otur danışma,
Vəfadan söz açma, ilqar soruşma.
Fərhad olub eşq oduna alışma,
Bir kiçik dağı da çapa bilməzsən.

Fəziyəm, eşidin pul dünyasıdı,
Şöhrət dünyasıdı, qul dünyasıdı,
Beş günlük ömürə yol dünyasıdı,
Başqa bir həqiqət yapa bilməzsən.

KÜL OLDUM

Bir dağ idim, zirvəsində qar oldu,
Ətəyində şirin-şirin bar oldu,
Yaxşı adım el içində car oldu,
Könüllərdən könüllərə yol oldum.

Yaranmışam yaradana qul ollam,
Pənciələnin ayağına yol ollam,
Əgər görsəm, qarşısında qul ollam,
Bülbül idim gülüm soldu, lal oldum.

Qorxmamışam axirətdən, ölumdən,
Ayrı qaldım vətənimdən, elimdən.
Ağla Fəzi bir namərdin əlindən,
Oda düşdüm, nəhayətdə kül oldum.

Bərdə, 1982-ci il.

TƏMƏNNASIDI

Ay gözəl, mən səndən umduğum dilək,
Viranə könlümün təmənnasıdı.
Durub qulluğunda qul olmaq sənə,
Sevən ürəyimin iltimasıdı.

Qəm yükü qəddimi əysə də hərdən,
Hüsnü-camalından əl çəkmərəm mən.
İnsaf et, salmaynan məni nəzərdən,
Bu həsrət elə bil Nil dəryasıdı.

Bəsdı bu naz-qəmzə, bəsdı, ey nigar,
Üzüb ürəyimi hicran, intizar.
Hər bir baxışının sədəqəsi var,
Fəzi o baxışının bil sədasıdı.

AĞRI DAĞI

Tərən oylağışan, qumru məskəni,
Qona bilməz sənə sar, Ağrı dağı.
Çoxları istəyib çıxar sərənə,
Olmayıbdı sənə yar, Ağrı dağı.

Nə tilsimdi torpağında, daşında,
Ox da atsan, qərar tutmaz başında.
Tarixlər oxudum ilkin yaşında,
Nuhdan bir nişana var, Ağrı dağı.

Fəziyəm, üz tutdum sənə sözümle,
Bağlandım hüsnünə odum-közümle.
Ustadlar demişdi, gördüm gözümle,
Əksilmir başından qar, Ağrı dağı.

GÖZLƏR

Mehri-məhəbbətim ancaq səndədi,
Güzarım düşsə də hayana, gözlər.
Apardın ağlını bilə-bilmədim,
Axırda eylədin divana, gözlər.

Dillər vəsf eləsin şöhrət-şanını,
O gülən gözlərdə sevgi anını.
Bir gün yandıraraq vüsal şamını,
Gəlmişəm belə xoş gümana, gözlər.

İnsanı ucaldır ülvi məhəbbət,
Sən də bu paklığa eylə qətiyyət.
Şan-şöhrət demirəm, sevinc, səadət,
Qismət etsin bizə zamana, gözlər.

Alma yanaqların dağ lalasıdı,
Ağzın saqilərin piyalasıdı.
Fəzi gül üzünün mübtəlasıdı,
Gəlginən düz əhdə, peymana, gözlər.

DUR GEDƏK

İltimas eylərəm, ey mələkzada,
Gəl uymaynan indi sara, dur gedək.
Hüsnü gözəlliyin dilimdə əzbər,
Tellərinlə çəkmə dara, dur gedək.

Əylənmə gəl həsrət xanımında,
Atəşin köz olub aşiq canında,
Ömrünün, gününün bu zamanında,
Geyinmə baş, ayaq qara, dur gedək.

Fəziyəm, kənardan baxma qıyqacı,
Sənsiz dünya mənə acıdı, acı.
İstəkli olsa da ana, həm bacı,
Sirr sözünü denən yara, dur gedək.

BƏNÖVŞƏ

Mən də yaranandan boynu büküyəm,
Boylanıram hər bir yana, bənövşə.
Sən qarın altından, mən də ki qəmin,
Oyanırıq yana-yana, bənövşə.

Gəzmişəm çölləri, çox dərə, meşə
Taleyimiz kəcdi, çərxi gərdişə.
Edibsiz adətədi əzəldən peşə,
Boynunuz ayrıldı yana bənövşə.

Elə ki, çölləri sel qucaqlayır,
Dərələr, təpələr çoxur, çağlayır.
İnsanlar yaz deyın könül bağlayır,
Sənin kimi mehribana, bənövşə.

Sevimli gözəlsən, olsan harada,
Sevənlər səninlə yetər murada.
Bir gün könlümüzü alacaq Xuda,
Fəzi gəlib bu gümana, bənövşə.

GÖRDÜM

Bir zaman geşt etdim, dağlar sinəndə,
Tükənməz zülümü, sitanı gördüm.
Məzlumun belində qamçı sındıran,
Hayıxmış koyxanı, katdanı gördüm.

Ötüşdü o günlər, gəldi xoş zaman,
O koyxa, katdaya tutuldu divan.
Yenə də göy üzü qaraldı yaman,
Soyuq səngərlərdə yatanı gördüm.

Nəsihət söylədim, keçmədi sözüm,
Getdi ürəyimdən hər taqət, dözüm.
Qəmgin Fəzi deyər, kor olsun gözüm,
İndi də aralar qatanı gördüm.

GƏLİRMİ

Tərsə dağı, xəbər alım mən səndən,
Qulağına el sorağı gəlirmi?
Ötürmə sinəndə zurna, balaban,
Gözəllərin xoş yığnağı gəlirmi?

Süfrədə Daşkəndin balı, qaymağı,
Ağ qayadan, Sarı yerdən qonağı.
Qız-gəlinlər, o gözəllər yığnağı,
Çəkən bu sinəmə dağı gəlirmi?

Payız başlananda toy-büsatların,
Çapara çıxanda köhlən atların.
Paylananda xələt, nəmə, baratın,
Məclisə naz ilə saqi gəlirmi?

Basarkeçər, İrəvandan maşınlar,
Keçirlərmi sudan əllərdə fənar.
Sürülər otlayar, quzular oynar,
Ağ yoğunşdan gör qabağı gəlirmi?

Axşam bulaq üstə o gül bənizlər,
Bəynişiñ igiddən salırmı sözlər?
Fəzi neçə ildi yolunu gözlər,
Gözəllərin xoş növrağı gəlirmi?

AĞLARAM

Bir tülək-tərланım, yaşılbaş sonam,
Yolunu qürbətə salıb ağlaram.
Ayrılıq həsrəti, qəmi, möhnəti,
Bax budur, başıma gəlib, ağlaram.

Atəşlər içində yandı pərvanam,
Həsrətlər qoynunda qalan Sənanam.
Yadıma düşdükcə o nazlı sonam,
Qəmlər dəryasına dalıb ağlaram.

Neyləyim əlimdən getdi gümanım,
O idi məssəbim, dinim, imanım.
Fənadən uqbaya gedir karvanım,
İndi köç təbilini çalıb ağlaram.

Məhəbbət hicranı, yarın fərağı,
Fəziyəm, çəkirəm düyünü, dağı.
Beş günlük dünyanın mənəm qonağı,
Gözlərim yaş ilə dolub ağlaram.

GAH ÜZÜN BÜRÜYÜR, GAH SİNƏSİNİ

Bilməm bu gözəldə nə naz, qəmzədi,
Gah üzün bürüyür, gah sinəsini.
Qoymur gözüm dəyə hüsnü-camala,
Gah üzün bürüyür, gah sinəsini.

Qoynundakı nardı, köynəyi dardı,
Yanağı laladı, sinəsi qardı.
Təzə bənövşədi, təzə nübardı,
Gah üzün bürüyür, gah sinəsini.

Fəzinin artırıb dərdi-qəmini,
Çəkdirir aşiqə hər sitəmini.
Silmir gözlərimdən həsrət nəmini,
Gah üzün bürüyür, gah sinəsini.

KÖNÜL

Yükləyib arxana qəmlər yükünü,
Bu yoxuş yolları çıxarsan, könül.
Yorulub qalmasan o yollarda sən,
Hərdən bir enişə baxarsan, könül.

Hərdən Məcnun kimi gəzib düzləri,
Qoyarsan sinənə yanar közləri.
Yadıma saldıqca ala gözləri,
Yandırır sən məni yaxarsan, könül.

Fəzi, bu nə haldı edirsən soraq?
O şad günlər səndən olubdu iraq.
Ha gözlə, qarşına bir də çıxacaq,
Dolaşır hər yanı axtarsan, könül.

DÖNÜRSƏN

Gahdan al geyirsən, gahdan qırmızı,
Cilvələninib bir marala dönürsən.
Gahdan naz-qəmzəylə dindirib yarı,
Gahdan çalan bir şahmara dönürsən.

Gahdan kirpiyindən tökürsən leysan,
Gahdan tutulursan necə bir duman.
Gahdan dar qurursan, verirsən fərman,
Gah əzazil hökümdara dönürsən.

Bəzən şərbət-baldı, şəkərdi sözün,
Bəzən tərsə axır o ala gözün.
Açılanda qaşın, güləndə üzün,
Gül-çiçəkli bir bahara dönürsən.

Zalım, qılıncını çəkdin hər yana,
Dolandı başına neçə pərvana.
Şükür eyləyirəm qadir Sübhana,
Fəzi üçün şux nigara dönürsən.

ŞEİR YAZ

Şairsənsə səcdəsinə gəlginən,
O süzülən ala gözə şeir yaz.
Zamana dərdimənd eyləyib səni,
O dərdlərə dözə-dözə şeir yaz.

Könül o gözlərin pərvanəsidi,
Xəstə aşiqidi, divanəsidi.
Görürsən yanaqlar dağ laləsidi,
Siyah zülfə, o ay üzə şeir yaz.

Yanağı lalədi bənzəyir aya,
Bərabər biləsən gərək dünyaya.
Bax gecə səmada ulduza, aya,
Salır şöləsini düzə şeir yaz.

Dodaqları deyir zənbura gəl-gəl,
Təbiət bəxş edib, solmasın əzəl.
Saçları əbruşun, gərdəndə gözəl,
İndi tökülübdü dizə şeir yaz.

Gərək canın olsun onun qurbanı,
Yaxına get, səcdəgahı get tanı.
Nur çiləyir, rəvnəq edir hər yanı,
O günəşə, o gündüzə şeir yaz.

Gör necə candı ki, şirin camaldı,
Fərhad qaya çapdı, Şirin cam aldı.
Abbas xaba daldı, şirin cam aldı,
Fəzi, səndə gəzə-gəzə şeir yaz.

YATANA KİMİ

Ölüm şərəflidir kişi olana,
Namərd kölgəsində yatana kimi.
Boya vursun girsin qadın donuna,
Şeytantək aralar qatana kimi.

Taleyi dəm gəlsə alçalsın bir az,
Bəlkə yeyə bildi hər bahar, hər yaz.
Bəxtikəm olanı kimsə qınamaz,
Mərd olub dövlətə çatana kimi.

Ay Fəzi, hər ürək gülsə yaxşıdı,
Yaxşını, yamanı bilsə yaxşıdı,
Bir insan əzəldən ölsə yaxşıdı,
Dost-qohum cərgədən atana kimi.

NƏ LAZIMDI

Məhəbbət bağlıdı biri-birinə,
Ortadan çıxmağın gör nə lazımdı?
Sevgini ayırma öz sevgisindən,
Məhşərdə taparsan nar, nə lazımdı?

Hər kəs öz sevdiyi yara yetişsə,
Bağça salıb onda bara yetişsə,
Ala gözlü bir nigara yetişsə,
Dünya cifəsində var nə lazımdı?

Salma başın qalmaqala yetəndə,
Fitnə olma hər mahala yetəndə,
Vaxtın çatıb dar macala yetəndə,
Özün öləcəksən, dar nə lazımdı?

Qoyubdu qərarı yaradan indi,
Bəyənmez bu sözü hər nadan indi,
Fəzi, şıkarındı de tər lan indi,
Gəzib axtarmağa sar nə lazımdı?

BAXIRAM İNDİ

Cavanlıq çağları getdi əlimdən,
Həsərlə keçmişə baxıram indi.
Sarılıb su üstə düşmüş yarpağam,
O yana, bu yana axıram indi.

Köhlən minib obaları yoxlardım,
Gecələsəm, qayalıqda yuxlardım.
Bir zamanlar qılinc, qəmə bağlardım,
Belimə dağarcıq taxıram indi.

İllər aparıbdı xoş avazımı,
Arxada qoymuşam güllü yazımı.
Kövrəlib-kövrəlib telli sazımı,
Sinəmin üstünə sıxıram indi.

Mən artıq kimsəyə ürək deyiləm,
Bir arzu deyiləm, dilək deyiləm,
Heç nəyə, heç kimə gərək deyiləm,
Qalay götürməyən paxıram indi.

Toylarda köhləni mən çapa-çapa,
Atardım gülləni dəyərdi sapa.
Fəziyəm, toz gəlib duman da qopa,
Havaya bir güllə çaxıram indi.

SƏNƏ QURBAN

Ay saçları sünbül, ay günəş camal,
Sənin Məcnununam, bil, sənə qurban.
Bu qəmginlik sənə fayda gətirməz,
Gahdan bir arada gül, sənə qurban.

Neçə illər əlim səndən üzüldü,
Göz yaşlarım yanağıma süzüldü.
Qəm əhli olanlar dərdimi bildi,
Bir kəlmə danışsan dil, sənə qurban.

Hüsnü-camalına olmuşam heyran,
Qəmgin Fəzi olsun qoy, sənə qurban.
Hər gəlib-gedəndə bir bizə boylan,
Sal bu tərəflərə yol, sənə qurban.

İREYHAN

Naz ilə gözlərin süzülüb gedir,
Od salırsan yenə cana, İreyhan.
Yanaqların günəşdimi, aydımı,
Şölə salır bu cahana, İreyhan.

Ərş üzündə mələk sənə tay olmaz,
Sinən kimi yaylaq olmaz, yay olmaz.
Min gözəl yığılsa sənə tay olmaz,
Vəsfin çatıb əl-Osmana, İreyhan.

Fəzitək cavanı saldın kəməndə,
Bilinmir hurisən, ya da ki bəndə.
Həsretin dərd olub qalıb sinəmdə,
Özün yetir bir dərmana, İreyhan.

DAŞKƏSƏNDƏDİ

Əzəməti gözəl, vüqarı gözəl,
Dağların binası Daşkəsəndədi.
Qoşqarın başından o baxar aya,
Güllərin sonası Daşkəsəndədi.

Ali savadlıdı texnik, injiner,
Dağların qoynunda o tutubdu yer.
Qurub yaradanı demirəm bir-bir,
Ustası, bənnası Daşkəsəndədi.

Xaçbulaqdan gedən piyada yolu,
İndi avtobusla olubdu dolu.
Nərgiz, bənövşəsi hər fəsil olu,
Hər bir gül danəsi Daşkəsəndədi.

Bu uzun yolları keçdiyim zaman,
Kəsdi yollarımı çisgin, çən, duman.
Fəziyəm, vaxt keçib, dəyişib dövrən,
Elin səs-sədası Daşkəsəndədi.

HƏR GÜN

Qəfərli qayası qatarbaqatar,
O bulaq başına göz əyir hər gün.
Durub keşiyində hər axşam, səhər,
O çölü, səhranı bəzəyir hər gün.

Abı kövsər kimi Qırna bulağı,
Nərgizli, lilparlı, işrətli çağı.
Unutmaq olarmı belə yaylağı,
Bənövşə boynunu yaz əyir hər gün.

Hər səhər əsəndə o sübhün yeli,
Lalənin, güllərin titrəyir teli.
Fəzinin yadına düşəndə eli,
Kədər qamətini tez əyir hər gün.

CEYRAN

Göygöldən su içib, Kəpəzdə gəzib,
Qoşqardan baxdınmı bulağa, ceyran?
Şöhrətin yayılıb bütün ellərə,
Sən özün bəzəksən, o dağa, ceyran.

Sirli bir aləm var o qaşlarında,
Əksin xalıların naxışlarında.
Duyub təhlükəni baxışlarında,
Qorxudan qaçırsan uzağa ceyran.

Tarixlərdə varsan əzəldən bəri,
Adınla çağırırlar şux gözəlləri.
Məskənindi dağlar – Muğan çölləri,
Hərdən bir gələrsən bu bağa, ceyran.

Fəzi ovçun olub uzun illərdə,
Hələ bir ahunu salmayıb dərdə.
Yornuq hərəkətin, gözün üzlərdə,
Layiqsən, almağa qucağa, ceyran.

Bərdə, 1972-ci il.

SƏMƏD VURĞUNDU

Axtarsan, arasan bu təbiətdə,
Həyatın dildarı Səməd Vurğundu.
Şeir də, dastan da, söz də, sənət də
Onun pərvazdarı Səməd Vurğundu.

Nəsildən nəsilə hər bir ananın,
Verən qida elə dövlətin, varın.
Körpə fidanların, gül balaların,
Gələcək baharı Səməd Vurğundu.

Ürəklər çoxduran nəğmələri var,
Oxunar dillərdə payız, qış, bahar.
Yazdığı kitablar tarixdə qalar,
Vətən yadigarı Səməd Vurğundu.

Fəzini öyrədən şeirə, sözə,
Nəğmələr söyləyən şən ölkəmizə.
Min-min şeir yazan bahara, yaza,
Gəzən bu dağları Səməd Vurğundu.

İSGƏNDƏR

Bir kitab yazıram qoy tarix olsun,
Qalsan axtargınan, ara, İsgəndər.
Bələkdəkən qaldın anadan yetim,
Çiynimi eylədin yara, İsgəndər.

Zülmələr çəkmişəm gecə və gündüz,
Dərdimi artırıb sən eylədin yüz.
Kim saxlayıb belə tifili südsüz,
Düşdüm yollarında qara, İsgəndər.

Bu fani dünyaya yoxdu etibar,
Günüm qara oldu, gecələrim nar.
Dar günümdə tənha qoydu uşaqlar,
Oldum bədbəxt, bəxtiqara, İsgəndər.

Sən qocaltdın məni otuz yaşında,
Ağartdın saçımı ömür başında.
Həmin ili öldü o qardaşım da,
Olmadı dərdimə çara, İsgəndər.

Həmi yarın dərdi, həmi qardaşın,
Qalalarda çəkdi bəlalı başım.
Tutmadı əlimdən dostum, sirdaşım,
Fəzi düşüb ahu-zara, İsgəndər.

MƏNƏM

Bir namə göndərdim əzizlərimə,
Başı çox qarışan balalı mənəm.
Fələk qəzasına düşər olmuşam,
Ayrılıq oxundan yaralı mənəm.

Yoxdur bəradərim, nə dostu-aşna,
Cəm olub yığıla qəmli başıma.
Baxsanız sinəmin gur ataşına,
Görərsiz taleyi qaralı mənəm.

Çıxmaz xəyalımdan gözəl diliniz,
Ağır günləriniz, bu bəd iliniz.
İndi əllərimə çatmır əliniz,
Sizdən ayrı düşən aralı mənəm.

Anadan olarmı bala aralı,
Mən acı taleli, bəxti qaralı.
Qəlbim viranədi, könlüm yaralı,
İtirən o gözəl maralı mənəm.

Yazın tarixlərə qalsın yadigar,
Səmimi dostluqda düz ilqar olar.
Fəziyəm, həyatım oldu tarimar,
Həsrətdən ürəyi paralı mənəm.

1959-cu il

EYLƏ

Uymaynan dünyanın fitnə-felinə,
Nə yalan gəlməsin sənin dilinə.
Gərəksiz qovğayla getmə dərinə,
Nədə hər yetənlə ədavət eylə.

Nə yazma nahaqdan şəri-böhtanı,
Nədə incitməynən yetən insanı.
Nə var ürəyində, gözlə zamanı,
Nə əyri yol axtar, xəyanət eylə.

Fəzi, fikir etmə çox bu zamanı,
Gərəksiz nankorla kəs sən aranı.
Nanəcib hər zaman vurur yaranı,
Səbr elə, hökmündə dəyanət eylə.

KƏS

Müddətdi xəstəyəm, yatıram yerdə,
Olmuşam bimarı, zəlili şikəs.
Gedibdi sərimin eşqi, havası,
Qalmayıb şövqüdən nə badi nəfəs.

İşrətli dövrənim ay, ilim keçdi,
Bu ilim bəd gəldi, baharım qışdı.
Əzəldən guşuma səda yetişdi,
Bu fələk məndən də, gör aldı qisas.

Ey könül, qəm çəkmə, nizamı budu,
Təqdiri xudadan olan qurğudu.
Çoxları Allahlıq etmək buyurdu,
Bu cərx-i-fələklə edəmmədi bəs.

Ey Fəzi, bu dünya heç kəsə qalmaz,
Vaxtsız heç kəs ölməz, yarpaq saralmaz.
Namərd gəlib sana bəradar olmaz,
Ağlamaz üstündə düşmən deyən kəs.

MƏNƏM

Seçildim qiymətdə ləli-gövhərdən,
İndi qara pula satılan mənəm.
Aralı gəzsəmdə nakəs, nadandan,
Məcburən onlara qatılan mənəm.

Nə qədər ki varam mətinəm, mətin,
Varmı sərraf verə bunun qiymətin?
A dostlar, işlərim çətindir, çətin,
Qəm-qüssə gölünə atılan mənəm.

Hərdənbir deyirəm aqıl Həsənə,
Gəl qayıdaq gedək doğma Vətənə.
Fəziyəm, a qardaş, inanın mənə,
Bu fani dünyaya mat qalan mənəm.

Bərdə, 1953-cü il.

ÖZÜM ÖZ SƏRİM

Daha əl çəkinən bəsdə bu qədər,
Qoygunan hərleyim özüm öz sərim.
Apardın ağlını itirdim özüm,
Hər səni görəndə əsir əllərim.

Həsətdən odlandım yandım ay, illər,
Vaxtsiz xəzan oldu bağçada güllər.
Şəfa et qurtarsın xəstə könüllər,
Xəstəyəm, açılmır nə barı dərim.

Vəsfini yazıram mərdə amanat,
Arzumdu, kamına, istəyinə çat.
Qalsın tarixlərdə qaldıqca həyat,
Fəziyəm, oxunsun mənim sözlərim.

NEYLƏSİN

Həyat sona yetdi, ömrə nə qaldı?
Cavanlıq, qocalıq buna neyləsin.
Xəstəlik taqətim əlimdən aldı,
Duydum yaşamağım bəsimdi, bəsim.

Ömür yollarında büdrədimsədə,
Qəm-kədər qəlbimi sıxa bilmədi.
Ümitsiz olsam da nədəsə, nədə,
Məni sarsıntılar yıxa bilmədi.

Ay Fəzi, bu həyat gözəl, əvəzsiz,
Təlatümsüz ömür şirin olarmı?
Yaşadın tutaq ki, qəmsiz, qüssəsiz,
Belə yaşamağın mənası varmı?

A QARDAŞ

Ayağın evimdən kəsilən gündən,
Biləsən dönəlgəm döndü, a qardaş.
Fələyin qəhriylə, zülmü cəzası,
Birlikdə üstümə endi, a qardaş.

Sən ilə bağlandı üzümə hər dər,
Bəd gəldi taleyim, günüm hər səhər.
Mənim üçün ölmək olar müzəffər,
Od tutub cəsədim yandı, a qardaş.

Fəzinin hər günü bil ki, zindandı,
Şadlıq kənardadı, qəm mehribandı.
Bilmirəm hardayam, bura hayandı,
Səni axtarıram amandı, a qardaş.

1952-ci il

OLDU

Yaltağa açdırdı o tamah dəri,
Ağızda qalmadı, dildə dad oldu.
Bir yağlı tikəyə əyildi səri,
Dağıldı başından el də yad oldu.

Nankorluq eyliyən, atanı danan,
Qoy bilsin günahdır uca Allahdan.
Bizdən uzaq olsun nanəcib, nadan,
Yaxşılardan qalan, yaxşı ad oldu.

Bu fani dünyada xəzinəmmi var?
Onun qayğısından çəkəm intizar.
Fəziyəm, yazıram qalsın tarixlər,
Annamaz yanında sözüm bad oldu.

Bərdə, 1968-ci il.

DÖZƏ BİLMİRƏM

Qocalıq nə yaman baladı, bala,
Yetən lağ eyləyir dözə bilmirəm.
Cərgədən çıxmışam, qalmışam dala,
Fənadən əlimi üzə bilmirəm.

Hərcayı dərdimi yetirdi yüzə,
Durdum nadanlarla hərdən üz-üzə.
Giribdi bəzəyə, giribdi gözə,
Söyləyir yalanı sezə bilmirəm.

Bacarmadım yaltaqlığı, bəd sözü,
Səhvində günahkar adamın özü.
Özüm də özümdən soruşdum, düzü,
Çıxıb səhraları gəzə bilmirəm.

Fəzi xəstə halda arı qazanır,
Baxça-bağ salıbdı barı qazanır,
Kimi yaltaqlıqla varı qazanır,
Adbaad bilirəm, yaza bilmirəm.

İNDİ

Əvvəldən bəd gəlib mənim taleyim,
Düzəlməz çəksəndə hayana indi.
Tərs gəlib gedişim, belədi işim,
Düşmüşəm hərcayı dahana indi.

Doğrusu bezmişəm amandan, ahdan,
Qismətim beləymiş yazıb yaradan.
Qorxuram qəfləti dərdədən baladan,
Bəd gəlib ağırdı zamana indi.

Doğrusu düz yolu gedə bilmirəm,
Büdrədim səhv etdim nədə bilmirəm,
Özüm günahkaram edə bilmirəm,
Daha zaman, məkan bahana indi.

Fəziyəm, xoş həyat, varda görmədim,
Qədərbilməz dostu darda görmədim,
Bəxtim gətirmədi, yar da görmədim,
Düşdüm dildən-dişə cahana indi.

YOXDUR

Qocalıq ixtiyar alıb əlimdən,
Sərimdə nə şövqü, nə sağım yoxdur.
Xalq daha inciməz mənim dilimdən,
Havalı gəzməyə fərağım yoxdur.

Qələm əlimdədir, yazıram hərdən,
Ayrılmır xəyalım qüssə-qəhərdən.
Çox qovğalar gəldi keçdi sərimdən,
Düşmüşəm qüribətə sorağım yoxdur.

Günüm qara keçdi, günorta, səhər,
Axşam ağırlara dözdüm bir təhər.
Mən Qəmgin Fəziyəm, əlimdə dəftər,
Şeir də yazmağa marağım yoxdur.

DÜNYADA

Şəhid oğlum Yasifə ithaf edirəm

Yaranmış öləcək, ey oğul, bil sən,
Solacaq açılan güllər dünyada.
Sənin qeyrətinlə qorunan vətən,
Əbədi qalacaq illər dünyada.

Vurdun sən sinəmə dağ üstdən dağı,
Gündüzüm gecədi, nemətim ağı.
Daha neynəyirəm mən yaşamağı,
Çəkdin gözlərimə millər dünyada.

Sənsiz darıxanlar səni anacaq,
Şərəfli ölümün tarix olacaq.
Bir xoş ehtiramtək daim qalacaq,
Məzarın üstündə güllər dünyada.

Fələk məni oda, ataşa saldı,
Şadlığı, sevinci əlimdən aldı.
Üç oğlum az idi, səndən də qaldı,
Şirin xatirələr, dillər dünyada.

Bərdə, avqust 1992-ci il.

SƏNSİZ

Şəhid oğlum Yasifin əziz xatirəsinə ithaf olunur

Üşüyə bilməzdik boranda, qarda,
Yayın qızmarında donuruq sənsiz.
Səməndər quşutək sorağın ilə,
Dağlara, daşlara qonuruq sənsiz.

Gedəndə bilmədik ümitsizdi yol,
Qəmimiz çox oldu, kədərimiz bol.
Ay oğul, bilsən ki, gündə neçə yol,
Buludtək boşalıb, doluruq sənsiz.

Səni axtarıq, səni anırıq,
Gizli alışıq, gizli yanırıq.
Odundan odlanıb alovlanırıq,
Övlad həsrətliyik, soluruq sənsiz.

MƏN

Həyat, qoy yaşayım, səma, qoy gülüm,
Ömrümün qocalıq çağlarında mən.
Fələk, qoy düşünüm, fələk, qoy bilim,
Sinəmə çəkilən dağlarında mən.

Toplayıb vərəmi, yığmışam dərdi,
Kimdəki dərd çoxdu mənə göndərdi.
Ürək tab gətirmir, dayanan sərdi,
Qara keçən günün ağlarında mən.

Dörd oğlum ölübdü, üç də qardaşım,
Yarım vəfat etdi, dağıldı huşum.
Kəc gəlib taleyim, keçib gərdişim,
İstərəm ki, ölüm bu çağımda mən.

Kimi kefdən yazır, kimi kədərdən,
Fəziyəm, düşmüşəm nə dərdlərə mən.
Ötən günlər, gəlib keçir sərimdən,
Dərd dərdim, o gülün bağlarında mən.

NƏDƏN OLDU

Ey gözəl, zülfünün halqa dəstəsin,
Salsalar boynuma dar nədən oldu?
Gözlərin cəlladdı, səs ahəstədi,
İxtiyar əlində var nədən oldu?

Əndamın gözəldi, qoxursan reyhan,
Yer ayır yatmağa güllü qoynundan.
Bir qucmaq olarmı, ay qız, boynundan?
Qoynunda bəslənən nar nədən oldu?

Heyranam səndəki şirin dillərə,
Qurbanam çiyində halqa tellərə.
Fəziyəm, gəl gedək bizim ellərə,
Eşqin bu sinəmdə, yar, nədən oldu?

MARALDI

O elə gözəldi, gözəllərdən baş,
Qəlbimdə yoxdursa harda maraldı.
Baxışı od salır, gözləri ataş,
Öz eşqiylə sevən, yarda maraldı.

Sevən öz gözüylə bir görsə yarı,
Qalmaz ürəyində heç intizarı.
Lazım deyil onun dövləti-varı,
Sevənin gözündə, “sar” da maraldı.

Fəzi bu fənaya eyləyib diqqət,
Hər canlıda vardı eşqi-məhəbbət.
Gəl sənə söyləyim doğru həqiqət,
Aşiqin qəlbində, mar da maraldı.

SƏRİNDƏDİ

Sehr etdim aranı, sehr etdim dağı,
Şirin xatirələr var sərindədi.
Yaz vaxtı üstündə olsa da barı,
Qış vaxtı həmişə qar sərindədi.

Yazda aran çətin, payızda da dağ,
Qış vaxtı bundan da betər olacaq.
Sevən könüllərdə daim qalacaq,
Saf eşq, təmiz duyğu, ar sərindədi.

Yaman tez yetişdi ayrılıq anı,
Fəziyəm, olmuşam hüsnün heyranı.
Dağıtsan başından çəni, dumanı,
Bilmirsən qəm dolu tar sərindədi.

Göyçə, 1967-ci il.

MƏNİ

Baş götürüb ayağına gəlmişəm,
Bu hicranda qoyma, nazlı yar məni.
Özümü bir mahir qəvvas bilmişəm,
Çıxarmır sahilə deryalar məni.

Bəxtim yatıb, bilmirəm ki, hardadı,
Könlüm evi borandadı, qardadı.
Gecə-gündüz günüm ahu-zardadı,
Belə getsə tale qaralar məni.

Mənim keçən günüm var oldu getdi,
Günü-gündən ahu-zar oldu getdi,
Mətahım zəhərlə mar oldu getdi,
Görəndə qan ağlar analar məni.

Fəziyəm, ömür-gün belə ötüşdü,
Günü-gündən yolum yoxuşa düşdü.
Axır gəldi mənzil bura yetişdi,
Qovdu çox qəzalar, qovğalar məni.

OĞUL

Bir namə yazıram göz yaşım ilə,
Ötüşür günlərim qaralı, oğul.
Sizin əlinizə çatmır əllərim,
Qəza salıb sizdən aralı, oğul.

Anadan, atadan düşdüz aralı,
Qan ağlar hər kimsə görsə bu halı.
Könlüm viranədi, qəlbim yaralı,
İtirdim o gözəl maralı, oğul.

Yazım nişanətək qalsın yadigar,
Mənim dar günümdə yad oldu dostlar.
Fəzinin dərдинə qalanlar ağlar,
Olubdu ürəyi yaralı, oğul.

**MƏN DƏ QOCALMIŞAM,
SƏN DƏ QOCALDIN**

Ötüşdü ömür-gün, ey türfə gözəl,
Mən də qocalmışam, sən də qocaldın.
Qövr edir sinəmdə həsrət yarası,
Mən də qocalmışam, sən də qocaldın.

Yığardıq dağlardan nərgiz, bənövşə,
Süzgün baxışardıq, taxardıq döşə.
Ötdü o xoş günlər, ötdü o nəşə,
Mən də qocalmışam, sən də qocaldın.

Fəzinin ömürü yetibdi başa,
Bu da xatirədi, gəl duraq qoşa.
Deyək, biz gedirik, dünya, sən yaşa,
Mən də qocalmışam, sən də qocaldın.

YAZARDIM

Mənim də olsaydı cavan çağlarım,
Şeirimi gəlinə, qıza yazardım.
Hökmdar sahibi olsaydım əgər,
Gözəllər ömrünü yüzə yazardım.

Düşməyib şövqündən könül hələlik,
Gözəllər xoşlayır bel ola nazik.
Görkəmdə bir durna, yerləşdə kəklik,
Zinəti qaş-gözə, üzə yazardım.

Fəzi axtarardı gözəllər xanı,
Çıxardı qarşıma o dağ ceyranı.
Olardım mən onun tamam heyranı,
Saçların gərdəndən dizə yazardım.

İNDİ

Gözəl, kəklik kimi silkələnirsən,
Çəkirsən sinəmə dağları indi.
Rəhmə gəl, üstümə xoş nəzər eylə,
Keçirək biz gözəl çağları indi.

El bilir sənintək yara aşiqəm,
Düz peymana, düz ilqara aşiqəm,
Gül əndama, gül rüxsarə aşiqəm,
Gəzirəm Məcnuntək dağları indi.

Fəziyəm, meylini gəl döndər mənə,
Eşqi-məhəbbətim bağlıdı sənə.
Əlin ver əlimə gedək vətənə,
Çəkməyək bu qəmi-qubarı indi.

VAR SƏNİN

Sözdürüb gözlərin mənə baxırsan,
Deməyə sözlərin billəm var sənin.
Fərman verən kimi taxta çıxırsan,
Həsreti sinədə olan, yar, sənin.

Ayrılıq günləri min aya dönür,
Qəşəng qamətindi minaya dönür,
Quba qaz nə şeydi, sonaya dönür,
Hər bir gözəlliyin deyim var, sənin.

Fəziyə bəxş eylə şikəstə gəlib,
Zəlildi təbibsən bir xəstə gəlib,
Baş əyib, sızlayıb, ahəstə gəlib,
Hər görüş mənimçün bir nübar sənin.

LEYLİ NİYAZDI

Gözəllikdə təşbeh olan maraldı,
Gözəllər içində Leyli niyazdı.
O qara gözlərin canımı aldı,
Sadağa Səkinə Leyli niyazdı.

Gözəllik tarixdə sevdaya gəldi,
Yusif Züleyxayla sevdaya gəldi,
Vərqeyi Gülşadda sevdaya gəldi,
Sənubər gülşəndi, Leyli niyazdı.

Fəziyə bir vaxtı sinaya gəzdi,
Çəkdi bu dağları sinaya gəzdi,
Dörd fəsil hərləndi sinaya gəzdi,
Payız-qış dolandı, Leyli niyazdı.

GÖRMÜŞƏM

O çuxurluq hər güləndə üzündə,
Məni edir bil divana, görmüşəm.
Ay üzünə həya eylər baxmağa,
Gün düşəntək zənaxdana, görmüşəm.

Sənin ürək açan gözəlliyindən,
Ürək döyüntüsü gəlir sinəmdən.
Dünyaya etibar edə bilmərəm,
O salandı hər nizama, görmüşəm.

O gözəl ləblərin gəlsə dahana,
Fəzitek xəstəni gətirər cana.
Beş günlük ömrümdü mərdi-mərdana,
Yansın cismim tez bir ana, görmüşəm.

GÖZƏL

Bilmirəm hurisən, ya mələkzada,
Yoxdu bu dünyada, səndən baş, gözəl.
Bu eşqi-məhəbbət yandırır səni,
Nə var ürəyində indi aç, gözəl.

Dolanıb çöllərdə aşkar, gizlicə,
Məcnun Leyli deyib gözlədi necə.
Fərhad vədə verdi bir dağı keçə,
Bir il külüng ilə çapdı daş, gözəl.

Sən mənə gözəlsən, Leyli, Şirindən,
Lalə yanağına yaraşır gərdən.
Fəzi çox ağladı sənin dərdindən,
Axdı gözlərindən qanlı yaş, gözəl.

MƏSNƏVİLƏR

ANA VƏTƏNDƏN

Almışam qidalar ana Vətəndən,
Sığınıb köksünə böyümüşəm mən.

Suyunu içmişəm çayda, bulaqda,
Gah zaman yaxında, gah da uzaqda.

Nərgiz, bənövşəni iylədikcə mən,
İlhamlar alardım hər bir gülündən.

Lalələr qızarıb deyərdi “gəl-gəl”,
Kim olar həyatda bax, məndən gözəl.

Elin qız-gəlini eşidib səsi,
Onlar da güllərlə salardı bəhsi.

Bəzən gözəl də var təbiət, inan,
Bəziyir səhranı, çölü hər zaman.

Ey ana Vətənim, hər nübarından,
Sevgi, məhəbbətin şirindi, inan.

Məni vurğun etdi bir şux gözəlin,
Dünya! Bilinməzmiş axır, əzəlin.

İlqar, iman etdim, kama yetmədim,
Ey Vətən, gözündən yenə itmədim.

Bağladım könlümü sənin mehrinə,
Yaxdım ürəyimi hər bir qəhrinə.

Ey Vətən, dağların ucalır göyə,
Tanrı öz əliylə salıb bəzəyə.

Haqlıdı şairlər bilirlər nədən,
Bir yerdə anılır anayla vətən.

Anamdan süd əmdim, səndən də nemət,
Bağladım səninlə ülvə-sədaqət.

Gah çobanın oldum, gah da hakimin,
Könlümdə dilləndi hər ötən simin.

Mən ovçu olsam da sənin sinəndə,
Qovmadım maralı düzdə, çəməndə.

Ceyrana, cüyürə güllə atmadım,
Əlik üçün bərələrdə yatmadım.

Vətən keşiyini çəkdim nə qədər,
Odlu səngərində mən oldum əsgər.

Əlimdə avtomat, gözümdə durbin,
Gah zaman sevincli, gah zaman qəmgin.

Yağı düşmənlərdən qorudum səni,
Hünərvər etmişdin axı sən məni.

Bu qeyrət, inamım səninki idi,
Ümidim, gümanım səninki idi.

Mən gəldi-gedərəm, sən yaşa, Vətən
Yazgının adımı bir daşa, Vətən.

1941-ci il

MƏHƏBBƏTİ VAR

Çox yesən ziyandı, hər bir neməti,
Mədən gücə düşər, çəkər zilləti.

Hər dadlı nemətdən az ye, sür səfa,
Canın sağlam olsun, çəkməsin cəfa.

Şərab gözəldirsə bir qədəhdədir,
Çox içən insanlar ağlın itirir.

Gözəl gözəldir ki, məhəbbəti var,
İstəsə qüssədən qəmdən qurtarar.

Bir gözəl boyuna olgunan heyran,
Eşqinə layiq ol, hüsrunda dayan.

Həyatı dərk etsən onda bilərsən,
O gül yanaqlara baxıb gülərsən.

Başın sərxoş olsa o zaman meydən,
Əlbəttə o gülə layiq deyilsən.

Xəyyam mey sevibdi, birdəki dildar,
Qədərində olsa, pis olmaz onlar.

Çox içən şərabı, bil görmüşəm mən,
İtirib huşunu onun zərbindən.

Süfrələr başında şirin söz deyən,
Yox olub bir zaman, tapılıb çöldən.

Qədəhi qədəhə vuran bir insan,
Qar içində batıb yatıb mehriban.

Hiss etmir görmüşəm, soyuqdan əsər,
Həyatda yaşamaz belə bir nəfər.

İçsədə şərabı ağılı olanlar,
Deyilən sözlərin qiymətin qanar.

Artıq şərab içsə bir mələkzadə,
Əxlaqsız bir yolda o gedər bada.

Şərab içən özün xoş əhval bilər,
Anlamaz başına çox bala gələr.

Dəryaya özünü atan görmüşəm,
Çayı dayandırıb tutan görmüşəm.

Axan suyu tutmaq gəlməz əlindən,
Öz həddini bilsən, səf eləməzsən.

Salsal da çox dedi şərab sözünü,
Sərxoş olan vaxtı tökdü gözünü.

Əvvəlcə etmişdi böyük hünəri,
O Dala içirtmədi acı zəhəri.

İbni Dal bilməyib içəndə ağı,
Ona səbəb oldu sərxoş olmağı.

Məclislərdə salma dava-dalaşı,
Bir də sərxoş olub itirmə başı.

Fəzi nəsihəti bil deyir sana,
Sonrası sənlikdi bundan o yana.

Bərdə, 1982-ci il.

GƏRAYLILAR

DÜNYA

Tarixini mən bilirəm,
Mən deyim sən sana, dünya.
Neçə illər boş qalıbsan,
Adəm gəlib sənə, dünya.

Şöhrət yetirdin adına,
Nigah etdin bir qadına.
Saldın şeytanı badına,
Atdın özgə yana, dünya.

Neçəsi yandı közündə,
Həsrəti qaldı gözündə.
Nuhu da dərya üzündə,
Doydurdun sən cana, dünya.

Çoxlarını ac öldürdün,
Gah ağlatdın, gah güldürdün.
Nədən özünü bildirdin?
Bunu qana-qana dünya.

Oldun qoşun sərkərdəsi,
Rustəm Zalla etdin bəhsi.
Zöhrab şahın nər sinəsi,
Boyandı al qana, dünya.

Əsər yoxdu o canlardan,
Sultanlardan, xaqanlardan.
Tarix deyir zamanlardan,
Bizə bir nişana, dünya.

Firon ilə o şeytana,
Sən sur verdin qana-qana.
Bəla gətirdin insana,
Qıydın hər böhtana, dünya.

Nəmrudu sən saldın yada,
İbrahimi atdın oda.
Məryəmi də tutdu qada,
Düşdü çox gümana, dünya.

Günlər tamamlandı aya,
İsmayıl gəldi dünyaya.
İbrahim çəkdi Minaya,
Baxdınmı qurbana, dünya.

Sözüm Süleymana çatdı,
Devə mindi, xalça çapdı.
Günbəz tikdi, məscid yaptı,
Girdi dondan-dona, dünya.

Məscid yetişməmiş sona,
Onu saldın başqa dona.
Bir hasa da verdin ona,
Söykənmişdi ona, dünya.

Dara çəkdirdin İsanı,
Tanımadı o atanı.
Əsalı etdin Musanı,
Söykənmişən ona, dünya.

Məhəmməd “Hara”nı gəzdi,
Ayə gəldi, surə yazdı.
Milləti haqq yola düzdü,
Baş əydi Qurana, dünya.

Əli yetişdi Xeybərə,
Qapısını saldı yerə.
Səda gəldi neçə kərə,
Saxladı oranı, dünya.

Cəmşid Xavərinin şahı,
Dörd yüz putların pənahı.
Tanımadı o Allahı,
Satdı bir ümmana, dünya.

İsgəndəri qoydun çöldə,
Bir kimsəsiz, qərib eldə.
Taqəti qalmadı qolda,
Söykəndi qalxana, dünya.

Yunis də daldı ümməna,
Balıq oldu ona ana.
Sığındı qadir Sübhəna,
Nicat verdi ona, dünya.

Yusif ilə Züleyxanı,
Yedi qara torpaq, hanı?
Görmədi yurdu Kənanı,
Qoydun yana-yana, dünya.

Neçə şahlar taxtdan saldın,
Hamısından qisas aldın.
Yoxsulu zindana saldın,
Kömək durdun xana, dünya.

At minənlər ulaq mindi,
Bəzən ulaqdan da endi.
Bu nə qurğu, bu nə kindi,
Eyib deyil sana, dünya?

İllər gəlib sona yetdi,
İmam Hüseyin lohu tutdu.
Şəhadəti qəbul etdi,
Qıydı gözəl cana, dünya.

Qan töküldü Kərbalada,
Kimsə yetişmədi dada.
Qəmgin Fəzinin uqbada,
Dolub gözü qana, dünya.

DAŞKƏNDİM

Ata yurdum, baba yurdum,
Odum, ocağım, Daşkəndim.
Qoynundan aralı düşdüm,
Dolu bucağım, Daşkəndim.

Uzun Güney, Su tökülən,
Cənnət deyib səni görən.
Niyə olduq pərən-pərən,
Doğma oylağım, Daşkəndim?

Olsa babam Hacı Kərim,
Tükənməzdi bu hünərim.
Nələr gördü bu gözlərim,
Söndü çırağım, Daşkəndim.

Atam Qasım oyanaydı,
Əsgəranda dayanaydı.
Düşməni qana boyanaydı,
Hanı o çağın, Daşkəndim.

Ümid qalmayıb sabaha,
Üz tutmuşuq bir Allaha.
Fəziyəm, bağlanıb daha,
Dilim, dodağım, Daşkəndim.

DAĞLAR

Ötübdi növbahar çağın,
Yenə gəlib yayın, dağlar.
Görəsən ərşin üzündə,
Varmı sənin tayın, dağlar.

Hər yanın cənnət guşədi,
Bulaqların saf şüşədi.
Lalə, nərgiz, bənövşədi
Qonağına payın, dağlar.

Doydum demir gələn səndən,
Dastan yazır ülfətindən.
Car olur abu-çəşməndən,
Neçə-neçə çayın, dağlar.

Hər daşın hikmət bildirir,
Mənə güc, qüvvət yetirir.
Elə bil ki, laylay deyir,
Axıb gedən çayın, dağlar.

Fəziyəm, açılısın gülün,
Oxusun şeyda bülbülün.
Sinənin üstə gəlsin elin,
Hey çalınısın toyun, dağlar.

GÖYGÖL

Qoşqardan hava alırsan,
Ellər gəlir sənə, Göygöl.
Qonaqların alqış deyir,
Bu ömürə, günə, Göygöl.

Suyun güzgüdü, bilinir,
Dağlar dibində görünür,
Cüyür bərənə sürünür,
Dağdan enə-enə, Göygöl.

Fəziyəm, hər gələn bəndə,
Sinəndə düşür kəməndə.
Quba qazlar çimib səndə,
Çıxır göy çəmənə, Göygöl.

OYANMAZ-OYANMAZ¹

Ay ağalar, qəmgin baxtım,
Yatıb oyanmaz-oyanmaz.
Bilməm hansı dəryalarda
Batıb oyanmaz-oyanmaz.

Qəm hicrandı bil, başa-baş,
Mən bəxti kəm, mən bağır daş.
Olub mənə namərd yoldaş,
Satıb oyanmaz-oyanmaz.

Baxgının onun oynuna,
Şahmar olubdu qoynuma.
Kəməndini bu boynuma,
Atıb oyanmaz-oyanmaz.

Bir-bir keçir günüm sanı,
Fəzi bir qoca pıranı.
Sər ağarıb, yox sinanı,
Ötüb oyanmaz-oyanmaz.

¹ Daşkəndli Şair Məmmədhüseynin eyni adlı gəraylısına nəzirə.

BİZİM DAĞLAR

Əzəmətli, vüqarlıdı,
Bizim dağlar, bizim dağlar.
Əyməyibdi başın heç vaxt,
Bizim dağlar, bizim dağlar.

Yayda ellər məskənidi,
Yer dumanı, göy çənidi,
Abı, kövsər mədənidi,
Bizim dağlar, bizim dağlar.

Qış vaxtında qarlı boran,
At işləməz yollarından.
Çiçək açar əlvan-əlvan,
Bizim dağlar, bizim dağlar.

Üç ay növbəhar eyləyər,
Gözəlliyin cəzə eyləyər,
Qışda boran, qar eyləyər,
Bizim dağlar, bizim dağlar.

Könlüm səndən aralıdı,
Qəmgin, şikəs, yaralıdı.
Cəmi dağlar maralıdı,
Bizim dağlar, bizim dağlar.

Hər daşı bir nişangahdı,
Bir ocaqdı, səcdəgahdı.
Fəziyə pır, qıbləgahdı,
Bizim dağlar, bizim dağlar.

Göyçə, 1952-ci il.

BÜLBÜL

Səhər-səhər çəmənзара,
Uçub hərdən gələn bülbül.
Sən qəmindən uqunaraq,
Dərdli-dərdli ötən bülbül.

İnləyir könlümün simi,
Sökülür arzumun himi.
Gül eşqiylə mənim kimi,
Boynun məlul bükən bülbül.

Eli oyadar səsiylə,
Şirin-şirin nəğməsiylə,
Fəzi deyər, naləsiylə
Sinəmə dağ çəkən bülbül.

AY LALƏ

Oyanıb ana təbiət,
Açıl, gəldi yaz, ay lalə.
Dəstə tutsun gözəl qızlar,
Əldən-ələ gəz, ay lalə.¹

Yar salıb məni zillətə,
Yolum düşübdü qürbətə.
Mən dözüərəm bu həsrətə,
Həmdəmə ol, döz, ay lalə.

Bu torpaqdı etibarlı,
Yay-payızda olar barlı.
Mən Qəmginəm, ahu-zarlı,
Ömür qalıb az, ay lalə.

Gec gəlmişik küsmə bizdən,
Dönməmişik sözü müzdən.
Belə getsə sən Fəzidən
Əllərini üz, ay lalə.

¹ Əlyazmada birinci bəndin aşağıdakı variantı da var:
Gəzərsən əldə, sinədə,
Yenə gəlib yaz, ay lalə.
Bilirəm ki, bağrın qandı,
Çək bu qəmi az, ay lalə.

GÖZLƏ SƏN

Aralıqda qohumluq var,
Bizi gözlə, gözlə sən.
Qoşulma yaltaq, nadana,
Düzü gözlə, gözlə sən.

Hamı dünyaya quldu ki,
Gəlib-gedilən yoldu ki,
Əlli manat nə puldu ki,
Yüzü gözlə, gözlə sən.

Bu zənginlik daim olmaz,
Qazandığın sənə qalmaz.
Haqq olmazsa divan olmaz,
Fəzi, gözlə, gözlə sən.

AZƏRBAYCAN

Çiçəklərin açır əlvan,
Azərbaycan, Azərbaycan.
Ucalırsan hər bir zaman,
Azərbaycan, Azərbaycan.

Bizə əziz, yadigardı,
Milli siyasətin vardı.
Xalqın sülhə tərəfdarı,
Azərbaycan, Azərbaycan.

Fəzi, səni sevər illər,
Açılıbdı qönçə güllər.
Bir ağızdan deyir ellər:
Azərbaycan, Azərbaycan.

AY QIZ, SƏNİN

Dərdin məni öldürəcək,
Ay qız, sənin, ay qız, sənin.
Qan ağladıb güldürəcək,
Ay qız, sənin, ay qız, sənin.

Çəkəmmirəm işvə, nazın,
Kəklik kimi var avazın.
Mənə yazılıbdı yazın,
Ay qız, sənin, ay qız, sənin.

Tellərin sarı, əlvandı,
Fəzi sənə mehribandı.
Ala gözüne qurbandı,
Ay qız, sənin, ay qız, sənin.

DEDİM–DEDİ

Dedim – gəl göz bu yerlərdə,
Dedi – çəmən-zardımı bu?
Dedim – çəkmə intizarı,
Dedi – qəm-qübardımı bu?

Dedim – yanaqların lala,
Dedi – başımadı bala.
Dedim – dəyər bu mahala,
Dedi – görən yardımını bu?

Dedim – dodağındı nabat,
Dedi – gözəl gəlib həyat.
Dedim – versən Xümsü zəkat,
Dedi – dövlət-var-dımı bu?

Dedim – nə gözəldi muyun,
Dedi – pərişandı bu gün.
Dedim – etsən halqa-düyün,
Dedi – bə şahmardımı bu?

Dedim – sinən dağlarda qar,
Dedi – onun sahibi var.
Dedim – görüm nəyə oxşar,
Dedi – al gör nardımı bu?

Dedim – řirin, söhbətin bal,
Dedi – eşit, ləzzətin al.
Dedim – Fəzi gəzər maral,
Dedi – gör řikardımı bu?

GƏLƏCƏKDİ

Ay ağalar, bu başıma
Görən nələr gələcəkdi.
Ala gözlü nazlı yarın,
Dərdi məni alacaqdı.

Baxışı çıxmaz yadımdan,
Rəhmə gəlməz fəryadımdan.
Söyləyin mənim adımdan,
Nə vaxt yada salacaqdı?

Fəzi dözməz bu dərdlərə,
Dərd-vərəmdə gəlib sərə.
Qovuşmağım o gözlərə,
Qıyamətə qalacaqdı.

MƏNİ

Fələk, sənə neyləmişdim,
Etdin bəxti qara məni.
Apardın ağılı sərimdən,
Atdın bu dağlara məni.

Görməmişdim qürbət ellər,
Mənə qurdun fitnə-fellər.
Unutdurdun doğru yollar,
Saldın bu yollara məni.

Kimlər çəkər işvə-nazım,
Kimsəm yoxdu namə yazım.
Bülbül kimi xoş avazım,
Yetirmədi yara məni.

Fəzi bilir öz yerini,
Açır qəlbinin sirrini.
Çağırram şahlar pirini,
Bəlkə O qurtara məni.

DEYİŞMƏLƏR

OLARMI – OLDU
Həsən Xəyallı – Qəmgin Fəzi

Həsən Xəyallı

Fəzi, sualım var sənə deməli,
Gör onlara səndə cavab olarmı?
Adəmnən qabağa kimlər yarandı,
Onlar millət kimi hesab olarmı?

Qəmgin Fəzi

Həsən, sözlərini aradım, qandım,
Onlara da belə cavablar oldu.
Adəmnən əvvələ yaranan bəşər,
Sudan yaranması aşkar oldu.

Həsən Xəyallı

Nədən yaranmışdı söylə o millət?
Nə günah etdilər, çəkдилər zillət?
Aqibət nə oldu, danış nəhayət,
Heç onlarda günah, savab olarmı?

Qəmgin Fəzi

Adəmnən əvvələ vardı bir zaman,
Suyun köpüyündən yarandı insan.
Həmsi kafir oldu, çıxdı yolundan,
Qərq oldu tufana, tarimar oldu.

Həsən Xəyalli

Haqdan nə idi ki, Davuda çatdı?
Onun zərbəsiylə Cəblusu atdı.
Zəburun hökmünü harda yaratdı?
Ondan qabaq haqqı-kitab olarmı?

Qəmgin Fəzi

Tarixdə bir daş da Davuda çatdı,
O daşla Cəblusu öldürdü, atdı.
Zəburun hökmünü orda yaratdı,
Xidmətində durdu hökümдар oldu.

Həsən Xəyalli

Anasız, atasız kimlər yarandı?
Hüt yapıdığı qala nəyə boyandı?
Bərqərar olmadı, alışıdı, yandı,
Həsənin sözütek güləb olarmı?

Qəmgin Fəzi

Anasız Şeys idi, atasız İsa,
Məryəm həmlı oldu, bilmədi kimsə.
Xaçə səcdə qıldı, tikdirdi kilsə,
Doqquz ay hərləndi, bir bahar oldu.

Qəmgin Fəzi

Etdi hər fikrini Fəzi aşıkar,
Tarixdə bir qala Hüt vaxtında var.
Bərqərar olmayıb, olub tarimar,
Sözlərin könlümə bir sərdar oldu.

1947-ci il, Göyçə, Daşkənd kəndi.

NECƏDİR – OLUR

Qəmgin Fəzi – Həsən Xəyalı

Qəmgin Fəzi

Əzizi möhtərəm, Həsən əmioğlu,
Bilmək istəyirəm halın necədir?
Baxtın tərəqqidir, yoxsa tənəzzül,
Sərdən¹ keçən qeyli-qalın necədir?

Həsən Xəyalı

Fəzi əmimoğlu, – ey tacidarım,
Deyim eşit, mənim işim dar olur.
Yadıma düşəndə Zülfıqar, Nəsib,
Dağları sinəmdə aşıkar olur.

¹ Baş

Qəmgin Fəzi

Eşitmişəm sədan düşüb hər yana,
Yolunda durmuşam mərdi-mərdana.
Sıxılıb möhnətdən düşmə gümana,
Bir yaz görüm xətti-xalın necədir?

Həsən Xəyalı

Mən səni bilirəm necə bir qardaş,
Töhfəni sanıram hər nemətdən baş.
Şühada yolunda mən tökürəm yaş,¹
Çəsmim abı² yanağıma car olur.

Qəmgin Fəzi

İstəsən sualı verərəm ərşdən,
Xaliqi ləmyəzəl dostları beşdən.³
Gileyin, güzərin nədi gərdeşdən?
Təqlidin, məssəbin, yolun necədir?

Həsən Xəyalı

Pənci ali-əba haqdı müstəcəm,
Allahın yoluna olubdu möhkəm.
Təqlid müştəyidi eyləmişəm cəm,
Peyğəmbər həmişə mənə yar olur.

¹ Kərbəla şəhidləri

² Göz yaşı

³ Məhəmməd, Əli, Həsən, Hüseyn və Fatimə nəzərdə tutulur.

Qəmgin Fəzi

Söylə şəriətdən, o qibləğahdan,
Qurani münzəli gətirən şahdan.
Əhli-beyitlərdən, səkkiz siyahdan,
Sırat fərmanına yolun necədir?

Həsən Xəyalı

Allahı çağırən heç qalmaz naçar,
On iki imamı haqq billəm aşkar.
Hər zaman dilimdə Qurandı izhar,
Əli dar günümdə havadar olur.

Qəmgin Fəzi

İstərəm risalın¹ olmasın nöqsan,
İmlasında ləkə görməyim hər an.
Fəziyə köməkdir o Şahi-Mərdan,
Göndər görüm, bir sualın necədir?

Həsən Xəyalı

Səkkiz cənnət yaranıbdı yəqin düz,
Hüseynə ağlaram gecə və gündüz.
Həsənəm, günahım artıb olub yüz,
Bizə ali-əba² şafadar olur.

1946-cı il

¹ Yazın, yazdıqların.

² Məhəmməd peyğəmbər

YÜKÜM – YÜKÜN
Qəmgin Fəzi – Həsən Xəyalı

Qəmgin Fəzi

Ay Xəyalı, bir bəri bax,
Gör bir necə ləldi yüküm.
Dahanımda xırd olunur,
Zəbanımda qaldı yüküm.
Gah yaşdı, gah qurudu,
Çox qiymətli maldı yüküm.
Bir nemətldi, həqiqətldi,
Bir böyük calaldı yüküm.
Fərhad tək küling çalıb,
Dağlara səs saldı yüküm.

Həsən Xəyalı

Qəmgin Fəzi, yoxlamışam,
Çox qiymətli ləldi yükün.
Dil, dahanı şad eyləyən,
Lap süzülmüş baldı yükün.
Bəşər əhli aşkar edib,
Təbiətdən aldı yükün.
Çox-çox gözəl bir nemətldi,
Həm də ağır maldı yükün.

Qəmgin Fəzi

Təbiətin bəxşışidir,
Cismimə qida yetişir.
Günəşdən heç qorxusu yox,
Ziyanı suda yetişir,
Urfatda “dal” hərifi,
Cümləsi “z”-da yetişir.
Kəsilsə hər tərəfdən,
Böyük qalmaqaldı yüküm.

Həsən Xəyalı

Naxçıvanın mədənidir,
Çıxarıb verir hər yana.
Gərəklidir el-mahala,
Hər millətə, hər insana.
Mal-qaralar qüvvət alır,
Axşam-səhər yetsə ona.
Süfrələrin başındadı,
Böyük ağsaqqaldı yükün.

Qəmgin Fəzi

Nə Həcərdi, nə səcərdi,
Ağırdı, səngə misaldı.
Bəşər əhli götürmədi,
Bir müddət yerdə qaldı.

Fəzi deyər, – arif olan,
Sirr deyil, xalis maldı.
Nə ağdı, nə qaradı,
Boz şeyə misaldı yüküm.

Həsən Xəyalı

“D”-e başı, “Z”-ı ayağı,
Ortada bir “u”-yu qalır.
Həm bərkdi, həm də yumşaq,
Çatışmayan boyu qalır.
Nə şirindi, nə də acı,
Bax, ağızda nəyi qalır.
Tam verən, dad gətirən,
Nə yetkin, nə kaldı yükün.

Həsən Xəyalı

İnsanların zəhmətindən,
Ad alıb çıxdı meydana.
Babalarımız çörək kimi,
Müqəddəs baxırlar ona.
Bil adına duz deyirlər,
Süfrədən ayırma yana.
Bu Xəyalı Həsəni də,
Çox cəfaya saldı yükün.

GƏLİBDİ
Qəmgin Fəzi – Sərraf Şiruyə

Qəmgin Fəzi

Arıfsənsə sualıma cavab ver,
Nə səbəbdən bu zamana gəlibdi?
Torpaqdan, həm sudan xəlq olan insan,
Nədən yaranıbdı, cana gəlibdi?

Sərraf Şiruyə

Əvvəl löh yaranıb, sonra da qələm,
Dövrən, gərdiş bu zamana gəlibdi.
Ömrü min doqquz yüz olan Adəm də,
İlkin əvvəl bu cahana gəlibdi.

Qəmgin Fəzi

Neçə oğlu olub, neçə nəvəsi?
Şeytan harda aldı ondan qisası?
Mürsəl peyğəmbərdən öz sülaləsi,
Neçəsi düşübdü, sana gəlibdi?

Sərraf Şiruyə

Yetmiş iki oğlu olub, var nəsi,
Sən də, mən də hamı onun nəvəsi.
Mürsəl peyğəmbərdən Şeysin həvəsi,
Çox olub Adəmə, sana gəlibdi.

Adəm gözəl olub, şeytan fəsfası,
Buğdanı yedirdib alıb qisası.
Cənnətdən qovdurub saldırıb yası,
Tuğun lənət o şeytana gəlibdi.

Qəmgin Fəzi

Neçə əfsəl olub, neçə Mürsəl həm?
Nuhun gəmisinə çıxıb müstəcəm.
Neçə il qalıbdı dəryada müdəm,
Səcdə üçün nə pərvanə gəlibdi?

Sərraf Şiruyə

Yüz iyirmi dörd min Nəbi, bil əvvəl,
Üç yüz on üç mürsəl, altısı əfsəl.
Nuhun gəmisində qırx il gəlhagəl,
Tüccar üçün mələk danə gəlibdi.

Qəmgin Fəzi

Tarix Məhəmmədə neçə il qalıb?
Neçənci babanın adını alıb?
Kim gedib bu işdən xəbərdar olub?
Fəzi xəbərdardı cana gəlibdi.

Sərraf Şiruyə

Tarix Məhəmmədə beş yüz il qalıb,
Hər nəvədən baba adını alıb.
Haqq özü bu işdən xəbərdar olub,
Şiruyə də o imana gəlibdi.

1970-ci il, Yeni Daşkənd kəndi.

TƏCNİSLƏR

MINƏ DAĞINDA

Məcnun mənəm, bu dağ mənim lələmdi,
Yetibdi həsrəti minə dağında.
Yad ölkə, qəriblik xanı qul eylər,
Hər kəs köhlənini minə dağında.

Anım ilə günüm min ayə getdi,
Zikr etdim dilimdə min ayə getdi,
İbrahim elə ki, Minayə getdi,
Həcər qan ağladı Minə dağında.

Fəzi, dost ilqarı tərsinə döndü,
Yəqin bəxtin taxtı tərsinə döndü,
Vaxt yetişdi yönün tərsinə döndü,
Tabut qırağında minə dağında.

SINANI GÖZLƏ

At yalan sözləri, alma dilinə,
Rəhm elə, qarşında sınıanı gözlə.
Nəfsini verməynən şeytan əlinə,
Dərd tapsa yaxanı, sın anı gözlə.

Sözüm budur, könül dostum Ziyada,
Qismət deyil bizə nur da, ziya da.
Sər ağarar bu zindanda ziyada,
Dözməyib bu dərdə sınıanı gözlə.

Düşdün yaxşı qovğa-qala, ay Fəzi,
Tikilib igidə qala, ay Fəzi.
Bir ocaq çat, yaxşı qala, ay Fəzi,
Bu zülmün qapısı sınıanı gözlə.

AYƏ SİN

Bu gün bir səhraya güzər eylədim,
Göründü gözümə mimi ayə sin.

Aşıq deyər, ayəsin,
Axtar mimin ayəsin.
Səyyadsansa səhrada,
Gəz maralı, ayə, sin.

Səni müştəq etsə o əbri kaman,
Oxu yerə, göyə şükür ayəsin.

Ayrı düşsə gözlərimdən o yar a,
Ürəyimi həsrət, hicran oyar a.

Əziziyəm, o yara,
Xəbər verin o yara.
Fələk məni ölüncə,
Həsrət qoydu o yara.

İllər ilə qəlbimdəki o yara,
Arzulayır gecə-gündüz ayəsin.

Ahular mələdi, dərdimə yandı,
Dedim boynun bükmə, yolum o yandı.

Aşıq deyər o yandı,
O odlandı, o yandı.

Şükür qadir Allaha,
Yatan qəlbim oyandı.
Məzarda əvvəlcə çürüyən yandı,
Fəzi, salavat ver, təzə aya sin.

SİNƏSİNDƏDİ

Dumana, çiskinə düşüb zirvəsi,
Bad əssə, dağların sinəsindədi.
Aşıq deyər sinəsi,
Mina gərdən sinəsi.
Bərəsindən ov keçsə,
Ovçu gərək sinəsi.
Naşı ovçu, əbəs yerə dolanma,
Ovun bax bu dağın sinəsindədi.

O yar dillərindən nə dağı çəkdim,
Nə sitəmi çəkdim, nə dağı çəkdim.
Aşıq, nə dağı çəkdim,
Həsərət, nə dağı çəkdim.
Əbəs yerə yanadım,
Yada nə dağı çəkdim.
Görüb camalını düşdüm çöllərə,
Məskənim dağların sinəsindədi.

Atma oxu, yar, könlümü yaralar,
Ürəyimdə çoxdu dürlü yaralar.
Aşiq deyər, yar alar,
Yar könlünü yar alar.
Vurma tənə sözləri,
Ürəyimi yaralar.
Küsdürübdü, küsən könlü yar alar,
Məlhəmin dağların sinəsindədi.

DİVANİLƏR

YA ƏLİ

İftida, bismillah,
Şahi-Mərdan, Ya Əli!
Surələrin baş hərif
Hökmü-fərman, Ya Əli!
Cəbrayıla ustad oldun
O bəhri ümmanında,
Qeyzə gəlib şapər vurdu
Həfti Osman, Ya Əli.

Düldül atla, Zülfüqarla
Sən dolandın hər yanı.
Kafərlərə qılinc çəkib,
Saxladın müsəlmanı.
Yer üzündə şərh elədin
Məthi-hökmü Quranı.
Dini, haqqı, Məhəmmədi
Etdin əyan, Ya Əli.

Xavərana səfər etdin,
Hər addımın bir dastan.
Milyonlarla qoşun qırdın,
Kafər qaçdı yurdundan.

Kohi pulur tilsiminə,
Bir ox göndərdin yaman.
Zərbi oxun qüvvəsindən
Qopdu tufan, Ya Əli.

İsmi-pakın zikr eyləyir,
Söyləyir hər an dahan.
Əfv edənsən günahları,
Heç kim çıxmaz yadından.
Bir adın ki, Qəşəmşəmdi,
Heydər, həm Şahi-Mərdan.
Əl-əta yasin Quranda
Şintiyasan, Ya Əli.

Hər kim darda qalsa əgər,
Özün yetənsən dada.
Şəfa tapar xəstəlikdən,
Görən aləm rəyada.
Hökmündədi insi-cinni,
Huri, həm mələkzadə,
Fəzinin də şirin canı,
Sənə qurban, Ya Əli.

BAX

Ey insanlıq, bir fəhm elə,
Hikmətli cahana bax.
Gecə-gündüz qərar qoyan,
Qadiri Sübhana bax.
Adəmlə Həvvadan bəri,
Varaqla tarixləri.
Sövh, İncil, Zabur, Törət,
Müqəddəs Qurana bax.

Hansı dinə dəlalətin,
Vardısı ondan danış.
Halısansa dörd kitabdan,
Söz aç, hər yandan danış.
Məhəmmədə salavat ver,
İsa, Musadan danış.
Səcdə qıl bir Allaha,
Könlümdə gümana bax.

Fəzi deyər, qibləgahım:
Bir Allah, bir Məhəmməd.
Beş pənci ali əba,
Şühadələr nəhayət.
On ikiylə yüz iyirmi dörd
Mənə verər şəfaət.
Mən gedərəm əli dolu,
Məhşəri divana bax.

MƏRD

Gətirdin xaliq dünyaya,
O Şiri-Yəzdanı mərd.
Döndərdi haqqın yoluna,
Cəmi Xavəranı mərd.
Sındırıb Kuhi puluru
Şəhri Zərə yetişdi,
Salsalı dağdan endirdi,
Qopartdı tufanı mərd.

“Pəncirah”dan qoşun çıxdı,
Xavərana yetişdi.
Söylədi Şahi-Qəşəməm,
Görün bu nə gəlişdi?
On minlə döyüş yoluna
Maliki Əjdər düşdü.
Yetmiş iki zərbə ilə
Məhv etdi düşməni mərd.

Sədivəqqas bir yol ilə
Yetdi sahil zəminə.
Aldı şəhəri Kutvalidən,
Fürsət düşdü əlinə.

Hüsni Folad qalasında
Bax səyyafın dəminə.
Cövlan etdi hər tərəfi
Gəzdi o qalanı mərd.

Əbilməcan qılınc çəkib,
Yetdi Malik dadına.
Çıxardı zindan içindən
Pir dedi ustadına.
Dönüb gördü Məhəmmədi,
Haqqı saldı yadına.
Cüm şəhrində saldırdı
O şövkəti, şanı mərd.

Malik Əjdər Gülçöhrəyə
Aşiq oldu səhrada.
Şapuru məğlub eyləyib,
Qızla yetdi murada.
Öz dinini təbliğ etdi,
Hər gördüyü davada.
Hər bir zaman qalib çıxdı,
Dolandı meydanı mərd.

Cəmşid qoşunu girdilər,
Diləfruzun qəsrinə.
Mir Səyyafı bağladılar,
Bir dəvənin üstünə.
Əli tutub bağlamışdı,
Zənciri ol dəsdinə.
Diləfruz açdı bəndini,
Göstərdi meydanı mərd.

Cəmi islam kitabını
Oxudu Qəmgün Fəzi.
Yetmiş iki şühadəni
Anladı düzgün Fəzi.
Baş endirdi Mömünana,
Bu yornuq, üzgün Fəzi.
Başı uca, alnı açıq
Gəzdi bu dünyanı mərd.

OLMASA

Ey insanlıq məhv olarsan,
Xaliqın yar olmasa.
Ha cəhd etsən boşa çıxar,
Ondan madar olmasa.
Şəfa tapmaz xəstə canın,
Haqq şəfadar olmasa.
Düşmən sənə kar eyləməz,
Haqqdan xətər olmasa.
Qismətini verər Allah,
Ürəyin dar olmasa.

Qadir Sübhan insan üçün,
Nə qədər nemət verib.
Halal edib yemək üçün,
Neçə heyvanat verib.
Bitkilərə, meyvələrə,
Ayrı-ayrı dad verib.
Gəlin, səcdəsinə duraq,
Biz də salavat verib.
Məhv olarıq bəxş olunan,
Xiridarlar olmasa.

Qəmgin Fəzi sığınıbdı,
Bir haqqın kərəminə.
Baş endirir gündə beş vaxt,
Onun mərhəmətinə.
Bəlkə yetə o dünyada,
Mustafa xidmətinə.
Bu dünyada sinə gərdi,
Çox dərdin sitəminə.
Belə vaxtsız qocalmazdı,
Ahu-zarlar olmasa.

GƏL

İnsan kimi xəlq olubsan,
Uymaynan şeytana gəl.
Bu dünyadan götür hikmət
Gərdişi, dövrana gəl.
Şər gəzdirib, evlər yıxma,
Axirət var qabaqda.
Haqqı, dini gətirginən
Hər zaman dahana gəl.

İslamiyyət aləminin
Dini haqdı, möhtərəm.
Xaliq özü xəlq eyləyib
Ondadı cümlə-kərəm.
Quran gəlib Məhəmmədə,
Ondan imdad istərəm.
Vəsisi Şahi-Vəlidi,
Ol Şahi-Mərdana gəl.

Əvvəl xudam xəlq eyləyib
Öz nurundan beş nəfər.
Məhəmmədə əzəlindən
Agah oldu sirrilər.
Şahi-Mərdan doğulmamış
Verdi Cəbrayıla pər.
Həsən, Hüseyn, Fatiməyə
O verən fərmana, gəl.

Zülfüqar da daşdan çıxıb
Gəldi Şahi-Mərdana.
Dinsizləri dinə gətди,
Baş əydirdi Qurana.
Ağ Devin bəndini çatdı,
İlləri verdi sana.
Tifil vaxtı azad etdi,
O, getdi hər yana, gəl.

Ay Fəzi, Adəmdən bəri
De gəlsin tarixləri.
Oxusun gələn nəsillər,
Eyləsin dil əzbəri.
Gündüz üçün gün xəlq edib,
Gecə üçün qəməri.
Bərqərardı öz yerində
Nur verir cahana, gəl.

SƏN

Gəl götür ağıl, mərifət,
Gəlibsən cahana sən.
Həqiqətə tərəfdar ol,
Qaçma şər-böhtana sən.
Kin saxlama ürəyində,
Zor eyləmə cana sən.
Uymagınan qanmayana,
Hərcayi, hədyana sən.
Oxugınan elmin artsın,
Xeyir ver insana sən.

Əllərin zəhmətdə olsun,
Haqq söz çıxsın dilindən.
Darda, gendə ayrılmaynan,
Mahalından, elindən.
Loğman olsan, ellər umsun
Şəfa, saya əlindən.
İgidsənsə açılmasın
Xəncər, naqan belindən.
Bir çarə ol, bir məlhəm ol
Ümidə, gümana sən.

Lazım deyil mənim sənə,
Dastan, şeir yazmağım.
Kimsəyə şəər, böhtan atıb
Dərin qəbir qazmağım.
Heç mənə də yaraşır mı?
Bu sözü uzatmağım.
Aqillərin, ariflərin
Fikrini dağıtmağım.
Fəzi iltimas eyləyər,
Gəlginən peymana sən.

MÜXƏMMƏSLƏR

BİZİMDİ

Şəriətin həqiqəti,
O gözəl kəlam bizimdi.
Məhəmmədə bir Allahdan,
Yetişən salam bizimdi.
Dörd kitabda¹ zibd olunub,
Yüz iyirmi dörd min Nəbi.
Əfsəlinə, Mürsəlinə
Yetişən fərman bizimdi.

Vəssələm² ki, qələm çaldı,
Süzüldü ayə yeridi.
Ulduzlar ki, şölə verdi
Baxdılar aya yeridi.
Məhəmməd ki, Rəfrəf³ atla
Ərşi səmayə yeridi.
Məleykələr də səcdəyə,
Gəldilər pünhan bizimdi.

¹ Dörd kitab – Söhv, İncil, Tövrət və Quran.

² Vəssələm – Lahə Qədəm Allahın hökmüylə yazdı.

³ Rəfrəf – Məhəmməd peyğəmbərin mindiyi atın adı.

Qolu-bala ələmində
Tukunə əlif çəkildi.
Haqqı danıb yoldan çıxan
Məhv olundu, qan töküldü.
Məhəmmədə ayə gəldi,
Xalq oxudu, Fəzi bildi.
Yüz on dörd surə cəm olan,
Müqəddəs Quran bizimdi.

DANIŞAQ

Şəriətin, həqiqəti,
Əzəl binadan danışaq.
İbadəti bəyan edən
O Mustafadan danışaq.
Səda gətirdi Cəbrayıl,
Mehracə eylədi səfər.
Yerbəyerdən qərar tutan
Bax bu dünyadan danışaq.

Sulidindən, Firudindən
Verim sənə bir xəbər:
Hər birisi beşdən olur,
Gəl, dərindən sal nəzər.

Alnını möhürə qoy,
Ömrünü keçirmə hədə.
Səcdəgahdı o beş pənci,
Ali əbadan danışaq.

Tohid olan kəlməsində,
Allah adil, ədalət.
İkincidə vahid sözü,
Verir hər yana diqqət.
Yüz iyirmi dörd min nəbi,
Hər birisi pir surət.
On iki imamdan, Əliyən
Murtuzadan danışaq.

İmam Hüseyin löh əlində
Oldu din üçün şəhid.
Başını arxadan kəsdi
Lənətlənmiş o Pəlid.
Fəzi günah sahibidi,
Ancaq üsuli Cədid.
Bu dünya bivəfadi,
O dünyadan danışaq.

MƏHƏMMƏDDƏN DANIŞAQ

Bismillah ki, dedin, qardaş,
Məhəmməddən danışaq.
O verdiyi aləmlərə,
Nuri zinətdən danışaq.
Mehrac etdi zəminidən,
Ol ərşi səmaya.
Dini, həqqi bəyan etdi,
Həqiqətdən danışaq.

Şiri-Yəzdan şir donunda,
Etdi sirləri bəyan.
Cəm dinsizlər gəldi dinə,
Zülfüqarı çəkən zaman.
Xeybəri aldı yerindən,
Qaçdı Cəmşid pəhləvan.
Əntəridən, Əvdəvimdən,
O Nüsrətdən danışaq.

Yer-göy onun şöhrətinə,
Qərar tutdu bəhri-bər.
O zamandan adı Əli,
Olub dillərdə əzbər.

Açıldı üzünə onun
Bağlı olan hər bir dər.
Göstərdiyi möcüzədən,
Sirr hikmətdən danışaq.

Fəzi ona səcdə qılır:
Ya ağa, Şahi-Mərdan!
Şəninə ayə gəlib,
Həm oxunar adından.
Sayıla verdin dəvəni,
Heç qalmadı qatardan.
O səxadan, səxavətdən,
Mərhəmətdən danışaq.

QABAQ

Əvvəl xudam nə yaratdı
Görüb, dünyadan qabaq?
İnsi-cinni yaranmamış,
Adəm, Həvvadan qabaq?
Hökmü qıldı dəryalara,
Qərar qoydu yerə-göyə.
Məkkə, məscid yapılmamış,
Turu sənadan qabaq?

Lohu-Məhbuzu yaratdı,
Bəs kim idi onu yazdı?
Neçə-neçə məleykələr,
Ərş üzündə onu düzdü.
Kim oxudu, qoydu, getdi,
Kimlər cəbrinə dözdü?
De, kimiydi götürmədi,
Ol müştəbadan qabaq?

Səkkiz cənnət ki yarandı,
Oldu kimlər adına?
Əvvəl kimlər getdi ora,
Çatmadı muradına?
Kim getmişdi yanı ilə,
O da tutuşdu oduna.
Qərq olmamış tufanlara,
Nuhi fənadan qabaq?

Məhəmmədə hansı ayə,
Gəldi çatdı harada?
İslamı kim qəbul etdi,
Əvvəlinci surədə?

Nə üstündə dava düşdü,
Qan töküldü səhrada?
Kim yetişdi şəhadətə,
Cəmi şühadadan qabaq?

Ali-əbadan sonra,
Kimlər çıxdı yolundan?
Həm Cəfər məssəbindən,
İmamıyyət qolundan.
Fəzi deyər, kimlər köçdü,
Öz yurdundan, elindən?
Aişəni kim öldürdü,
Beymar ucadan qabaq?

GƏRƏKDİ

Göyçənin tərifini
Deməyə ustad gərəkdi.
Keytidən Sarınərə
Deyə adbaad gərəkdi.
Göyçə yox, göyçək deməyə
Təzədən bir ad gərəkdi.
Keçmişini yada salsaq,
Çəkəsən imdad gərəkdi.
Qurtarmağa yad zəncirdən
Hünərli övlad gərəkdi.

Bu yerdən Düldül atla
Heydəri Kərrar keçibdi.
Hər bir daşda nişanəsi,
Ayaq izi var, keçibdi.
Neçə sultan, neçə şahlar,
Neçə xaqanlar keçibdi.
Sənətinə baş əyilən
Şair ustadlar keçibdi.
Alı, Ələsgər qəbrinə
Bir kömək, imdad gərəkdi.

Göyçənin göyçəkliyini
Havasında, suyunda gəz.
Torpağından baş qaldıran
Hər çiçəyin iyində gəz.
Qoy ötüşsün payız, qışı
Baharında, yayında gəz.
Qızılquş ol Fəzi kimi,
Dağlarının qoynunda gəz.
Bu gününə nəzər salsaq,
Görərik fəryad gərəkdi.

YARAŞIR

Göyçənin tərifi var,
Uca dağları yaraşır.
Baş Keyti, ayaq Qoşqar,
Saxlayır pünhan yaraşır.
Sarıyerlə Dik pilləkən,
Həm sağdan, soldan yaraşır.
Şəninə şeir yazmağa,
Ələsgər, İman yaraşır.

Aşıq Alı tərifi,
Türkiyə, İrandan yazıb.
Ağkilsəli Məhəmməd də,
Qarsdan, Turandan yazıb.
Göyçəli Aşıq Musa,
Dağlarından şeir yazıb.
Gözəlləri vəsf eyləyib,
Marala bəyan yaraşır.

Keytinin Tərsə suyu,
Göyçə gölü necə durur.
Qayalıda Sarı bulaq,
Havaya fəvvarə vurur.

Qız gəlinlər dəstə-dəstə,
Koma tikir, çadır qurur.
Ürək baxıb fərəh edir,
Gül açıb hər yan yaraşır.

Xam güneyi Daşkənddən,
Bir az zirvədə dayanır.
Qıvla deyib Göyçə eli,
Səcdə edib nişan alır.
Bütün Göyçə şairləri,
Hər vaxt gəlib onu anır.
Daşkənddən Aşıq Nəcəf,
Yazıbdı dastan yaraşır.

Fəzi deyər, gözəllərdə,
Saçlarını atıb dala.
Dərib lalə, nərgizindən,
Dodaqları bənzər bala.
Boyu uca, beli nazik,
Özü dağlarında lala.
Əyninə köhnə moda,
O uzun tuman yaraşır.

AXIŞIB

Göyçənin yazı gəlibdi,
Qoynuna ellər axışıb.
Alim, çoban, aşiq, şair,
Çox şirin dillər axışıb.
Dağ başına qartal, tərən,
Çəmənə güllər axışıb.
Zirvələrdə qar görünür,
Dərəyə sellər axışıb.
Tökülür ümmanlara,
Çox belə göllər axışıb.

Yaylaqlara tamaşa et,
Gəl-gəl deyir o lələ, bax.
Bəynişinlər məclis qurub,
Doldurulub piyalə, bax.
Dar cığırdan enib gələn
Qocaya bax, cavana bax.
Nəzər yetir bu gəlinə,
Gərdənə tellər axışıb.
Gəlibdilər can almağa,
Bu incə bellər axışıb.

Ayağı Göyçə gölüdü,
Başı Tərsə, Hacı Qurban.
Suyu abu-kövsər suyu,
Havası saf, otu dərman.
Ovçu olub gün keçirib
Fəzi burda xeyli zaman.
Səcdəsinə hər bir yandan,
Şeyda bülüllər axışıb.
Bəzənib qumrulartək
Qızlar, gəlinlər axışıb.

DAŞKƏND

Çox qocasan, çox qədimdən,
Ağarıbdı başın, Daşkənd.
Söyün ağanın başdaşına
Yazılıbdı yaşın, Daşkənd.
Daşnaqların hikkəsindən,
Yandı torpaq-daşın, Daşkənd.
Yenidən bir cana gəldin,
Dəyişildi yaşın, Daşkənd.
Qondu yenə qayalardan,
Qayalara quşun, Daşkənd.

Yetirdiyin şəxslər hanı?
Varmı? O sanı neylədin?
Nağı bəyi, Tağı bəyi,
Dövrü-zamanı neylədin?
Həm Məsimi, həm Cəmşidi,
Ağanı, xanı neylədin?
Qonaqpərvər Kalvayı Əmrahı,
Xıdırtək canı neylədin?
Etibara düz çıxmadın,
Kim oldu sirdaşın, Daşkənd.

İncidim Dəmyə yanından,
Su tapmadım içəm bir gün.
İlanlıdan o Haraya,
Yataq yolu keçəm bir gün.
Kəməndin altı çuxurdan,
Toplayıb ot biçəm bir gün.
Yağı düşmən fitnəsiylə,
Qarışmışdı başın, Daşkənd.

Çanax bulağından içən
Varmı? O gözəllərin hanı?
Altı ayı çəkən qışı,
Pozmayan əhdi-peymanı.

Dəstə-dəstə ot yığmaqla,
Gəzəndə Hacı Qurbanı.
O ocaqda qurban kəsib,
Çağırən Seyid Bayramı.
Diləkləri qəbul olsun,
Çatılmasın qaşın, Daşkənd.

Mən Fəziyəm, unutmaram,
Bulaqların suyun içdim.
Otlağını mal-qarayçün,
Taxılını özüm biçdim.
Yandım hər oda, atəşə,
Öz canımdan özüm keçdim.
Qismətim heç olsa da,
Gözəllərdən birin seçdim.
Şənliklərdə parıldayan,
Gördüm al qumaşın, Daşkənd.

TƏRSƏ

Ötübdu zimistan çağı,
Gəlibdi xoş çağın, Tərsə.
Solda Şorca, Sarıyaqub,
Qoşabulaq sağın, Tərsə.
Bir tərəfin Xıram qaya,
Axırmı bulağın, Tərsə.
Gözəllərin gəlməz saya,
Nə xoşdu yaylağın, Tərsə.

Çıxıb səni seyr edənə,
Düzü nərdivan kimisən.
Şimaldan şəfəq saçan,
Gecə cıroy gan kimisən.
Özün çox qonaqpərvər,
Həmi mehriban kimisən.
Yazda, yayda heç kəsilməz,
Göy sinəndən qonaq, Tərsə.

Fəziyəm, səndən aşardım,
Keytidəndə Ağdüz dağa.
Sarı yerə, Ala gölə,
Çınqıllıdan Qızıl dağa.
Qışda qar boranın kəsməz,
Yazda yağış yağa-yağa.

Gözəllərdə al bəzənib,
Sənə çıxardılar dağa.
Axtarib tapa bilmirəm,
Hanı o oylağın Tərsə.

SÜLEYMANI GÖRDÜM

Necə əcəb görüş idi,
Bu gün Süleymanı gördüm.
Bayramı, Bahaduru,
Kərəmi, Qurbanı gördüm.
Molla Həsən şəriətdən
Bağlayıb dastanı gördüm.
Girdim ustad məclisinə
Ələsgər, İmanı gördüm.
Yığışmışdı dörd yanına,
Neçə mərd insanı gördüm.

Elə bil şəkər qatmışdı
Tat Süleyman söhbətinə.
Baxanlar mətəl qalırdı
Yaddaşına, qüdrətinə.
Afərin Xasay müəllimin
Zehninə, fitrətinə.

Ağzından dürr tökülür,
Söz yoxdur mərifətinə.
Oturub baş tərəfdə,
Səfərtək loğmanı gördüm.

Keçmiş şairlərdən deyim,
Vardı şair Məmmədsöyün.
Şairlikdə kamil olub,
Unutmayın, rəhmət deyin.
Ürəyi yara olmuşdu,
Oxundan zalım fələyin.
Şahi-Mərdan bəzəyirdi,
Sözlərinin hər bəzəyin.
Mehracnama şah əsəri,
Bağlayıb dastanı gördüm.

Aşıq Novruz, Abbasəli,
Oxuyurdu Ələsgərdən.
Aşığa “sağ ol” deyirdi,
Oturanlar yerbəyerdən.
Novruz sazı zilə çəkdi,
Oxudu zalım bəylərdən.
Abbasəli hikmət dedi
Bizim ulu dədələrdən.
Fəziyəm, şükr edirəm,
Nə gözəl zamanı gördüm.

NƏDİ

Bu işvə-naz bundakı var,
Elə bil sultandı, nədi?
Baxışından alov yağır,
Tökəcəyi qandı, nədi?
Boyu mina, gərdan incə,
Qaşları kamandı, nədi?
Cübbə-coşan geyinibdi,
Görən pəhləvandı, nədi?
Qulac saçları görünür,
Kimsəyə canandı, nədi?

Bir məmləkət yığılıbdı,
Ay üzünün səcdəsinə.
Başlar pəyəndaz olubdu,
Gəlişinin həvəsinə.
Yaqut, mirvari düzülüb,
Çiyin, boyun, sinəsinə.
Canını qurban edəsən,
Axşam-səhər beləsinə.
Baş açılmır mələkdimi,
Yoxsa ki, insandı, nədi?

Qəmgin Fəzi, ürək yaxıb,
Düşmə eşqin girdabına.
Fərhad, Kərəm dözməyibdi
İstək, məhəbbət tabına.
Mümkünsə bir kəlmə dindir,
Diqqət yetir cavabına.
Görgünən dözmək olarmı,
Həsətinə, fərağına.
Qail olsa söyləyərsən,
Könlümə canandı, nədi?

QURBANDI NƏDİ

O şux qamətki səndə var,
Boyuna qurbandı, nədi?
Müxənnətdən, hərcayıdan,
Dolanma pünhandı, nədi?
Dost dostu ilə düz ilqarla,
Olsa mehribandı, nədi?
Qumru təki o ləhcəndə,
Bu şirin zəbandı, nədi?

Tellərindi qara bəsdə,
Düzəltmişən sərdə dəstə.
Yeridikcə dalğalanır
O yan-bu yana ahəstə.
Hər nə desən mənim üçün,
Qəbulumdı, gözüüm üstə.
Bir canım var xidmətinə,
Bil sana qurbandı, nədi?

Gözəl ismin yazılanda,
“Q”-yla əvvəldən başlayar.
Son hərfi “L” hərfidir,
Ortada bir “A”-yıda var.
Cəmi adında hərflərin,
Yeddi urfat sayı da var.
Ya huridir, ya mələkdir,
Bu gözəl sultandı, nədi?

Nə geysə xub yaraşır,
O gözəl qəddi dalına.
Qızıl tənə kölgə salır,
Guşindən düz camalına.
Süzgün baxanda gözləri,
Dəyər dünyanın malına.
Azca çuxur yanağında,
Güləndə güldəndi, nədi?

Zülfünün yarsın qabağa,
Yarısını dala salır.
Görəni heyran eyləyir,
Belə qalmaqala salır.
Bu gün-sabah deyə-deyə,
Gündə bir al qala salır.
Deyir bu ay Məhərrəmlik,
Bu ayda Qurbandı, nədi?

Dedim bahar baxçasının,
Belə bir gözəl barı var.
Qoynunun içində nə isə,
Vaxtı çatmış nübarı var.
Sinəsi mərmər kimidir,
Torpaqsız dağın qarı var.
Gah zaman görünür, aşkar,
Gah zaman pünhandı, nədi?

Gümüş kəmər vurmaz belə,
İncidir zər əndamını.
Görəni heyran eyləyir,
Danışanda dürr dahanı.
Yollarında dura-dura,
Çürüdü Fəzinin canı,

Ya bundansa dara çəksin,
Buyursun, fərmandı, nədi?

1950-ci il, Göyçə mahalı.

GƏLİBDİ

Ay camaat, məclisimə,
Bu gün bir canan gəlibdi.
Ağlımı başdan alıbdı,
Özü də pünhan gəlibdi.
Enibdi ərşin üzündən,
Deyəsən qılman gəlibdi.
Sanki sirri xəfiyyədi,
O mərdi-meydan gəlibdi.

Dedim, gözəl, qeyzə düşmə,
Yeri ahəstə-ahəstə.
Belə pərişanlıq nədi?
Nə girmisən axı qəsdə.
Qəfil əsdi səba yeli,
Tökdü saçı sinə üstə.
Sandım dərdli ürəyimə,
Kəbədən dərman gəlibdi.

Belə gözələ layıqdi,
Qurban edərəm canımı.
Qəbul etsə iltiması,
Bağlayaram peymanımı.
Fəzi deyər təbibimdi,
Versin şəfa dərmanımı.
İlahi belə yazıbdı,
Könlümə mehman gəlibdi.

BƏRİ GƏL

Ay qara gözlü, hüsnünə
Olmuşam heyran, bəri gəl.
Mənəm qədəmin qurbanı,
Gül üzlü canan, bəri gəl.
Cismimi yandırır yaxma,
Şimşəktək çaxma, bəri gəl.
Yad deyiləm, ürkək baxma,
Ay ahu, ceyran, bəri gəl.

Bilməm hara ceyranısan,
Gərək ki, mən halı olum.
Gözəlliyin şöhrətinə,
Qapınızdan düşdü yolum.

Süzgün baxıb naz eləmə,
Çəkdirməynən mənə zülüm.
Dərdimə bir çarə elə,
Ol həkim, loğman, bəri gəl.

Nə geysən əlvan-əlvan,
Yaraşır gözəl qəddinə.
İpək, qumaş, şal, şamaxı,
Üstdən olsa məxmər tirmə.
Yanaqların alma kimi,
Dodaqların badam, xurma.
Həsretimin gümanısan,
Dərdimə dərman, bəri gəl.

Ayırməsın tanrı məni,
Görüm səndən bircə saat.
Eys-ışrətlə sürək səfa,
Necə gəlib görək həyat.
Vallah belə gözəl olmaz,
Heç bir yerdə ay camahat.
Bu dünyada gəz aşkara,
Dolanma pünhan, bəri gəl.

Dilindi şirin-şəkər,
Bircə kölmə danış barı.

Gərdənin mina təkidi,
Sinəndi dağların qarı.
Mən Fəziyəm, həsrətindən,
Çox çəkmişəm ahu-zarı.
İndi gəldim hüzuruna,
Can sənə qurban, bəri gəl.

GÖZƏLDİ

Bu gün bir gözəl görmüşəm,
Baxırsan candan gözəldi.
Zinət verir hər tərəfə,
Onun şoyqundan gözəldi.
Gül təkidi yanaqları,
Ətiri reyhan gözəldi.
Dişləridi milvaritək,
Çox şirin zəban gözəldi.

Yerişi gözəl sərxoş,
Özü axan çaya bənzər.
Qaşları ortadan nazik,
Şöləsi də aya bənzər.

Qüdrətdən qələm çəkilib,
Qəddi düzgün yaya bənzər.
Cəlladtəki canlar alsa,
Verdiyi fərman gözəldi.

Başında var ağ şamaxı,
Zülfə sarınan kimidi.
Tel tökülüb dəstə-dəstə,
Bir az pərişan kimidi.
Yanaqları al qırmızı,
Dodaqları qan kimidi.
Gözəllikdə tayı yoxdu,
Özü ayrı can gözəldi.

Qoynunda nəşə gördüm,
O da bir cüt nar kimidi.
Sınəsini açıq gördüm,
O dağlarda qar kimidi.
Həsrətindən fani dünya,
Bu başıma dar kimidi.
Bu Fəzini lazım bilsə,
Mən ona qurban, gözəldi.

AY QIZ

Belə sallanmaq hökmünə
Mənə qurdun darı, ay qız.
Mən hazıram xidmətində,
Əgər öpsən yarı, ay qız.
Onsuz da məni dara çəkir,
Gözlərin xumarı, ay qız.
Dilin şəkər şirin baldan,
Sinən dağlar qarı, ay qız.

Başında ağ ipəkdən şal,
Gözəl şölən ona düşüb.
Qoynundakı nardı, nədi?
Deyən təzəcə yetişib.
Çoxlarını dərdə salıb,
Həsrətindən odda bişib.
Yanıblar eşqin oduna,
Yaraların sarı, ay qız.

Belin nazik, əldə uzun,
Gözəlliyin min şədi var.
Zəbanının laylasından,
Bax gözlərim oldu xumar.

Yazıram şeir, nəğmələr,
Məndən qoy sənə yadigar.
Sən dostluğa möhkəm ol,
Saxla yadigarı, ay qız.

Boyun uca, belin nazik,
Səd afərim kamalına.
Muyun sərdən yerə dəyir,
Tökülüb qəddi dalına.
Üç-dörd dənə ayırıbsan,
Salmısan nur camalına.
Kimdən öyrəndin onları,
Bir söyləsən barı, ay qız.

Otaqların zinətisən,
Bağ-bağçanın gül nərgizi.
Hər kim görsə Məcnun olar,
Sənin tək gözəl qızı.
Mən Fəziyəm, budur sözüm,
Bax öldürür nazın bizi.
Gəl tərək edək bu yerləri,
Gəzək o dağları, ay qız.

DASTAN DANIŞAQ

Şairlərin sözlərindən,
Başlayıb dastan danışaq.
Aşkar dedin çox özündən,
Bir azda pünhan danışaq.
Yüz iyirmi dörd min nəbi,
Gəlib gedib cahana.
Bax onlarla xəlf olunan,
Hanı o insan? – danışaq.

Məğrurlanma öz-özünə,
Qürrələnmə adına.
Bir gün səndə puç olarsan,
Haqqı salnan yadına.
De nəsihət, xəlf oxusun,
Qalsın sənin adına.
Din-məzhəbdən, yol-ərkandan,
Qoyulub mizan danışaq.

Qarışma hər hədyana,
Layiq deyil o ad-sana.
Toxunma gəlib-gedənə,
Getmə o yan, bu yana.

Bir ustaddan kamil dərsl al,
Sonrada çıx cahana.
Qoy desinlər çox afərim,
Sana, min əhsən danışaq.

İstər keçmiş tarixlərdən,
İstər təzəsindən deyim.
Tarixlərə şəkk eləsən,
Bir azda özümdən deyim.
Əl atma sən şairlərə,
Bundan belə faydası yox.
Get özünə peşə axtar,
Ürəkdən, candan danışaq.

Beşcə kəlmə gəraylıyla,
Sən adına şair demə.
Daldalarda şərab içib,
Aşkarada batma qəmə.
Ağıllı ol, lovğalanma,
Qəti mənəm-mənəm demə.
Fəzi ilə deyışsən sən,
Budu bu meydan danışaq.

SEÇİRİK

Konstitusiya əsasında,
Almağa fərman seçirik.
İş-təcrübə sayəsində,
Elçi, qəhrəman seçirik.
Həm azad, həm bərabər,
Birbaşa burdan seçirik.
Yaşasın, min yaşasın,
Söyləyir dahan seçirik.

Hüquq eyni – qadın, kişi,
Bəzənibdi sahə yenə.
El nəğməsi sülhün səsi,
Nur çiləyib aya, günə.
Ağ pambığı tarlalardan,
Yığıb göndərən mədənə.
Neçə igid, qəhrəman qız,
Neçə də oğlan seçirik.

Əliyevin sayəsində,
Müstəqillik yetdi başa.
Təxribatdan kənar durdu,
Yol vermədi o ataşa.

O düşmənə zərbə vurdu,
Biz qərardan gəldik cuşa.
Parlamentə layiq elçi,
Qoy bilsin cahan seçirik.

Neftçilər, qəhrəmanlar,
Çalışırlar dayanmadan.
Sənaye yenidən qurulur,
Çiçəklənir Azərbaycan.
Mingəçevir alqışlansın,
Nur alırıq hər an ondan.
Gecə-gündüz ölkəmizi,
Edən çırağban seçirik.

Fəzi deyər, min yaşasın,
Xalqı sevən, qədirbilən.
Unudulmaz heç bir zaman,
Öz xalqıyla deyib-gülən.
Qoy şad olsun bu seçkiyə,
Düz ürəklə, gəlib-gedən.
Bu seçimdə layiq olan,
Vətənə qurban seçirik.

Yeni Daşkənd, 1995-ci il.

BAX

Ədalətdən dәм vuranın,
Qoçularla yanına bax.
Şərab süzən, kabab çəkən,
O yaltaq insanına bax.
Hər sağlığa vurur badə,
Tər gəlibdi canına bax.
Yeyib-içdiyini qusub,
İnanmırsan yanına bax.

Məqsədimi bilməyənə,
Yerin tanıتماqdı düzü.
İçməyin də təhəri var,
Az bilməynən əlli, yüzü.
Canına çox xeyri olar,
Pulunu verəndə özü.
Dəvət etsə özgəsini,
Deyim səxa, kanına bax.

Gah içir hədər sağlığa,
Gah da ucadan bağırır.
Açır qapı, pəncərəni,
Pişiyi içəri çağırır.

Gahdan gözüünü bərəldir,
Gahdan ağlını itirir.
Gahdan şaqqanaqla gülür,
Gah qaralır qanına bax.

Daha heç kəsi bəyənmir,
Hamıya nifrət eləyir.
İnsanlıqdan kənar durur,
Pişiklə söhbət eləyir.
Fəzi deyər, ay camaat,
Bu yaman qələt eləyir.
Xudadan incimişəm,
Yaradıb heyvanına bax.

Bərdə, 1968-ci il.

YETƏR

Bir toya dəvət oldum,
Sədası hər yana yetər.
Kamançalar sızıldayır,
Dəflər ol fəğana yetər.
Zurnada “ləzginka”, “ruhani”,
Oyun “şalaxoy”, “köçəri”.
Toz qalxıb dumana yetər.

Toy yiyəsi özü getsin,
Gərək ərzaq malı alsın.
Urusetdən əla növ un,
Sevannan balığı gəlsin.
Gəncənin qarantıyla,
Beş yüz dənə araq olsun.
Kabablığa otuz qoyun,
Gəlib Qarabağdan yetər.

Nəmərə, şirniyyata,
Hamı çıxsın şəhərlərə.
Mehdinin maşını var,
Onu yazın bir səfərə.
Nuxadan fındıq, şabalıd,
Alma üçün hansı yer?
Gəncəyə ya Qubaya,
Görün bir hayana yetər?

Dəvətnamə yazılınsın,
Göyçəyə, İrəvana.
Gərək Eyvaz özü getsin,
Baxmasın kənar bir yana.
Böyük Məzrədən o Mədət,
Daşkəndəndə bizim Qurbana.
Beş yüz nəfər çağırmağı,
Şorcada İmrana yetər.

On beş meşox un çörəyə,
On beş evdə gələr başa.
Deyirlər yuxa çatmaz,
Qadınlar çəksin lavaşa.
Xörəyə nəzarətçi,
Qoy Cəlil etsin tamaşa.
Olmasın gərək nöqsan,
Düşüb dil-dahana yetər.

İşgidə söhbət düşür,
Kişiliyin təməlindən.
Hər kəs qoy özü danışsın,
Öz tutduğu əməlindən.
Ölməkdən, öldürməkdən,
Hər nə gəlırsə əlindən.
Bənzətməsi Qaçaq Nəbi,
Koroğlutək cana yetər.

Bu məclisdə ağılıyan var,
Gör arağın hikmətindən.
Qaldırın evinə aparın,
Keçib daha zəhmətindən.
Bu da asılı qalıbdı,
Atasının hörmətindən.
Tərbiyəsiz, əxlaqsızdan,
Dinc əhali cana yetər.

Özündə pul olmayan,
Borc istədi qonşulardan.
Satdı qoyun, keçi nə var,
Olub qopan çıxdı vardan.
Gəlir-çıxarnı bilməyən,
Elə bil asılıb dardan.
Kolxozdan əlli manat,
Olmayana sana yetər.

Fəzi səndə al qələmi,
Tarixlərdə qalsın xoşa.
Bu möhtəşəm toyumuz da,
Qoy şərəflə çatsın başa.
Əlli manat qadınlardan,
Altmış manat verdi Paşa.
Həm ləzzəti, həm şöhrəti,
Neçə bəyə, xana yetər.

DASTAN

VƏFALI QƏNBƏR

Yəmən vilayətinin Məğribində Məhəmməd adlı bir nəfər yaşayırdı. Məhəmməd kişinin iki oğlu var idi. Kiçik oğlunun adını da Məhəmməd qoymuşdu ki, ondan sonra Məhəmməd sözü, Məhəmməd səsi kəsilməsin. Bir gün axşam namazından sonra Məhəmməd kişinin gözləri tutuldu. Nə qədər təbib, loğman gəldisə əlac etməyə bilmədilər. Bir axşam Məhəmməd kişi hər iki oğlunu dizinin dibində əyləşdirib dedi:

– Ey şahi sərvərlərim, görürsünüz mən daha ayaq tuta bilmirəm, gözlərim nurdan düşüb. İndi lazımdır sizlərdən biriniz ağsaqqal olasınız. Hər biriniz yüz dirhəm qızıl pul götürün, gedin qazanc edin. Hansı biriniz çox gəlir əldə etsəniz, o, ağsaqqal, böyük olsun. İnsafı, mürvəti unutmayın. Həmişə Allahı yadda saxlayın.

Bəli, əzizlərim, elə ki, səhər açıldı hər iki qardaş gəlib atalarının qarşısında diz çökdülər, əllərindən öpüb halal-hümbət elədilər. Məhəmməd kişi hər iki oğlunun gözündən öpüb, görək daha nə tapşırıq verdi:

Səxanı gözləyin, səvab eyləyin,
Gedin, sizə qadir Mövlam yar olsun.
Hər sözə ədəblə cavab eyləyin,
Gedin, sizə qadir Mövlam yar olsun.

Dünya şöhrətinə çox aldanmayın,
Şəraba, işrətə qəti uymayın.
Haramı halala yaxın qoymayın,
Gedin, sizə qadir Mövlam yar olsun.

Tale Məhəmmədi eylədi gözdən,
Gen durun fitnədən, tənəli sözdən.
Həyalı dolanın gəlindən, qızdan,
Gedin, sizə qadir Mövlam yar olsun.

Məhəmməd sözünü tamam eylədi. Qardaşlar yola düşdülər. Əyalətdən çıxanda hərəsi yolun bir tərəfini tutdu. Bunlar yol getməkdə olsun, əzizlərim, qulluğunuza ərz edək ki, Məhəmməd üz tutduğu şəhərdə vaxtilə tacir Həsən adlı bir nəfər yaşayırdı. Çox dindar, çox səxalı idi. Qəlbində Əli məhəbbəti həmişə dil açardı. Tacir Həsənin evi həmişə ümid evi idi. Nə qədər məzlum, yetim, fəqir var idisə, burada nahar edər, buradan ehtiyacını alardı. Tacir Həsən gündə nə qədər qazanc etsə, gəlirinin

yarısını sayıla, əlsiz-ayaqsıza paylar, nəzir-niyaz edərdi. İmama təziyyə saxlardı. Bir gün tacir Həsəninin ömrü başa çatdı. Onu haqq evinə tapşırdılar.

Tacir Həsənin Qənbər adlı bir oğlu var idi. Allahdan ona anadan gəlmə vergi verilmişdi. Bütün heyvanların, quşların dilini bilirdi. Elə ki, tacir Həsən haqqın evinə qoyuldu, Qənbər yenə atası kimi əliaçıqlıq elədi. Yenə bu evdən heç kim naümid qayıtmadı. Ancaq ki, Qənbərin gündəlik qazancı yox idi, yavaş-yavaş qapıdan nökr-naib çəkiliydi. İş o yerə çatdı ki, Qənbər atasından qalan malikanəni satıb özü bir kiçik daxmada qaldı. Bu pulları da Allah yolunda, imam yolunda fəqirlərə payladı. Elə oldu ki, Qənbərin heç yemək pulu da olmadı. Qənbər gördü ki, qapıda nökr-naib yoxdur, dost, qohum qapını açmır. Qəlbi çox kövrəldi, üzünü haqq tərəfə tutub görək nə dedi:

Belə qərar qoyub, belə qismətdir,
Haqqın dərgahına min şükür olsun.
Yoxdur ondan başqa kərəm sahibi,
Onun pənahına min şükür olsun.

Gətirdi hüzurə löhü, qələmi,
Yaratdı nurundan küllü aləmi.
Yetdi Məhəmmədə şirin kəlamı,
O kavı-mahına min şükür olsun.

Şiri-Dəvvar tutdu ərşin ləngərin,
Zülfüqar cismmini böldü əntərin.
Ağasına nökrər olan Qənbərini,
Gözəl Allahına min şükür olsun.

Bir gün yenə bu qapıya iki nəfər sayıl gəldi. Qənbərdən əlli dirhəm pul istədi. Qənbər “yoxdu” deyə bilmədi. Sayılları evdə qoyub məmləkətdə yaşayan yəhudinin üstünə gəldi. Bu yəhudi hamıya sələmi ilə pul verərdi, ancaq ki, çox zalım idi. Qənbər yəhudinin evinə yaxınlaşanda yəhudinin iti bərk hürdü. Qənbər heyvanların dilini bilirdi. İt hürüb deyirdi:

– Qənbər, nəbadə yəhudidən pul alasan, aqibət-də peşiman olarsan.

Qənbər ürəyində dedi:

– Ay Allahın heyvanı, əlacsızam, mən o sayılları boş qaytara bilmərəm.

Qənbər pulu alıb çıxanda it bir də hürdü. Yenə həmin sözü Qənbərə dedi. Ancaq Qənbər gətirib

pulları sayıllara verərək onları yola saldı. Allaha şükr eylədi ki, Əli yolunda bu qapıya gələnlər boş qayıtmadı. Bu minvalla aradan bir neçə gün keçdi. Qənbər aclıqdan taqətdən düşmüşdü. Nəfəsi zorla gedib-gəlirdi. Elə ki, camaat gördü Qənbər görünür, gəlib gördülər Qənbər ölüb. Qənbəri kəfənə büküb cənazəyə qoyanda yəhudiyyə xəbər çatdı. Yəhudi özünü yetirdi. Ərz eylədi ki, “Ey camaat, bu mərhumun atası və özü hamınıza əl tutub, yaxşılıq edib. İndi bu mərhum mənə əlli dirhəm borcludur. Mənim pulumu yığın verin, sonra dəfn edin. Hərgah verməsəniz, meyidi verməyəcəyəm”. Heç kim dillənmədi. Yəhudi bir də təkrar elədi. Yenə heç kimdən səs çıxmadı. Belə olduqda yəhudi qulamlarına əmr elədi, meyidi götürdülər. Yəhudinin əmri ilə qulamlar Qənbərin meyidini uzaq bir cəzirədə qoyub gündə üç çubuqla döyürdülər. Ancaq ki, Qənbərin nəfəsi var idi.

Bunlar burada qalsın, bəli əzizlərim, sizə deyək Məhəmməddən. Məhəmmədin yolu həmin şəhərə düşmüşdü. Şəhərin kənarına çatanda gördü ki, iki qulam bir meyidi çubuqla döyür, dedi:

– Əl saxlayın, axı bu meyidin günahı nədir ki, belə döyürsünüz?

Qulamlar ərz etdilər ki, ağamız yəhudiyə əlli dirhəm borclu idi. Verməyib ölüb, indi də ağamızın əmridir, döyürük. Məhəmməd dedi:

– O əlli dirhəmi mən versəm, o meyidi verərsinizmi dəfn edəm?

Dedilər:

– Niyə vermirik?

Məhəmməd çıxarıb əlli dirhəmi verdi. Qalan əlli dirhəmlə də qulamlara zəhmət haqqı verərək kəfən aldırdı, qəbir qazdırıb Qənbəri haqq evinə tapşırırdı. Ancaq Qənbərin nəfəsi var idi və hətta Məhəmmədin səsini, söhbətini eşidirdi. Təkcə taqəti yox idi. Bəli, bu minval ilə Qənbər qəbir evinə qoyuldu. Məhəmməd bu işi görəndən sonra daha pulu qalmadı və atası verdiyi vaxt da başa çatırdı. Odur ki, Məhəmməd geriye yola düşdü. Məhəmməd gəlməkdə olsun, sizə deyək Xudavəndi kərimdən. Xudavəndi kərimdən Cəbrayıl hökm olundu. Cəbrayıl Məhəmmədəl Mustafaya xəbər gətirdi ki, Allah, imam, din yolunda canını fəda edən Qənbərin məzarı üstündə namaz qılsın, ona nicat veriləcək.

Ona yol göstərsin. Məhəmmədəl Mustafa Qənbərin məzarı üstünə gəlib iki rükət Hacət namazı qıldı. Qəbir açıldı, Qənbər asqırıb ayağa qalxdı. Qəbrin kənarında olan paltarı geyindi. Məhəmməd peyğəmbər iki barmağının arasını göstərdi:

– Oğlum, nə görürsən?

Dedi:

– Şəhər və şəhərə gedən yol görürəm.

Dedi:

– Oğul, o yolu tut get.

Qənbər geri dönəndə gördü ki, heç kim yoxdur və həmin yolu tutub o şəhərə gəldi. Qənbər şəhərin bir sakit yerində oturub dincəldi və başına gələnləri xatırlayıb görək nə dedi, gördüklərini necə söylədi:

Yeddi gündə xəlq eylədin dünyanı,
Qadir Allah, qüdrətinə mən fəda.
İnsi, cinsi, külli aləm yaratdın,
Cəlalına, izzətinə mən fəda.

Gördüm gözlərimlə axirət zaman,
Xaliqindən səda gəldi: “Qalx, oyan”!
Xafiyəsən, ya Əmirəlmöminin,
Hər sirrinə, hikmətinə mən fəda.

Səni gördüm, ya Məhəmməd Mustafa,
Nicat tapdı Qənbər kimi binəva.
Xilqətdən itaət, xilqətdən vəfa,
Ulu Tanrı, hörmətinə mən fəda.

Bəli, əzizlərim, Qənbər ərənlər göstərdiyi şəhərə gəlməkdə olsun, sizə deyək Məhəmməddən. Məhəmməd və o biri qardaşı axşam atalarının hüzuruna gedib əllərini öpdülər. Atası buyurdu:

– Qazancınız nədir?

Böyük qardaş dilləndi:

– Atayi-mehriban, mənə verdiyin yüz dirhəmi üç yüz eləmişəm.

Məhəmməd irəli yeridi:

– Atayi-mehriban, mən heç bir qazanc əldə edə bilməmişəm.

Sonra da gördüyünün, elədiyinin hamısını atasına nəql elədi. Atası dedi:

– Bəli, elə qazancı, savab qazancını sən eləmişən. Bu gündən böyük qardaşın mənim yanımda qalar, sən tacirliklə məşğul olarsan. Ancaq sabah bazara çıx, özünə bir neçə köməkçi qulam tut və bir nəfər eləsini tap ki, həm köməkçin, həm də ürək dostun olsun.

Gecə keçdi, səhər açıldı. Səhər Məhəmməd bazara getdi. Bazarın gur yerində ucadan deyirdi:

– Qulam istəyirəm, haqqı günnən, aynan, ilnən, pulnan, malnan, necə istəsə elə.

Ərz edək ki, əzizlərim, Qənbər də gəlib bu bazara çıxmışdı. Məhəmmədin bu danışığını o da eşidirdi. Hətta bu səsi tanımışdı da. Bu həmin səsdə ki, onun meyidini qulamların əlindən satın almışdı. Qənbər düz Məhəmmədin yanına gəldi. Məhəmməd bir də öz sözünü təkrar eləyəndə Qənbər dedi:

– Qardaş, mən gedərəm, yəni mən sənə qulam olaram.

Məhəmməd dedi:

– Bəs haqqı nə olacaq?

Qənbər görək nə deyir, onu başa sala bilirmi?

Nə mal istəyirəm, nə var, nə dövlət,
Əzəmindən pir ağama qulam mən.
Bir il sənə pulsuz qulam olaram,
Yoxlayarsan necə əhli halam mən.

Bir illik zəhməti halal eylərəm,
Harda olsaq, haqq-insafı söylərəm.
Sərvəti, dövləti, varı neylərəm,
İstəyirəm sənə qulam olam mən.

Qənbər deyir, xab içində görmüşəm,
Səxasın bilmişəm, zəhmət vermişəm.
Haqqın dərgahına üz çevirmişəm,
Bəlkə o kimsədən səvab alam mən.

Məhəmməd dedi:

– Ay oğlan, mənə açıq de görüm haqqın nə olacaq?

Qənbər dedi:

– Qardaş, bir il səndən haqq almayacağam. Əgər xidmətim, xasiyyətim sənəin xoşuna gəlsə, o biri ili haqq danışıraq.

Məhəmməd çox şad-xürrəm oldu. Bir neçə özgə nökrə-naib tutub qayıtdı atasının hüzuruna.

Şəhər Məhəmməd şəhərdən alınası şeyləri alaraq karvanı nizam edib, atası ilə görüşərək yola düşdü. Bir neçə gün gedəndən sonra bir şəhərin kənarında qəflə-qatırın yükünü açıb, çadır qurub dincəlməli oldular. Elə ki, gecə düşdü, hamı yatdı. Bu gecə Qənbər gözətçi durmalı oldu. Ancaq ərz edək ki, Məhəmmədin bir tulası var idi, həmişə karvanla gedərdi. Gecənin bir vaxtı Qənbər eşitdi ki, tulanın bərk zingiltisi gəlir. Qənbər səs gələn tərəfə gedəndə gördü ki, bir qoca it tulanı ağzında aparır.

Qənbər bir neçə daş, ağac atmaqla tulanı itin ağzından saldırdı. Tula hürdü. Qənbər gördü ki, tula itə deyir:

– A qoca kaftar, görürsənmi mənim sahibim nə qədər vəfalıdır. Məni sənin əlindən aldı.

Bu dəfə qoca it hürdü. Qənbər gördü it tulaya deyir:

– Sahibin bilsə ki, sən nə əməl eləmişən, sənin başını bədənindən götürər.

Tula hürərək dedi:

– Axı mən neyləmişəm?

Qoca it dedi:

– Neyləyəcəksən, Məhəmməd kişi namaz qılan cənamazı murdarladın, o da əlini gözüünə çəkəndə gözləri tutuldu.

Tula bir də hürdü və dedi:

– Bəs əlacı nədir?

Qoca it dedi:

– Əlacı sənin beynindir. Balıq beyninin yağına qatıb onun gözlərinə çəkələr.

Bu dəfə tula hürdü və qoca itə dedi:

– Heç bilirsənmi sənin beynin nəyə dərmandır?

Qoca it soruşdu:

– Nəyə?

Tula hürdü və dedi:

– Bəsirə padşahının qızının neçə ildir dili açılmır. Sənin beynini fil südü və şanı balda məlhəm eləyib üç gün ona yedirtsələr dili açılar.

Elə ki, Qənbər bunları eşitdi, düşdü qoca itin arxasına. Qılıncı atıb iti yaraladı. Qayıdıb tulanın da başını kəsərək cəsədini uzaq bir yerə tulladı. İtlərin beyinlərini çıxarıb kəcavədə gizlətdi. Elə ki, səhər açıldı, Məhəmməd və qalan karvançılar oyandılar. Məhəmməd gördü tula görünmür. Qənbər Məhəmmədin başını yozurdu ki, harda olsa gələr, bir də ki, itdi yəqin qeyri itlərə qoşuldu getdi. Bu minval ilə Qənbər Məhəmmədi sakit elədi. Əlqərəz, Məhəmmədlə birgə şəhərə gəldilər ki, görək nə ucuzdur, nə bahadır, nə almaq olar, nə satmaq olar. Hər ikisi şəhərə girəndə gördülər ki, divara gözəl bir qız şəkli vurulub, özü də yazılıbdır ki, padşahın qızıdır. Hər kim qızı alıb sabaha sağ çıxsə qız da onundur, xəzinənin bir hissəsi də. Ancaq şərt bağlanıb ki, bu qərardan qaçanın boynu vurulacaq. Məhəmməd gördü bu elə bir gözəldir ki, misli bərabəri yoxdur. Ürəyində bir könüldən min könülə qıza aşiq oldu. Qənbər gördü ki, Məhəmməd şəkildən əl çəkmir, dedi:

– Ayə, a qardaş, bəri gəl, nəyimizə gərəkdi. Biz mal axtarıyıq, mal satırıq.

Məhəmməd dedi:

– Qənbər, gəl bir gedək görək padşahın bu qərarı necədi?

Qənbər dedi:

– Ay Məhəmməd, görürsənmi neçə adam asılıb, səhərə sağ qalmayıb. Əgər o mümkün olsa padşah öz qızını hər yetənə təqdim edib üstəlik də xəzinənin bir hissəsini verərmidi?

Qənbər nə qədər dil tökdüsə də Məhəmməd razılaşmadı. Görək Məhəmməd nə cavab verdi:

Bir canım var qurban olsun o yara,
Ölər olsam o meydana gedəcəm.
Həsrəti könlümə bir od salıbdı,
Ölər olsam o meydana gedəcəm.

İgid olan ölümündən oysanmaz,
Könül quşum bu həsrətə dayanmaz.
Ər olan kəs necə yatar oyanmaz?
Ölər olsam o meydana gedəcəm.

Ya dəliyəm, ya divanə unama,
Eşq əhlidi, Məhəmmədi qınama.
Qanlı köynəyimi apar anama,
Ölər olsam o meydana gedəcəm.

Biçarə Qənbər nə qədər dil tökdüsə də Məhəmməd fikrindən dönmədi. Əlqərəz, padşahlığa üz tutdular. Xəbər padşaha çatdı. Məhəmməd və Qənbər padşahın hüsuruna getdilər. Padşah baxdı gözəl oğlandı, Məhəmmədə yazığı gəldi. Dedi:

– Ay növcavan, sənə yazığım gəlir. Gəl heç bu şərtə qol çəkmə. Necə gəlibsən, elə də çıx get.

Məhəmməd inadından dönmədi. Ta ki, şərtə qol çəkdi. Yazıq Qənbər baxdı ki, iş işdən keçib, Məhəmmədə dedi:

– Mənə də icazə al, çöldə sənə keşik çəkim.

Padşah bu şərtə də razılıq verdi. Məhəmmədlə Qənbər geri qayıdıb öz karvanlarını karvançılara tapşırdılar. Qayıtdılar şahlığa. Keşikçi qabağa düşüb Məhəmmədlə Qənbəri apardı padşahın qızı olan otağa. Qənbər çöldə qapının arxasında dayandı. Məhəmməd içəri daxil oldu. Gördü ki, vallahi elə bir nəzənin sənəmdi ki, zamanənin anası hələ elə gözəl dünyaya gətirməyib. Qız Məhəmmədi görəndə dərinləndən bir ah çəkib ağladı. Görək Məhəmməd qıza nə dedi, qız Məhəmmədə nə cavab verdi.

Mahı

Gül üzlü bəynişan oğlan,
O canına niyə qıydın?
Sağlığıma yoxdu güman,
O canına niyə qıydın?

Məhəmməd

Eşqinə mübtəla olub,
Canıma qıyıb gəlmişəm.
Sənlə kəlmə kəsmək üçün,
Canıma qıyıb gəlmişəm.

Mahı

Neçə şahzadə gəlibdi,
Dərd ürəyimi dəlibdi.
Otuz doqquzu ölübdü,
O canına niyə qıydın?

Məhəmməd

Qırxıncı mənəm gəlmişəm,
Səni öz pərim bilmişəm.
Sabah görərsən ölmüşəm,
Canıma qıyıb gəlmişəm.

Mahı

Adım Mahı, bəxtim qara,
Ömrüm düşüb ahı-zara.
Sən də ürəyimə bir yara,
O canına niyə qıydın?

Məhəmməd

Məhəmmədəm, bir növcavan,
Olmalıyam sənə qurban.
Bilirəm ki, yoxdu dərman,
Canıma qıyıb gəlmişəm.

Elə ki, əzizlərim, Mahı xanımla Məhəmməd sözlərini tamama yetirdilər, Mahı xanım Məhəmmədin başını dizinin üstünə alıb ağlayıb ahu-zar etdi. Məhəmməd qızın gözlərinin yaşını silib ona təsəlli verdi. Bəlkə Xudavəndi-kərim Allah bizə rəhm elədi. Biçarə Qənbər qapının arasından baxırdı. Məhəmmədlə Mahı xanım o qədər şirin söhbətdə oldular ki, ta ki, gecə yarı oldu. Bir vaxt ki, hər iki cavan bir-birinə sarmaşdılar, bu anda qızın ürəyi qalxdı və ağzından bir şahmar ilan istədi ki, atılsın Məhəmmədin üstünə. Qənbər tez irəli yeriyib xəncərlə ilanı parça-parça eləyib elə götürdü ki, heç izi-tozu bilinmədi. Məhəmmədlə Mahı xanımın hər

ikisi huşunu itirmişdi. Az sonra qız oyanıb ağlamağa başladı. Elə hesab etdi ki, o biriləri kimi Məhəmməd də ölüb. Qızın səsinə Məhəmməd də oyandı. Qız gördü ki, Məhəmməd sağdı. Əl duaya götürüb haqqa şükür oxudu:

Qüdrətindən Qara daşa can verən,
Can verdi cavana şad etdi məni.
Nə müddətə ahu-zarda qoymuşdu,
Bir xoş nəzər saldı, yad etdi məni.

Şükür taleyimin qarası ötdü,
Xudavəndi-kərim dadıma yetdi.
Mərhəmət sahibi mərhəmət etdi,
Bəynişan oğlana ad etdi məni.

Mahıyam, kam aldım mən də fənadan,
Ahlarım qayıtdı ərşi-ələdan.
Neçə il yandırdı, qolu bələdan,
Bu imiş qismətim od etdi məni.

Qənbər səhərə qədər Məhəmmədlə Mahı xanımın keşiyini çəkdi. Gördü daha hava işıqlanır. Dəhlizə çıxanda gördü ki, bir neçə adam əli külünglü gedir. Qənbər dedi:

– A qardaş, hara gedirsiniz?

Dedilər ki, padşahın qırxıncı kürəkəninə qəbir qazmağa. Qənbər dedi:

– Nə bilirsiniz ölüb?

Dedilər:

– Ayə, necə ola bilər ki, o sağ qala?

Qənbər baxdı bunları inandıra bilməyəcək, qollarından tutaraq gətirib Məhəmmədi və Mahı xanımı göstərdi. Padşaha xəbəyə qaçdılar. Padşah müəndə payladı. Neçə gün məmləkətdə şadyanılıq elədi. Məhəmmədlə Qənbər bir neçə gün burada qaldılar. Bir gün Qənbər Məhəmmədə dedi:

– Qardaş, getmək vaxtıdır. Biz tacir adamıq, getməliyik.

Padşahın qərarına görə kəcavə bəzəyib Mahı xanımı kəcavəyə qoydular. Xəzinədən deyilən qədr qızıl, gümüş və sair ayıraraq dəvəyə yüklədilər, Məhəmməd və Qənbəri çox ehtiramla yola saldılar.

Qənbər qəsdən karvanın yolunu Bəsirə şəhərinə saldı. Hansı ki, bu şəhərin padşahının qızının dili tutulmuşdu. Qənbər tulanın qoca itə dediyini eşidəndən sonra həmin itin beynindən deyilən şəkildə dərman hazırlamışdı.

Bəli, əzizlərim, elə ki, karvan gəlib həmin şəhərin yaxınlığına çatdı Qənbər dedi:

– Qəflə-qatırın yükünü tökün, burada bir neçə gün qalacağıq.

Yükü tökdülər. O gecəni dincəldilər. Səhər Qənbər Məhəmmədə dedi:

– Qardaş, şəhərə çıxmaq, görək nə yaxşı mal var, nə alıb, nə sata bilərik.

Qənbərlə Məhəmməd şəhərə gəlib baxdılar ki, şəhər əhalisinin hamısı bir tərəfə axışır. Qənbərlə Məhəmməd bir neçəsinin qarşısını kəsdi:

– A qardaş, nə var belə bu camaat hara gedir?

Dedilər:

– Padşah bir loğmanın da boynun vurduracaq, ona tamaşaya gedirik.

Qənbər dedi:

– Niyə?

Dedilər:

– Şərtə görə padşahın qızının dilini açmalıymış, açma bilməyib. Padşah da indi boynunu vurdurur.

Qənbər dedi:

– O şərt necə şərtidir?

Dedilər:

– Kim qızın dilini açsa qız da onundur, xəzinənin üçdə biri də. Kim də bu şərtə qol çəkib açə bilməsə, bax beləcə boynu vurulur.

Qənbər Məhəmmədə dedi:

– Gəl gedək padşahın o şərtinə qol çəkək.

Məhəmməd dedi:

– Qənbər, sən nə danışırsan? Görmürsən ki, kamil loğmanların başı vurulur?

Qənbər dedi:

– Yox, gedəcəyik.

Məhəmməd dedi:

– Qənbər, biz təbib deyilik, loğman deyilik, insaf elə.

Əlqərəz, Qənbər Məhəmmədi çəkə-çəkə padşahın divanxanasına apardı. Padşaha xəbər göndərdi ki, bir nəfər loğman gəlib şərtə qol çəkməyə. Ancaq ki, çöldə Məhəmməd Qənbərə yalvarırdı. Görək Qənbər Məhəmmədə nə deyir:

Bəxtim məni bu diyara gətirib,
İndi yol mənimdi, qismət mənimdi.
Tale məni bu məkana yetirib,
Çəkməliyəm, hicran, firqət mənimdi.

Padşahla xətni fərman eylərəm,
Bir canımı haqqa qurban eylərəm.
Yəqin bil ki, dərddə dərman eylərəm,
Eyləməsəm axır zillət mənimdi.

Qənbərəm, çəkərəm cövrü-cəfanı,
Təki görsün o dərd əhli səfanı.
Ağam Şahi-Mərdan verər şəfanı,
Axirət günündə izzət mənimdi.

Bəli, istəklilərım, elə ki, Qənbər padşahın hüzuruna daxil oldu, padşah baxdı ki, bu elə bir oğlandı ki, vallah dünyanın anası belə oğlan dünyaya gətirməyib. İltimas eylədi ki, bəlkə bu şərtdən çəkinə, qəzəbli qılınca başı tuş gəlməyə. Gördü Qənbər sözündən dönmür. Belə olan halda hökmdar şərti başa saldı:

– Qızımın dilini açsan, qız da səninkidir, xəzinənin üçdə biri də. Yox açə bilməsən boynun vurulacaq.

Qənbər fərmana qol çəkdi və üç gün vaxt istədi. Padşah razı olub Qənbəri qızın hüsuruna göndərdi. Ancaq ki, əzizlərım, qız gecə aləmi rəyada görmüşdü ki, bir cavan loğman gəlir uzaq diyardan. Bu

loğman bunun dilini açır. Qənbər içəri daxil olanda qız gördü ki, həmin yuxuda gördüyü oğlandı. Görək Bədirə xanım yuxusunu necə kağıza yazaraq Qənbərə təqdim edir:

Aləmi rəyada görmüşəm səni,
Şükür eyləyirəm, loğmanım gəldi.
Gəlişi üstümə şəfa gətirdi,
Şükür eyləyirəm, loğmanım gəldi.

Gətirdi təbibə məni Yaradan,
Silinib çıxaram indi qaradan.
Mərhəmət olundu qadın Mövladan,
Bu dərddə atmağa fərmanım gəldi.

Bədirəyəm, taleyimin qalında,
Zəlil oldum ömrün on beş anında.
Diləyim tutuldu Allah yanında,
Elə bil Minaya qurbanım gəldi.

Qənbər kağızdan Bədirə xanımın yazdıqlarını oxuyub görək ona nə cavab verir:

Nə müddətli eşitmişəm sədanı,
Dolaşiban bu diyara gəlmişəm.
Həsratini gecə-gündüz çəkmişəm,
Qəlbim olub parça-para gəlmişəm.

Tanrı məni göndəribdi hayına,
Baş qoymuşam ölənlərin sayına.
Üz sürt ərənlərin xaki payına,
Şəfadaram mahılara gəlmişəm.

Dərman məndən, nicat verən o ağa,
O yetirib məni bax bu sorağa.
Qənbər deyər, canım ona sadağa,
Yetmək üçün nazlı yara gəlmişəm.

Elə ki, söz tamama yetdi, Qənbər başladı hazırladığı dərmanla Bədirə xanıma şəfa verməyə. Xudavəndi Kərim Allaha min şükür! Üç günün tamamında Bədirə xanım Allahın adını izhar etdi. Qənbərin ayaqlarına süründü. Padşaha müəndəçi getdi. Padşah müəndə payladı, üç gün məmləkətdə şadlıq etdi, xalqa ənəm verdi. Bir neçə gün Qənbəri, Məhəmmədi yanında saxladı. Axır ki, Məhəmməd Qənbərə dedi:

– Getmək lazımdı, indi atamın gözləri yolda qalıb.

Qənbər padşahdan icazə aldı. Kəcavə bəzəyərək Bədirəni kəcavəyə qoydular. Padşah şərtə əməl edərək xəzinənin üçdə birini bölüb qəflə-qatıra yüklətdi. Bir-biriləri ilə halal-hümbət eləyib yola düzəldilər. Bir neçə gün müddətində gəlib öz doğma məmləkətlərinə çıxdılar. Oğlu Məhəmmədin gəldiyini eşidib Məhəmməd kişi çox şad-xürrəm oldu. Axşam Məhəmməd atasının hüsuruna gəldi. Atasının əllərindən öpdü. Başına gələn bütün əhvalatları nəql etdi, Qənbərin bütün etibarından, etiqadından danışdı. Qənbərin təbibliyindən söz açdı. Məhəmməd kişi dedi:

– Ay oğul, görən o mənim gözlərimə də əlac edə bilərmi?

Belə olanda Qənbər irəli yeridi. Tulanın beynindən hazırladığı dərmanı bir neçə dəfə Məhəmməd kişinin gözlərinə sürtdü. “Qara daşa” can verən, cansızları cana gətirən kəramət sahibi Məhəmməd kişinin gözlərinə nur verdi. Məhəmməd kişinin gözləri açıldı. Məhəmməd kişi mərhəmətli Allaha şükür oxuyub oğlu Məhəmmədi və Qənbəri dizinin

dibində əyləşdirib onlardan hal-əhval tutdu. Məhəmməd dedi:

– Atayi-mehriban, bir belə xəzinə gətirmişik. İndi Qənbərlə yarı bölməliyik.

Qənbər dedi:

– Yox, o sərvətin hamısı sənindir. Əvvəldən mən səninlə şərt kəsmişəm ki, bir il səndən zəhmət haqqı almayacağam.

Məhəmməd razılaşmadı. Belə olanda Qənbər dedi:

– İndi ki, bütün qazancımızı yarı böləcəyik, onda əvvəlcə Mahı xanımı gətir.

Məhəmməd bir az məyus oldu, ləng tərpəndi. Qənbər təkidlə, gətir, dedi. Qənbər bilirdi ki, ilanın kürüşnəsi hələ qızın qarnında var və o yalnız qorxu yolu ilə xaric ola bilər. Məhəmməd Mahı xanımı gətirdi. Qənbər qızın qol-qıçını bağlayıb divara söykədi. Başından qılncı endirəndə qızın qorxusundan ürəyi qalxdı, bədənindən ilanın bütün kürüsü gəlib töküldü. Qənbər dedi:

– İndi qol-qıçını aç və bil ki, həmin gecə səni qızın ağzından çıxıb üstünə atılan zəhərli ilanın qəzəbindən mən xilas etmişəm. İndi Mahı xanım

halalın olsun, xoşbəxt olun, xoşbəxt yaşayın. Bədirə xanım da mənimdir. O ki, qaldı qazancımıza o sə-nindi. İndi bil ki, mən o adamam ki, meyidimi yə-hudinin qulamları çubuqla döyürdülər. Hələ nəfə-sim var idi, sən mənim meyidimi onlardan pul ilə aldın, dəfn elədin. Xudavəndi Kərim Allah mənə tə-zədən ömür kəramət elədi, yolumu sizin bu şəhərə saldı. Sənin səsinə tanıdım. Sənin borcundan çıx-maq üçün qulamın oldum və yenə sənə qulam və qardaşam.

Hamının sevincdən gözləri yaşardı. Məhəmməd kişi oğul deyib, Qənbəri bağrına basdı. Məhəm-mədlə Mahı xanıma və Qənbərlə Bədirə xanıma toy gərdəyi qurdu. Üç gün üç gecə toy elədi. Xu-davəndi Kərim Allah hamıya oğul, qız toyu qismət eləsin. Aşıq da olan bu toyu belə yekunlaşdırdı:

Ey insanlıq, bir fəhm elə,
Hikmətli cahana bax.
Gecə-gündüz qərar qoyan,
Qadiri Sübhana bax.
Adəmlə Həvvadan bəri,
Varaqla tarixləri.
Sövh, İncil, Zabur, Törət,
Müqəddəs Qurana bax.

Hansı dinə dəlalətin,
Vardısa ondan danış.
Halısansa dörd kitabdan,
Söz aç, hər yandan danış.
Məhəmmədə salavat ver,
İsa, Musadan danış.
Səcdə qıl bir Allaha,
Könlümdə gümana bax.

Fəzi deyər, qibləgahım:
Bir Allah, bir Məhəmməd.
Beş pənci ali əba,
Şühadələr nəhayət.
On ikiylə yüz iyirmi dörd
Mənə verər şəfaət.
Mən gedərəm əli dolu,
Məhşəri divana bax.

MƏTBUATDA VƏ KİTABLARDA EL ŞAİRİ QƏMGİN FƏZİ HAQQINDA ÇAP OLUNAN MATERIALLAR¹

¹¹ Biz bu bölmədə çap olunan materialların (şeirlər və məqalələrin) göstərilən mənbələrdə olduğu kimi, düzəliş edilmədən (hətta yanlış olsa belə) verilməsini məqsədəuyğun bilmişik. Bu tədqiqatçıların işini asanlaşdırır və müəllif hüquqlarını qoruyur. (Redaktorlar)

Azər Kərimov,
Texnika elmləri doktoru, professor

KİMƏ DEYİM FƏRYADIMI

Dədə Ələsgər, Aşıq Nəcəf, Aşıq Əsəd, Növrəs İman, Usta Abdulla kimi misilsiz saz və söz ustalarının vətəni Göyçə mahalı olmuşdur. Bu səfəli yerə inqilabdan əvvəl və sonra ermənilər köçmüş, elə həmin vaxtlardan da hərc-mərclik, münafişə yaratmağa çalışmışlar.

Bilərəkdən təxribatçılıq edən mənfur erməni millətçiləri burada yerli azərbaycanlılara göz verib işıq verməmiş, onları təqiblərə məruz qoymuşlar. Erməni quldurları Göyçə mahalına sahib olmaq həsrətini çəkirdilər.

Hələ 1918–1919-cu illərdə milli ixtilaf dövründə Ana torpağı qorumaq məqsədi ilə Göyçə mahalının igid oğulları silaha sarılaraq düşmən təcavüzlərinə əzmlə müqavimət göstərirlər.

Bu döyüşlərdə igidlik göstərən xalqımızın qeyrətli oğullarından biri Daşkəndli Məşədi Qasım Hacı Kərim oğlu olmuşdur. (Bax: Azərbaycan SSR EA xəbərləri, №4, 1989. s.87,91)

Məşədi Qasım dəfələrlə Bakıya, N.Nərimanova teleqram vurub erməni quldur dəstələrinin Azərbaycan kəndlərini yandırır, sakinləri olmazın əzab-əziyyətlərə düçar etməsi, dəhşətli qırğınlar törətməsi barədə məlumat vermiş, ondan kömək istəmişdir.

Göyçə münaqişəsində ingilislərə arxalanan erməni daşnakları dinc əhaliyə divan tutmuş, çoxlu insan tələfatlarına səbəb olmuşlar. Belə bir çətin məqamda ölümü Vətən ayrılığından üstün tutan Məşədi Qasım qan düşməni olan Daşkəndli həmkəndlisi İdris Kalvayı Rüstəm oğlunu Vətənin, torpağın köməyinə, müdafiəsinə çağırmışdır.

Erməni cəlladlarının Daşkənd kəndinə olan hücumları zamanı Məşədi Qasım bir neçə igidlə birlikdə günlərcə ac-susuz müqavimət göstərmişdir.

Daşnaq Selikovun quldur dəstəsi kəndi talamış, Məşədi Qasımın Daşkənddəki var-dövlətini də dağıtmış, hətta onun tutulması məqsədi ilə çoxlu qızıl mükafatı ayırmışdı.

Belə ağır məqamda Məşədi Qasım Şuşalı Axund Məmmədqulu tərəfindən Laçınlı Sultan bəyin məktubunu almışdır. Bu məktubda onu Qarabağa, azərbaycanlıların köməyinə dəvət edirdilər. Beləliklə, Məşədi Qasım öz yaxın qohumu Ziyadla Əsgərana – Malıbəyli kəndinin köməyinə gəlmiş, 14 gün mühasirədə olmasına baxmayaraq, igidliklə atışmışdır. Həmin döyüşün şahidi olan yaşlı adamların söylədiklərinə görə, onun bir gülləsi belə boşə çıxmamış, 7 nəfər patron daşıyanı olmuşdur.

Sonralar Məşədi Qasım Ağdam rayonunun Əhmədəvar kəndində Hacı Zeynalın evində qalmışdır. Həmin müddətdə Xocalı kəndi ona bağışlanmışdır. O, bu təklifə razı olmamış, xidmətə görə dəvət olunduğu Ağdam rayonu milis şöbəsində dəvət olunduğu vəzifəyə igidlikdə ad qazanmış böyük oğlu Sayadı məsləhət bilmişdir.

Aranın ağır təbiətinə, böyüyüb boya-başa çatdığı doğma torpağın ayrılığına tap gətirə bilməyən Məşədi Qasım Əhmədəvar kəndində ömrünün son günlərini yaşamış, öz vəsiyyəti ilə Şuşalı olan köhnə dostu Axund Məmmədqulunun evində axirət dünyasına köçmüşdür.

Hazırda həmin kənddə kənd camaatının dərin hörmətini qazanmış böyük qızı mərhum Məleykənin çoxlu nəvə-nəticəsi yaşayır.

Atası barədə eşitdiklərini, o vaxtkı hadisələri güclə xatırlayan yeganə oğlu, el ağsaqqalı, hazırda Bərdə rayonu Yeni Daşkənd kəndində yaşayan çoxlu övlad, nəvə-nəticə tərbiyə edən, böyüdüb boyabaşa çatdıran, Böyük Vətən müharibəsi əlili Kərimov Fəzi Qasım oğlu, qəddar erməni quldurlarının Göyçə mahalının camaatına qarşı etdikləri vəhşiliklərdən birini belə xatırlayır: Göyçə toy mərasimlərinin birində silahlı erməni quldurları tərəfindən əsir tutulan sevimli el aşığı Aşıq Nəcəf onların təkidi ilə 2 gün ac-susuz çalıb-oxumuş, ələ salınmışdır. Buna dözməyən polkovnik Selikovun arvadı məclislərin birində irəli çıxıb aşığı müdafiə etmiş, qudurğan daşnak zabitlərinin hərəkətlərinə etirazını bildirmiş, hətta aşığı yıxıb təpikləyən, yekəpər daşnak kapitanını sillə ilə vurmuş, üstünə qışqırmışdır. Arvadının bu hərəkətinə dözməyən Selikov ordaca onu güllə ilə öldürmüşdür. Bu əhvalatdan sonra Aşıq Nəcəf Çaxırlı kəndi ilə Basarkeçər (hazırkı Vardenis rayonu) arasında olan Kül təpəsinin üstündə kürəyinə qaynayan samovar bağlanaraq ağır işgəncə ilə qətlə yetirilmişdir.

Əsir düşərkən heç bir köməyə gümanı olmayan
Aşıq Nəcəfin son məqamda söylədiyi “Bir xəbər
gətir” şeirində Məşədi Qasımı haraya çağırması
onun igidliyinə bir daha sübutdur:

Könül quşu uç get ana Vətənə,
Mənə o yerlərdən bir xəbər gətir.
Əhvalımı yetir nər igidlərə,
Qasımı, Ziyadı bir təhər gətir.

Görən nələr çəkir çarəsiz ana,
Deginən ömrü getdi bəd fəna,
Qoy düşmən gülləsi dəyməsin mana,
Daşkənddən içməyə tez zəhər gətir.

Samovarı bağladılar belimə,
Məşədi Qasım, nəriskardır elimə,
Bari ilahi əlin yetir əlimə,
Qohumdan, qardaşdan bir xəbər gətir.

Mən bilmədim polkovnikin adını,
Güllə ilə vurdu öz arvadını,
Kimə deyim fəryadımı, dadımı,
Qardaşdan, sirdaşdan bir xəbər gətir.

Nəcəf deyər, harda qaldı Gülüstan,
Şəmsəddin, Şəmistan, Mikayıl, Asdan,
İsmayıl körpədi çıxmadı yasdən,
İlahi üzünə xoş səhər gətir.

Vaxt gələcək xalqımızın haqq işi qalib gələcəkdir.

Qoy həmvətənlərimiz, igid babaların adlarını daşıyan balalar, doğma torpağın qorunması üçün vətənə vürğunluq, yurda bağılılıq ruhunda böyüsünlər.

Babalardan yadigar müqəddəs ana torpağın hər bir qarışını düşməndən qorusunlar.

*“Vətən səsi” qəzeti,
№11(47). 14 mart 1991-ci il.*

**Qədir Aslan,
yazıçı-jurnalist**

VETERAN ŞAİR

Fəzi Qasım oğlu Kərimov (Qəmgin Fəzi) Böyük Vətən Müharibəsi veteranıdır. Ömrünün 80-ci baharını yaşayan bu müdrik insan Bərdə rayonunun el ağsaqqalı kimi tanınır. Onun sinəsində neçə-neçə orden və medallar bərq vurur. Fəzi kişi 1941-ci ildə silaha sarılıb cəbhəyə yola düşmüş, alman faşistlərinə qarşı qeyrətlə vuruşmuş, rəşadətli döyüş yolu keçmiş, neçə-neçə uğurlu əməliyyatların iştirakçısı olmuşdur. Onun cəbhə xatirələrini, qanlı-qadalı 1941-1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsinin canlı şahidi kimi iştirak etdiyi döyüşlər barədə sözünü-söhbətini həyacansız dinləmək olmurdu. Tale elə gətirmişdi ki, ağır döyüşlərin birində Fəzi Kərimov yaralanmış, bir müddət hərbi hospitalda müalicə olunmuş, sonra isə Göyçə gölü sahillərinə – Basarkeçərə qayıtmışdır.

Fəzi kişinin atası Məşədi Qasım dövrünün və Göyçə mahalının ən seçilmiş, sayılmış igidlərindən olub. O, 1905-1918-ci illər erməni-müsəlman savaşında Göyçədən Ağdamın Əsgəran qalasına qədər

olan döyüş bölgələrinə başçılıq etmişdir (Ağdamın Qasımlı kəndi onun adını daşıyır). Fəzi Qasımov sovet məktəbində natamam orta təhsil alıb, o dövrdə müxtəlif ictimai tapşırıqlara cəlb olunub. Müharibədən sonrakı dövrlərdə əmək cəbhəsində səy və bacarığını məhsul bolluğunun yaradılmasına sərf edib, öz halal zəhməti ilə el gözündə pillə-pillə ucalıb.

Şair Məmmədhusəyn, Aşıq Alı, Ağ Aşıq, Aşıq Ələsgər, Növrəs İman, Miskin Abdal, Aşıq Nəcəf və başqa ustad aşıqların vətəni olan Göyçə ədəbi mühitində boy atan Fəzi uşaqlıq çağlarından saza, sözə böyük maraq göstərmişdir. O, Növrəs İman, Zodlu Abdulla, Aşıq Nəcəf (Ağkilsəli), Aşıq Əsəd, Həsən Xəyallı ilə yaxın dostluq və əməkdaşlıq etmişdir. O sonradan ərəb əlifbasını öyrənməklə şəriət elmlərinə də yiyələnmişdir. Məhz, buna görə də Qəmgin Fəzinin şeirlərinin əsas mayasını şəriətə, dinə aid şeirlər təşkil edir.

Həyatının sonrakı keşməkeşləri Ulu Göyçədən erməni genosidinə məruz qalıb Bərdəyə köçməsi, ata-baba ocağından ayrılması, ömür-gün yoldaşının, qardaşı Sayadın, oğlanlarının ölümü Fəziyə çox

dərdlər gətirir, onu göyüm-göyüm göynədir. Qəmgin təxəllüsü ilə şeirlərini tamamlayıb xalqa çatdıran Fəzinin şəhid oğlu Yasiflə eyni vaxtda iki cavan oğlunun ölümü ona çox böyük təsir etsə də, qəlbini Allaha bağlayıb sitayiş etiqadı, mərhəmət yeri bir xaliq olan qadir Allahdan şükrünü kəsmir. Qoca yaşlarında sinəsində dörd oğul dağı gəzdirən Qəmgin Fəzi Qarabağ uğrunda gedən qanlı döyüşlərdə cəbhə bölgələrinə baş çəkir, şəhid igidlərimizə, qeyrətli oğullarımıza şeirlər həsr edir. İndi həmin şeirləri həyəcansız oxumaq mümkün deyil. Qəmgin Fəzinin gəraylı, qoşma, müxəmməs və s. şeirlərində dərin hikmət, həyat həqiqətləri, sabaha inam vardır. Elə buna görə də onu söz sərrafı sanırıq. Qəmgin Fəzi el ağsaqqalı, şeir, sənət fədaisidir. Onun şeirlərinin bir çoxunda Göyçə mövzusu geniş yer tutur. Basarkeçərin görkəmli yerləri adbaad göstərilir. Elə bil bir anlıq özünü Keytidə, Sarıyerdə, Göyçə gölünün sahillərində hiss edirsən.

Qəmgin Fəzi yüzlərcə şeirin müəllifidir. Yaxınlarda “İşıq” nəşriyyatında onun dörd çap vərəqi həcmində şeirlər kitabı işıq üzə görəcəkdir.

*“Ağrıdağın sədası” qəzeti,
25 may 1995-ci il.*

Qədir Aslan,
yazıçı-jurnalist,
“Qızıl qələm” mükafatı laureatı

ŞAİR AĞSAQQAL

Fəzi (Qəmgin Fəzi) Qasım oğlu Kərimov 1915-ci ildə Göyçə mahalının Daşkənd kəndində anadan olmuşdur. Atası Qasım (Məşədi Qasım) dövrünün və Göyçə mahalının ən seçilmiş, sayılmış, hünərli kişilərindən olmuşdur. O, 1905-1918-ci illərdə erməni-müsəlman davasında Göyçədən Ağdamın Əsgəran qalasına kimi döyüş bölgələrinə rəhbərlik edib (İndi Ağdamın Qasımlı kəndi onun adını daşıyır).

Fəzi Kərimov şair Məhəmməd Hüseyn, Aşıq Alı, Ağ Aşıq, Aşıq Ələsgər, Növrəs İman, Aşıq Nəcəf və s. ustad aşıqların vətəni olan Göyçə ədəbi mühitində boy atmış, saza, sözə böyük maraq göstərmiş, saz və söz ustadı olsa da peşəkar aşıqlıq etməmişdir. O, Növrəs İmanla, Zodlu Abdullayla, Aşıq Nəcəflə, Aşıq Əsədlə, Həsən Xəyalı ilə yaxın yaradıcılıq dostluğu etmişdir. Fəzi sonradan ərəb, fars əlifbasını öyrənməklə şəriət elmlərinə dərinlənə yiyələnmişdir. Məhz, buna görə də Fəzinin

(Qəmgin Fəzinin) şeirlərinin əsas mövzusunı şəriətə, dinə aid şeirlər təşkil edir. Qəmgin Fəzinin şeirlərinin məzmunundan onun vətənpərvər, geniş dünyagörüşlü, yüksək səviyyəli saz və söz ustası olduğu görünür.

Fəzi Qasım oğlu natamam orta təhsil alıb, o dövrdə müxtəlif ictimai tapşırıqlara cəlb olunub.

1941-1945-ci illər müharibəsində, topçu komandiri kimi böyük şücaət göstərib, bir neçə orden və medalla təltif olunub. Ağır yaralandıqdan sonra arxa cəbhədə müxtəlif vəzifələrdə fəaliyyət göstərib. Həyatının sonrakı keşməkeşləri, Ulu Göyçədən erməni genosidinə məruz qalıb Bərdəyə köçməsi, ata-baba ocağından ayrılması, ömür-gün yoldaşının, qardaşı Sayadın, oğlanlarının ölümü Fəziyə çox böyük dərdlər gətirir, onu göyüm-göyüm göynədir. Qəmgin təxəllüsü ilə şeirlərini tamamlayıb xalqa çatdıran Fəzinin şəhid oğlu Yasiflə eyni vaxtda iki cavan oğlunun ölümü ona çox böyük təsir etsə də, qəlbini Allaha bağlayıb, sitayiş, etiqad, mərhəmət yeri xaliq olan qadir Allahdan şükrünü kəsmir. Qoca yaşlarında sinəsində dörd oğul dağı gəzdirən Qəmgin Fəzi Qarabağ uğrunda gedən qanlı

döyüşlərdə cəbhə bölgələrinə baş çəkir, şəhid igidlərimizə, qeyrətli oğullarımıza şeirlər həsr edir. İndi həmin şeirləri həyəcansız oxumaq mümkün deyil. Qəmgin Fəzinin gəraylı, qoşma, müxəmməs və s. şeirlərində dərin hikmət, həyat həqiqətləri, sahaba inam vardır. Elə buna görə də onu söz sərrafi sanırıq. Qəmgin Fəzi el ağsaqqalı, şeir, sənət fədaisidir. Onun şeirlərinin çoxunda Göyçə mövzusu geniş yer tutur. Basarkeçərin görkəmli yerləri adbaad göstərilir. Elə bil bir anlığa özünü “Keyti”də, “Sarı yer”də, Göyçə gölünün sahillərində hiss edirsən. Qəmgin Fəzi yüzlərlə şeirin müəllifidir.

**Qəmgin Fəzi,
“Ağrı dağı” kitabı,
Bakı, “Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi”, 1996.**

**Tərən Göyçəli,
“Aşıq Pəri” məclisinin üzvü**

**QƏMGİN FƏZİ
(1915)**

Göyçə ədəbi mühitində boy atan, eşidib gördük-lərini aqlın, hissin, idrakın gücüylə misralara çevirən Qəmgin Fəzi (Fəzi Qasım oğlu Kərimov) 1915-ci ildə Göyçə mahalının qədim Daşkənd obasında dünyaya gəlib. Atası Məşədi Qasım dövrünün sayılan, seçilən, mərd igid ərənlərindən olub. 1905-1918-ci illər erməni-müsəlman davasında xüsusi şücaət göstərib.

Natamam orta təhsil alıb, o dövrdə müxtəlif ictimai tapşırıqlara cəlb olunan Fəzi sonralar ərəb-fars əlifbasını öyrənməklə şəriət elmlərinə dərinlən yiyələnmişdir. Qanlı-qadalı böyük cahən savaşında qələmini silahla əvəz edən Fəzi topçu komandirlik ön cəbhədə xüsusi igidlik, qəhrəmanlıq göstərmiş, orden və medalarla təltif olunmuşdur. Ağır yaralandıqdan sonra arxa cəbhədə müxtəlif vəzifələrdə çalışan Fəzi Qasım oğlu 1948-ci ildə qara siyahıya düşüb, doğma yurd-yuvasından ayrılıb, Bərdədə məskunlaşmalı olub.

Ömrü, günü məşəqqətlərlə, ağrı-acılarla dolu olan Fəzinin həyatına burda da gün doğmur. Sevimli həyat yoldaşının, qardaşının ölümü azmış kimi, dalbadal sinəsinə dörd oğul dağı çəkilir. Daim taleyin sərt üzünə, acı məhrumiyyətlərinə tuş gələn, dərddən-qəmdən sinəsi dağ-dağ olan Fəzi dərddən ağırılığından göyüm-göyüm göynəyib, inim-inim inildəsə də sınırmır, fələyin sitəmlərinə mətinliklə dözüb, ümidini, etiqadını tanrıdan kəsmir.

Mərhum oğlanları Qiyasın, Səməndərin, Yüzasifin, şəhid oğlu Yasifin yoxluğu onu açıq-aşkar yandırır-yaxsa da, didib-parçalasa da, bütün bunları tanrı qədəri sayıb, qismətinə bərk bərk bərk çalışır.

Sonralar Qəmgin təxəllüsü ilə yazıb-yaradan Fəzi Qasım oğlu haqq, dilək adamı, din, tərifiqət yolçusudur. Qəlbindən Allah eşqi, dilindən haqq duası əskilmir. Hər an ulu yaradana sitayiş, dərin etiqad, haqqa inam, insanlığa mərhəmət, halallıq, xeyirxahlıq şəirlərinin ana xəttini təşkil edir. Yaradıcılığının çoxunu dərin, hikmətli ustadnamələr, dini səpgili şəirlər, bağlamalar, təcislər, təxmislər təşkil edən Qəmgin Fəzinin şəirləri mənə və məzmununa görə insanlığı kamilliyə səsləyən, hikmət dərslərini andıran həyat həqiqətləridir.

Ömrün 80-ini çoxdan haqlayıb, 90-cı aşırımına üz tutan, sinəsində qatar-qatar el yatarı gizlənən, güclü hafizəsi bu gün də səcdəyə layiq olan, “dün-yanı yorub yola salan” Qəmgin Fəzi sözü kəsərli, zəngin məlumatlı, müdrik el ağsaqqalıdır.

Ömrün ixtiyar çağlarına baxmayaraq dəfələrlə Qarabağ uğrunda gedən qanlı döyüşlərdə cəbhə bölgələrinə gedib igid əsgərlərlə görüşən, mətin şeirləri ilə onları mübarizəyə, qələbəyə ruhlandıran ustad həm də vətəndaş şairdir. Gecə-gündüz qəlbi qələbə müjdəsi ilə döyünür. Zəngin söz xəzinəsindən bir neçə qoşqusunu oxucularla bölüşməyi özümüzə borc bilirik.

Kitabda Qəmgin Fəzinin “Getdi” rədifli qoş-ması və “Gəl” rədifli divanisi çap olunmuşdur.

**Tərlan Göyçəli,
“Göyçə aşiq məktəbi”,
Bakı, “Göytürk”, 1998.**

Sərraf Şiruyə,
*Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü*
“Qızıl Qələm”, “Məmməd Araz” və
“H.B.Zərdabi” mükafatları laureatı

QƏMGİN FƏZİDƏN GƏLƏN BAĞLAMA *(ixtisarla)*

Fəzi Məşədi Qasım oğlu Kərimov (*Qəmgin Fəzi*) atamla əmizadədirlər. Babaları qardaşdır. Atamla çox yaxın dost olub, çox şeirləşiblər. Atamdan yaşca doqquz-on yaş kiçik idi. Böyük Vətən Müharibəsində topçu komandiri olan Fəzi sonradan müxtəlif vəzifələrdə işləmiş, ömrünün orta çağlarında şəriət kitablarına, Qurani-Kərimi oxumağa meyl etmiş və bu da öz təsirini onun şeir yaradıcılığında çox tezliklə biruzə vermişdir. Əvvəllər gözəlləmə yazan şair, indi şəriət-təriqət, müqəddəs peyğəmbərlərimizin və imamlarımızın hidayət etdiyi səmtə qələmini döndərmişdi. Özü də hələm-hələm şairləri bəyənməzdi.

Bir gün Fəzi əmimdən üstümə bir şeir bağlaması gəldi. Bu mənə demək idi ki, ya bağlamanı aç, ya da çəkil bu meydandan. Bağlamanı oxudum, baxdım fikirlər mənim üçün aydındır. Götürdüm belə cavab yazdım:

Qəmgin Fəzi

Şairsənsə sözlərimə cavab ver:
Nə səbəbə bu zamana gəlibdi?
Torpaqdan, həm sudan yaranmış insan,
Neçə ildi bu cahana gəlibdi?

Sərraf Şiruyə

Əvvəl löh yaranıb, sonra da qələm,
Dövrən, gərdis bu zamana gəlibdi.
Ömrü min doqquz yüz olan Adəm də,
İlkin əvvəl bu cahana gəlibdi.

Qəmgin Fəzi

Neçə oğlu olub, neçə nəvəsi?
Şeytan harda alıb ondan qisası?
Mürsəl peyğəmbərə öz silsiləsi,
Neçəsi düşübdü, sana gəlibdi?

Sərraf Şiruyə

Yetmiş iki oğlu olub, var nəsi,
Sən də, mən də hamı onun nəvəsi.
Mürsəl peyğəmbərdən Şeysin¹ həvəsi,
Çox olub Adəmə, sana gəlibdi.

¹ Bəzi kitablarda Şeys, Şeyt kimi də yazılır.

Adəm gözəl olub, şeytan fəsfası,
Buğdanı yedirdib alıb qisası.
Cənnətdən qovdurub, saldırıb yası,
Tuğun lənət o şeytana gəlibdi.

Qəmgin Fəzi

Neçə əfsəl olub, neçə mürsəl həm?
Nuhun gəmisinə çıxıb müstəcəm.
Neçə il qalıbdı dəryada müdəm,
Müjdə üçün nə pərvanə gəlibdi?

Sərraf Şiruyə

Yüz iyirmi dörd min Nəbi, bil əvvəl,
Altı mürsəl olub, qalanı əfsəl.
Nuhun gəmisində qırx il gəlhagəl,
Tüccar üçün mələk danə gəlibdi.

Qəmgin Fəzi

Tarix Məhəmmədə neçə il qalıb?
Neçənci babanın adını alıb?
Kim gedib bu işdən xəbərdar olub?
Fəzi xəbərdardı, cana gəlibdi.

Sərraf Şiruyə

Tarix Məhəmmədə beş yüz il qalıb,
Hər nəvədən baba adını alıb.
Haqq özü bu işdən xəbərdar olub,
Şiruyə də o imana gəlibdi.

1970-ci il, Yeni Daşkənd kəndi.

Bu bağlamalardan, bu cavablardan sonra Fəzi
əminim sakitləşdi və mənə rəğbətlə yanaşdı. Sonra-
dan onun “Ağrı dağı” kitabının redaktoru da mən
oldum.

Allah Fəzi əminə rəhmət eləsin!

**Sərraf Şiruyə,
“Hər görüş bir xatirədir”,
Bakı, “Nurlan”, 2007. səh.17-19.**

Araz Yaquboğlu,
“Qızıl qələm” mükafatı laureatı, tədqiqatçı

QƏMGİN FƏZİ
(1912-2000)

Kərimov Fəzi Qasım oğlu 1912-ci ildə Göyçə mahalının Daşkənd kəndində anadan olub. Atası Məşədi Qasım (1863-1921) Göyçə mahalında çox hörmətli, adlı-sanlı şəxsiyyətlərdən və həm də 1918-ci ildə erməni daşnaklarının hücumlarına qarşı xalqı səfərbər edən igidlərdən olub. Hələ uşaqkən Fəzi dini çox dərin mənimsəmiş və şeirlərində də bunları çox aydın şəkildə ifadə etmişdir. Qəmgin Fəzi Aşıq Ələsgər ocağı ilə dostluq etmiş, hətta qohumluğu da olmuşdur. 1941/45-ci illərdə II Dünya Müharibəsində topçu komandiri olmuş, orden və medallarla təltif olunmuşdur.

1953-cü ildə bir çox Göyçəlilər kimi o, da Bərdədə məskunlaşmalı olub. Üç oğlunun vaxtsız vəfatı, oğlu Yasifin Qarabağda şəhid olması ilə əlaqədar “Qəmgin” təxəllüsü ilə şeirlər yazıb. Fəzi Məşədi Qasım oğlu uzun müddət kolxoz sədri, sovet sədri, ferma müdiri və başqa rəhbər vəzifələrdə işləmişdir.

1996-cı ildə “Ağrı dağı” adlı kitabı çap olunub. El şairi Qəmgin Fəzi 2000-ci ildə Bərdə rayonunun Yeni Daşkənd kəndində vəfat etmişdir.

Kitabda əlavə olaraq Qəmgin Fəzinin “Daşkəndim” gəraylısı, “Məndədi”, “Dünyada”, “Görərsən”, “Bilmədim”, “Yadıma düşdü”, “Gərək”, “Qəbrim üstə”, “Oğul” rədifli qoşmaları, “Gördüm” müxəmməsi və “Necədir-Olur” adlı deyişməsi olmaqla 11 şeiri çap olunmuşdur.

**Araz Yaquboğlu,
“Bir kökün budaqları”,
Bakı, “Nurlan”, 2006.**

Araz Yaquboğlu,
“Qızıl qələm” mükafatı laureatı, tədqiqatçı

QƏMGİN FƏZİ

Kərimov Fəzi Məşədi Qasım oğlu 1912-ci ildə Göyçə mahalınının Daşkənd kəndində anadan olub. Atası Məşədi Qasım (1863-1921) Göyçə mahalında çox hörmətli, adlı-sanlı şəxsiyyətlərdən və həmçinin 1918-ci ildə erməni daşnaklarının hücumlarına qarşı xalqı səfərbər edən igidlərdən olmuşdur.

Məşədi Qasım Göyçə mahalındakı döyüşlərdən sonra ailəsi ilə birlikdə Qarabağa gəlmiş, Laçınlı Sultan Bəyin silahdaşı olmuş və erməni millətçilərinə qarşı qəhrəmanlıqla vuruşmuşdur. Bir neçə il Sultan Bəy tərəfindən onun adına verilmiş Ağdamın Qasımlı kəndində yaşadıqdan sonra 1921-ci ildə orada vəfat etmiş və orada da dəfn olunmuşdur. Fəzi uşaq ikən ata və anasını itirdikdən sonra əmisi Kərbəlayi Əmrah qardaşı uşaqlarını doğma ata-baba yurdu olan Göyçəyə aparmışdır.

Hələ uşaqkən Fəzi dini çox dərin mənimsəmiş və şeirlərində də bunları çox aydın şəkildə ifadə etmişdir. Qəmgin Fəzi Aşıq Ələsgər ocağı ilə dostluq etmiş, qohumluğu da olmuşdur.

1941/45-ci illərdə Böyük Vətən Müharibəsində topçu komandiri olmuş, orden və medallarla təltif olunmuşdur.

1953-cü ildə bir çox göyçəlilər kimi o da Bərdədə məskunlaşmalı olub. Üç oğlunun vaxtsız vəfatı, oğlu Yasifin Qarabağda (22.08.1992) şəhid olması ilə əlaqədar “Qəmgin” təxəllüsü ilə şeirlər yazıb.

Fəzi Məşədi Qasım oğlu uzun müddət kolxoz sədri, sovet sədri, ferma müdiri və başqa rəhbər vəzifələrdə işləmişdir. El arasında böyük hörmət sahibi olan ağsaqqallardan olmuşdur.

El şairi Qəmgin Fəzi 2000-ci ildə Bərdə rayonunun Yeni Daşkənd kəndində vəfat etmişdir. Məzarı Yeni Daşkənd kənd qəbiristanlığındadır.

1996-cı ildə “Qızıl Şərq” mətbəəsində Qəmgin Fəzinin “Ağrı dağı” adlı şeirlər kitabı çap olunub.

Tərən Göyçəlinin “Göyçə aşığı məktəbi” (1998) kitabında Qəmgin Fəzinin həyatı və yaradıcılığı haqqında geniş məlumat verilmişdir (səh.182-184).

El şairi Qəmgin Fəzinin həyatı və yaradıcılığı haqqında 2007-ci ildə “Nurlan” nəşriyyatında nəfis şəkildə çap olunan Sərraf Şiruyənin “Hər görüş bir xatirədir” kitabında da ətraflı məlumat verilmişdir (səh.17-19).

Kitabda əlavə olaraq Qəmgin Fəzinin “Deyirlər”, “Göyçə”, “Getdi” qoşmaları, “Minə dağında” təcnişi, “Danışaq” divanisi, “Gərəkdi” müxəmməsi və “Olarmı-Oldu”, “Gəlibdi” dəyişmələri olmaqla 8 şeiri çap olunmuşdur.

**Araz Yaquboğlu,
“Daşkənd aşuqları və şairləri”,
Bakı, “Nurlan”, 2008.**

Araz Yaquboğlu,
“Qızıl qələm” mükafatı laureatı, tədqiqatçı

EL ŞAİRİ QƏMGİN FƏZİ

Göyçə mahalında, eləcə də digər bölgələrdə aşığı yaradıcılığının inkişafında el şairlərinin də xidməti az deyil. Belə üslubda şeir yazan şairlərə bəzən haqlı olaraq saz şairləri də deyirlər. Bu barədə tədqiqatçı İslam Ələsgərin mülahizəsi maraqlıdır. O yazır: “Göyçədə aşığı sənətinin, aşığı şeirinin inkişafı bu bölgədə yaşamış bir sıra el şairlərinin yaradıcılıqlarına da qüvvətli təsir göstərmişdir. Aşıqlar onların qiymətli şeirlərini məclislərdə oxumaqla, müəllifini şöhrətləndirmiş, yeni-yeni əsərlər yaratmağa olan həvəslərini daha da artırmışlar.”¹

Elin, obanın sevimli ağsaqqalı, şairi Kərimov Fəzi Məşədi Qasım oğlu 1914-cü ildə Göyçə mahalının Daşkənd kəndində anadan olub. Atası Məşədi Qasım (1863-1921) Göyçə mahalında çox hörmətli, adlı-sanlı şəxsiyyətlərdən biri olmuş, eyni zamanda 1918-ci ildə erməni daşnaklarının hücumlarına qarşı xalqı səfərbər edən, başbilən kişilərdən olmuşdur.

¹ İslam Ələsgər. “Sazlı-sözlü Göyçə”. Bakı, “Azərnəşr”, 1999. səh.13.

Məşədi Qasım Göyçə mahalındakı döyüşlər ərəfəsində erməni daşnakları tərəfindən mütəmadi olaraq təqib olunan el qəhrəmanı kimi təрки-vətən olmuş, ailəsi ilə birlikdə Qarabağa gəlmiş, Laçınlı Sultan bəyin silahdaşı olmuş və erməni millətçilərinə qarşı qəhrəmanlıqla vuruşmuşdur. O, sərrast atıcı kimi 1919-cu ildə Qarabağda baş verən mart hadisələrində xüsusən fəallıq göstərmişdir. Sonralar Laçınlı el qəhrəmanı Sultan bəy tərəfindən onun adına verilmiş Ağdamın Qasımlı kəndində, Əhmədavarda bir müddət yaşadıqdan sonra 1921-ci ildə orada vəfat etmiş və Şuşa şəhərində dəfn olunmuşdur. Məşədi Qasımın vəfatını eşidən qardaşı Kərbəlayi Əmrah Göyçə mahalından Qarabağa gələrək onun uşaqlarını doğma ata-baba yurdu Göyçəyə aparmışdır.

Qəmgin Fəzi Aşıq Ələsgər ocağı ilə, xüsusən də Aşıq Nəcəf, Aşıq Talib, Aşıq Musa və Bilal Məmmədovla dostluq etmişdir. Hətta onun bu adı çəkilən adamlarla qohumluğu da var. Belə ki, Fəzinin qardaşı Sayadın (1905-1955) həyat yoldaşı Alməmmədlər nəslinin qızıdır. Bu ailəvi dostluq və doğmalılıq hələ Aşıq Ələsgərin özü ilə Məşədi Qasımın çox yaxın dostluğundan qaynaqlanırdı.

Fəzi 1941-ci ildə Böyük Vətən Müharibəsinə getmiş, müharibədə topçu komandiri olmuş, orden və medallarla təltif olunmuşdur. O, 1944-cü ildə müharibədən yaralı qayıtmışdır. 1953-cü ildə bir çox göyçəlilər kimi o da Bərdədə məskunlaşmalı olub. Üç oğlunun vaxtsız vəfatı, oğlu Yasifin Qarabağda (22.08.1992) şəhid olması ilə əlaqədar “Qəmgin” təxəllüsü ilə şeirlər yazıb.

Fəzi Məşədi Qasım oğlu uzun müddət kolxoz sədri, sovet sədri, ferma müdiri və başqa rəhbər vəzifələrdə işləmiş, el arasında böyük hörmət sahibi olan ağsaqqallardan olmuşdur. El şairi 25 sentyabr 2000-ci ildə Bərdə rayonunun Yeni Daşkənd kəndində vəfat etmişdir. Müdrik el ağsaqqalı, məclislərin yaraşığı Fəzi kişi Yeni Daşkənd kənd qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur.

1996-cı ildə Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi “Qızıl Şərq” mətbəəsində “Ağrı dağı” adlı 168 səhifəlik şeirlər kitabını çap etdirmişdir. Kitabda müəllifin bütünlüklə yaradıcılığını əhatə edən 125 qoşması, 12 gəraylısı, 9 divanisi, 6 müxəmməsi, 2 tənisi, 2 cıqalı tənisi, 4 deyişməsi, 1 məsnəvisi və 1 dastanı çap olunmuşdur. Kitab tərtibat baxımından

qüsurlu hazırlanıb çap edilmişdir. Adətən şeir kitablarında şeirlər ya mövzuya, ya da janrlarına görə qruplaşdırılır. Kitabda şeirlərin gəraylı, qoşma, təcnis, divani, müxəmməs, deyişmə kimi bölmələrə ayrılması daha məqsədəuyğun olardı. Belə olsaydı oxucular və tədqiqatçılar üçün də kitab sadə, oxunaqlı və dəyərli olardı. Sözü gedən kitabda isə müəllifin cəmi 4 təcnisinin olmasına baxmayaraq onlar başqa-başqa səhifələrdə (29, 32, 56, 94) verilmişdir. Belə çatışmazlıqlar kitabda öz əksini tapmışdır.

“Göyçə aşiq məktəbi” kitabının müəllifi Tərən Göyçəli Qəmgin Fəzinin həyatı və yaradıcılığı haqqında yazır: “Qəmgin təxəllüsü ilə yazıb-yaradan Fəzi Qasım oğlu haqq, dilək adamı, din, təriqət yolçusudur. Qəlbindən Allah eşqi, dilindən haqq duası əskilmir. Hər an ulu yaradana sitayiş, dərin etiqad, haqqa inam, insanlığa mərhəmət, halallıq, xeyirxahlıq şeirlərinin ana xəttini təşkil edir. Yaradıcılığının çoxunu dərin, hikmətli ustadnamələr, dini səpgili şeirlər, bağlamalar, təcnislər, təxmislər təşkil edən Qəmgin Fəzinin şeirləri mənə və məzmununa görə insanlığı kamilliyə səsləyən, hikmət

dərslərini andıran həyat həqiqətləridir”¹. Tərən xanım həmçinin el şairinin “Getdi” rədifli qoşmasını və “Gəl” rədifli divanısını də kitabda çap etdirmişdir.

Bu sətirlərin müəllifinin “Bir kökün budaqları” və “Daşkənd aşığı və şairləri” adlı kitablarında el şairi Qəmgin Fəzinin həyat və yaradıcılığı haqqında ətraflı məlumat verilmişdir. Belə ki, göstərilən birinci kitabda “Daşkəndim” gəraylısı, “Məndədi”, “Dünyada”, “Görərsən”, “Bilmədim”, “Yadıma düşdü”, “Gərək”, “Qəbrim üstə”, “Oğul” rədifli qoşmaları, “Gördüm” müxəmməsi və “Necədir-Olur” dəyişməsi olmaqla 11 şeiri,² ikinci kitabda isə “Deyirlər”, “Göyçə”, “Getdi” qoşmaları, “Minə dağında” təcni, “Danışaq” divanisi, “Gərəkdi” müxəmməsi və “Olarmı-Oldu”, “Gəlibdi” dəyişmələri olmaqla 8 şeiri çap olunmuşdur.³

¹ Tərən Göyçəli. “Göyçə aşığı məktəbi”, Bakı, “Göytürk”, 1998. səh.182-184.

² Araz Yaquboğlu. “Bir kökün budaqları”, Bakı, “Nurlan”, 2006. səh.29-42.

³ Araz Yaquboğlu. “Daşkənd aşığı və şairləri”, Bakı, “Nurlan”, 2008. səh.52-59.

“Qızıl qələm” mükafatı laureatı Qədir Aslan Qəmgin Fəzinin “Ağrı dağı” adlı kitabına yazdığı “Şair ağsaqqal” sərlövhəli müqqədiməsində yazır: “Fəzi Qəmginin gəraylı, qoşma, müxəmməs və s. şeirlərində dərin hikmət, həyat həqiqətləri, sabaha inam vardır. Elə buna görə də onu söz sərrafı sanırıq. Qəmgin Fəzi el ağsaqqalı, şeir, sənət fədaisidir. Onun şeirlərinin çoxunda Göyçə mövzusu geniş yer tutur. Basarkeçərin görkəmli yerləri adbaad göstərilir. Elə bil bir anlığa özünü Keytidə, Sarı yerdə, Göyçə gölünün sahillərində hiss edirsən”.¹

Göyçənin tərifini
Deməyə ustad gərəkdi.
Keytidən Sarınərə
Deyə adbaad gərəkdi.
Göyçə yox, göyçək deməyə
Təzədən bir ad gərəkdi.
Keçmişini yada salsaq,
Çəkəsən imdad gərəkdi.
Qurtarmağa yad zəncirdən
Hünərli övlad gərəkdi.

¹ Qədir Aslan. “Şair ağsaqqal”, Qəmgin Fəzi. “Ağrı dağı”, Bakı, “Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi”, 1996. səh.4.

El şairi Qəmgin Fəzinin həyatı və yaradıcılığı haqqında Sərraf Şiruyənin “Hər görüş bir xatirədir” kitabında da ətraflı məlumat verilmişdir. Sərraf Şiruyə Qəmgin Fəzinin şeirlərində dini mövzuların çoxluğundan bəhs edərkən yazır: “Fəzi Məşədi Qasım oğlu Kərimov (*Qəmgin Fəzi*) atamla əmi-zadədirlər. Babaları qardaşdır. Atamla çox yaxın dost olub, çox şeirləşiblər. Atamdan doqquz-on yaş kiçik idi. Böyük Vətən Müharibəsində topçu komandiri olan Fəzi sonradan müxtəlif vəzifələrdə işləmiş, ömrünün orta çağlarında şəriət kitablarına, Qurani-Kərimi oxumağa meyl etmiş və bu da öz təsirini onun şeir yaradıcılığında çox tezliklə biruzə vermişdir”.¹

Əvvəlki mənbələrdə də göstərildiyi kimi, hələ uşaqkən Fəzi dini məlumatları çox dərin mənimsəmiş və şeirlərində də bunları çox aydın şəkildə ifadə etmişdir.

¹ Sərraf Şiruyə. “Hər görüş bir xatirədir”, Bakı, “Nurlan”, 2007. səh.17.

“Ədəbi İrəvan” almanaxında Qəmgin Fəzinin “Göyçə” qoşmasını və “Gərəkdi” müxəmməsini¹ çap etdirən Əli Vəkil “Aşıqların, şairlərin beşiyi” məqaləsində Qəmgin Fəzinin poeziyası haqqında deyir: “Qəmgin Fəzinin şeirləri də çox diqqət cəlb edicidir. Şair xeyirxahlığı, şair alicənablığı bu şeirdə öz əksini çox gözəl tapmışdır.

Çox qaçaq, çox quldur səylik eylədi,
Çoxu yoxsullara bəylik eylədi.
Çoxu Fəzi kimi eylik eylədi,
El içində şöhrət, ad aldı getdi.”²

Şeirləri dillər əzbəri, öyüd-nəsihətləri qulaqlardan getməyən Qəmgin Fəzinin həyat və yaradıcılığı hələ çox araşdırılacaq, haqqında çox yazılacaq və onunla bağlı xatirələr heç vaxt unudulmayacaqdır.

Jurnalda əlavə olaraq Qəmgin Fəzinin “Göyçə”, “Getdi”, “Bərdənin” rədifli qoşmaları və “Minə dağında” təcnisi olmaqla 4 şeiri çap olunmuşdur.

“Ozan dünyası” jurnalı, №3(6), 2011.

¹ “Ədəbi İrəvan-2009” (Almanax), (toplayıb tərtib edən: Əli Vəkil), Bakı, “Nurlan”, 2009. səh.33.

² Əli Vəkil. “Aşıqların, şairlərin beşiyi”, “Ekspress” qəzeti, 11 aprel 2009-cu il.

Xasay Zeynalov,
şair-müəllim

GƏLƏRDİM

Dayım el şairi Qəmgin Fəziyə

Bilsəydim zəmanə belə gələcək,
Dərdimi dağlara deyib gələrdim.
Büllur bulaqların sərin suyundan
Doyunca içərdim, doyub gələrdim.

Bilsəydim ki, fələk sitəm edəcək,
Tale düzə, zaman tərsə çəkəcək,
Qardaş qardaşından ayrı düşəcək
Möhnət libasını geyib gələrdim.

Bilsəydim bölərdim sirri sirdaşla,
Deyərdim, gülərdim yaxın yoldaşla,
Elimlə, günümlə, qohum-qardaşla
Ayrılıq çörəyi yeyib gələrdim.

Biləydim necədir Göyçə mahalım?
Görəydim dururmu, cahım-cəlalım?
Əzəldən olsaydı dərin kamalım
Həyatı dərindən duyub gələrdim.

Xasay, ağ günü var qara günün də,
Gecəsi var, gündüzü var günün də.
Qohum-əqrəbanın qəbri önündə
Diz çöküb, başımı əyib gələrdim.

1988-ci il

A DAYI

Dayım Fəzi Kərimova

Gəzdiyin oylaqlar viran qalıbdı,
Bəd gəlib, dəyişib zaman, a dayı.
Süsənli-sünbüllü yaşıl dağların,
Alıbdı başını duman, a dayı.

Köhlən at belində gəzdiyin dağlar,
Uçdu, əldən getdi işrətli çağlar.
Namərdlərə qalan yaşıl yaylaqlar,
Göynədir qəlbimi yaman, a dayı.

Əsdi üstümüzə acı bir külək,
Xainlər, xəbislər qurdular kələk.
Çaldı qılıncını bimürvət fələk,
Tuşladı ellərə kaman, a dayı.

Bir zaman bəxtinə açmışdı güllər,
Baş əydi önündə vəfalı ellər.
Zəmanə dəyişib, bəd gəlib illər,
İnsanda qalmayıb iman, a dayı.

Solubdu dağların yaşılı, alı,
Hürküşüb, dağılıb dağlar maralı.
Tale quşu bizi salıb aralı,
Viran qalsın belə zaman, a dayı.

Ellər arasında ucadı başın,
Allaha xoş gəlməz, tökmə göz yaşın.
Ahu-zar eyləyib ağartma başın,
Qocalma amandı, aman, a dayı.

“Qaldı” qafiyəli şeirindi dərin,
Hikmət aləmində dərinsən, dərin.
Yox olsun məlalın, dərdin, kədərin
Arıfsən, dəryasan, ümman, a dayı.

Ömrüm boyu minnətdaram Fəziyə,
Həyan oldun əzilənə, əziyə.
Dərd əlindən nəzilənə, nəziyə
Olmamısan heç vaxt yaman, a dayı.

Bilirəm, namərdlər xətrinə dəyir,
Qəzaların qəhri qəddini əyir.
Xasay sənə xoşbəxt həyat diləyir
Qəlbində eləyir güman, a dayı.

AY DAYI

Əziz dayım Fəzi Məşədi Qasım oğlu Kərimova

Sən idin mənimçün bir ümid yeri,
Sən də bu dünyadan köçdün, ay dayı.
Könlümün tağları qönçə açanda
Ömrümün tağını biçdin, ay dayı.

Bir zaman elinə pəliskar oldun,
Dara düşənlərə xilaskar oldun,
Müxənnəsdən uzaq, mərdə yar oldun
Ələyib gövhəri seçdin, ay dayı.

Qəzanın qəhrindən qəmlərə daldın,
Yaxşılar gözündə qalxdın, ucaldın.
Bu çərxi-gərdisə hey nəzər saldın,
Dərin dəyralardan keçdin, ay dayı.

Köçdün bu dünyadan söküləndə dan,
Sən idin həyanım, bir də yaradan,
Öyrətdin seçməyi ağı qaradan,
Üstümə şəfəqlər saçdın, ay dayı.

Qəm şələsi sinəm üstə düzüldü,
Gözlərimdən abi-leysan süzüldü.
Xasay deyər, əlim əldən üzüldü,
Əcəl şərbətini içdin, ay dayı.

1 oktyabr 2000-ci il

ONU BİL

Dayım Qəmgin Fəzi Kərimova

Bərdədən naməni alıb oxudum
Öyrəndim mətnini bildim, onu bil.
Səbəbkər məxfidi, mən də bilmirəm
Çox eylədim qilü-qalı, sanı bil.

Hər nə desən baş əyəcəm mən sənə,
Xoş günləri diləyəcəm mən sənə,
Çor desən də, can deyəcəm mən sənə
Səndən heç vaxt incimərəm, onu bil.

Biləsən ki, qaraldıblar qanımı,
Qurban eləyərəm sənə canımı.
Yaxşı tanıyıram dost, düşmanımı
Sən də orda ara, axtar, tanı, bil.

Adam var ki, onun adı adamdı,
Adam var ki, mərifətdən nakamdı.
“Filankəs” də özü üçün adamdı
Hər adamı könül tutmaz, onu bil.

Sən gəzirsən bağı-bostan, aranı,
Görməyəsən çiskin, duman, boranı.
Müxənnəslər ha vursalar aranı
Yüz il keçsə unutmaram səni bil.

Mən bilmirəm işi düzüb, quranı,
Axtarıram aramızı vuranı.
Xasaydan sizlərə bəd qandıranı
Axırda xar edər Kərəm kanı bil.

Əli Qurban Dastançı,
el şairi

İKİ MƏŞƏDİ QASIM
(*ixtisarla*)

...Yasif avqust ayında şəhid oldu, onun cənazəsini yoldaşları gətirdilər – Yeni Daşkəndə.

Oğlunun cənazəsinin gətirildiyini Fəzi kişi dünəndən eşitmiş, heç kəsə söz demədən hazırlığını görmüşdü. Cənazəni qapıya çatdırmışdılar əsgərlər. El yığılmışdı. Arvad-uşaq bir-birinə qarışmışdı. Yasifin bacıları, xalası, bibisi qızları huy çəkib şivən qoparmışdılar, anasının halı bəd idi. Fəzi kişi tələsik damdan qoçu çıxartdı, Mehdi müəllimi çağırdı:

– Ayə, ay Meyti, mana köməy elə.

Mehdi müəllim heç nə başa düşməyib irəli yeridi:

– Neyləyim, Fəzi əmi?

– Tut qoçu, çək qapıya, mən ləngidəjəm tabutu. Kəsiynən qoçu tabutun qavağında, başı arala, tabut keşsin!

Mehdi müəllim yenə heç nə başa düşmədi:

– Bu nə deməhdi, Fəzi əmi?

Fəzi kişi qeyzləndi, titrədi:

– Nə deyirəm əməl elə!

Mehdi müəllimə elə gəldi ki, Fəzi kişinin huşu çaşıb. Amma hələ bu 80 illik ömründə bir sözü iki olmayan Fəzi kişinin dediyinə qeyri-ixtiyari əməl eləməli oldu, qoçu qapıya çəkdi. Fəzi kişi əsgərlərin qabağını kəsdi:

– Dayanın başınıza dönüm bir hoyur! Belə qadanız mana gəlsin, dayanın. Əsgərlər tabut çiyinlərində dayandılar. Hamı donub qalmışdı.

Mehdi müəllim qoçu yıxdı. Sabiri çağırırdı ki, ayaqlarını tutsun, Sabir əməl elədi. Mehdi müəllim qoçu kəsdi, iliyini vurdu, başını bədənindən ayıraraq araladı. Fəzi kişi qürurnan əsgərlərə dedi:

– Hə, indi balamı keçirin qurvanın arasınnan!

Əsgərlər tabutu içəri keçirdilər. Yığılanlar bildilər ki, Fəzi kişi Yasif balasının qabağında qurban kəsdi. Amma hərə ürəyində bunu bir cür yozdu, mənalandırdı. Əksəri bu gümanda oldu ki, kişinin başına hava gəlib, elə bilir ki, oğlunun toyudu. Bəziləri də belə yozdu ki, yəqin, Yasif müharibəyə gedirəm, – deyib, Fəzi kişi razı olmayıb, indi də heyfini oğlunun cənazəsinnən alır, ürəyini soyudur...

Mehdi müəllimi qınayanlar da vardı:

– Ayə, sən neylədin belə?!

O yazıq da çiyinini çəkdi, boynunu бүkdü, günahkar-günahkar, yazıqlana-yazıqlana ancaq bunu deyə bildi:

– Vallah, mən də gördüm ki, kişinin huşu özündə deyil, ama axı, neyə sındıra bilərdim onun sözünü, neyə əməl eləməzdim görsətdiyinə?!

Əlüstü halva çalındı, çay qaynadıldı. Mağar dünəndən qurulmuşdu. Əsgərlərə, yığılan qonuşuya yemək hazırladılar...

Fəzi kişi erkəyin ətinə bişitdirdi, tapşırdı ki, ehsannan baravar surfuya qurvan əti də qoyun. Yenə lap dəli olmasın deyə əməl elədilər.

Süfrə hazır idi. Süfrəyə ehsan ilə bir yerdə qurban əti də qoyulmuşdu, heç kəs əlini çörəyə uzatmırdı. Başda mollanın yanında oturmuş Fəzi kişi ayağa qalxdı:

– Ay Fəzi kişinin yas mərasiminin iştirakçıları! Abbasın dəfninin səhəri Yasif anasının halallıq aldı, mənən izin istədi:

– Dədə, izin ver gedim babamın qanını, Abbasın qanını, neçə-neçə şəhid edilmişlərimizin qanını alım yağılardan!

Fəxr elədim, fərəhləndim, sevindim, alnınan
öfdüm, izin verdim.

...Yasifin dalınca anası su atdı. Mən qüruran
baxdım. Onun yerişində yerişini görmədiyim dədə-
min yerişini gördüm. Yasif müharibəyə düşdüyü
günnən səsi-sorağı xoş gəldi, öyüldü, sevildi. Dü-
nənnən bilirəm ki, o, bavasının da, əmisi oğlunun da
neçə-neçə günahsız şəhidin də qanını alıf!

Yasifə qurban demişdim, qurvanını kəsdir-
mişəm. Tavaqqa eliyirəm, bisimillah eləyin. Onun
qurvanından da dadın, ehsanından da! Bilin ki:

Heç kəs bu dünyadan almadı kamı,
Könlündə intizar qaldı da getdi!
Köhlənnər oynadıb qaldıran camı
Əlinnən oxunu saldı da getdi!

Rusdamın hünəri düşdü dəfdərə,
Əli qılıncını çaldı Əntərə
Salsal Şəhrizərə, Cəmşid Xavərə
Neçə il hökmüdar oldu da getdi!

Qəmgin Fəzi, gəl ərz eylə cahana,
Çağır insannarı dinə, imana!
Dar gündə Məhəmməd gəldi gümana,
Çağıran mətləbin aldı da getdi!

Di bismillah eləyin, Məhəmməd Əleyhissalam
mətləbinizi versin!

Gümana düşənlər baxdılar yoox, Fəzi kişinin
ağlı üstündə, huşu başındadı, dünyanın gərdisini hamıdan yaxşı bilir. Çörək kəsdilər, həmd-sura oxudular, cəmi şəhidlərə rəhmət dilədilər...

Azərbaycan dövləti Yasifə yüksək qiymət verdi, ölümündən sonra təhsil aldığı Yeni Daşkənd orta məktəbinə onun adını verdi, məktəbin həyə-tində büstünün qoyulması qərara alındı...

***“Qəhrəmanlıq Mücəssəməsi”
(Dəli Alı Dastanı) kitabından***

Araz Yaquboğlu,
“Laçın yurdu” jurnalı
baş redaktorunun müavini

FƏZİ MƏŞƏDİ QASIM OĞLU

Atalar doğru deyib: – “Ot kökü üstə bitər”. Belə ki, keçən əsrin əvvəlindən bu günə qədər davam edən haqsızlıq mübarizəsində vətəni, torpağını, xalqını sevən bir böyük nəslin yetirməsi, qəhrəman, igid, ulu sərkərdə Məşədi Qasım Hacı Kərim oğlunun mübarizə yolunu bu günə qədər onun nəvə-nəticələrinin, davamçılarının layiqincə, qəhrəmanlıqla davam etdirmələri öz təsdiqini tapmışdır.

Məşədi Qasımın oğlu, elin, obanın sevimli ağsaqqalı, şairi Fəzi Kərimov 1914-cü ildə Göyçə mahalının Daşkənd kəndində anadan olub. 1941-ci ildə Böyük Vətən Müharibəsinə getmiş, müharibədə topçu komandiri olmuş, 8 dəfə yaralanmış, orden və medallarla təltif olunmuşdur. Onun keçdiyi qəhrəmanlıq yolu Sankt-Peterburq arxivində də rəsmi sənədlərdə öz əksini tapıb. Fəzi Kərimov 1944-cü ildə müharibədən yaralı qayıtmışdır. 1953-cü ildə bir çox göyçəlilər kimi o da Bərdədə məskunlaşmalı olub. Üç oğlunun (Səməndər, Yüzasif, Qiyas) vaxtsız vəfatı, oğlu Yasifin Qarabağda (22.08.1992) şəhid olması ilə əlaqədar “Qəmgin” təxəllüsü ilə şeirlər yazıb.

Fəzi Məşədi Qasım oğlu uzun müddət kolxoz sədri, sovet sədri, ferma müdiri və başqa rəhbər vəzifələrdə işləmiş, el arasında böyük hörmət sahibi olan ağsaqqallardan olmuşdur. 25 sentyabr 2000-ci ildə Bərdə rayonunun Yeni Daşkənd kəndində vəfat etmişdir. Müdrik el ağsaqqalı, məclislərin yaraşığı Fəzi kişi Yeni Daşkənd kənd qəbiristanlığında, oğlanlarının yanında dəfn olunmuşdur.

1996-cı ildə Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi “Qızıl Şərq” mətbəəsində Qəmgin Fəzinin “Ağrı dağı” adlı 168 səhifəlik şeirlər kitabını çap etdirmişdir. Seçilmiş əsərlərindən və onun haqqında yazılan məqalələrdən ibarət yeni kitabı isə nəşrə hazırlanır.

Fəzi kişinin özündən böyük qardaşı **Kərimov Sayad Məşədi Qasım oğlu** 1905-ci ildə Göyçə mahalınının Basarkeçər rayonunun Daşkənd kəndində doğulmuşdur. Sayad Kərimov yaxşı atıcı olduğuna görə 1920-ci illərdə yaranmaqda olan Ağdam milis idarəsinə işə qəbul edilmişdir. Məşədi Qasımın vəfatından sonra onun uşaqlarını qardaşı Kərbəlayi Əmrah Qarabağa gələrək doğma ata-baba yurdları olan Göyçəyə aparmışdır.

1941-ci ildə Sayad Kərimov Basarkeçər RHK-dan orduya çağırılmışdır. Müharibədən sonra ordudan tərxis olunmuş, 1953-cü ildə ermənilərin deportasiya siyasəti nəticəsində qardaş-bacıları, yaxın qohumları və həmkəndliləri ilə birlikdə Bərdə rayonuна köçürülmüşdür.

Sayad Kərimov 1955-ci ildə Göyçəyə qohumlarının yas mərasiminə gedərkən Kəlbəcər rayonunda avtomobil qəzasında həlak olmuş və doğulduğu Basarkeçər rayonunun Daşkənd kəndində dəfn olunmuşdur.

Fəzi Kərimovun bibisi Baharın oğlu və həm də bacısı Narının həyat yoldaşı **Kazımov İsrafil Kərbəlayi Zeynal oğlu** 1896-cı ildə Göyçə mahalının Basarkeçər rayonunun Daşkənd kəndində doğulmuşdur. Basarkeçər RHK-dan Böyük Vətən Müharibəsinə çağırılmışdır. 60-cı atıcı briqadanın atıcısı olan qızıl əsgər İsrafil Kazımov 1943-cü ilin 30 aprelində döyüşdə həlak olmuşdur. O, Krasnodar vilayəti Kırım rayonu Neberdjayev stansiyasının 4,5 km şərqində dəfn edilmişdir.

Allah Vətən uğrunda canını fəda edənlərə rəhmət eləsin!

*“Ömrün şəhidlik zirvəsi” kitabı,
Bakı, “Elm və təhsil”, 2012. – səh.102-103*

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT

1. **Azər Kərimov**, “Kimə deyim fəryadımı”, “Vətən səsi” qəzeti, №11(47). 14 mart 1991-ci il.
2. **Qədir Aslan**. “Ağrıdağın sədası” qəzeti, 25 may 1995-ci il.
3. **Qəmgin Fəzi**. “Ağrı dağı”, Bakı, “Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi”, 1996.
4. **Qədir Aslan**. “Şair ağsaqqal”, Qəmgin Fəzi. “Ağrı dağı”, Bakı, “Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi”, 1996.
5. **Qədir Aslan**. “Göyçə şəhidləri”, Bakı, “İşıq”, 1997.
6. **Ziyəddin Məhərrəmov**, “XX əsr Göyçə aşığı mühiti, 1920-1950-ci illər”, Bakı, “Azərbaycan Ensiklopediyası” NPB, 1997. səh.14-15.
7. **Tərlan Göyçəli**, “Göyçə aşığı məktəbi”, Bakı, “Göytürk”, 1998.
8. **Həsən Xəyalli**. “Axtar məni”, Bakı, “Nurlan”, 2006.
9. **Xasay Zeynalov**, “Göyçəsiz günlərim”, Bakı, “Nurlan”, 2006.
10. **Araz Yaquboğlu**. “Bir kökün budaqları”, Bakı, “Nurlan”, 2006.

11. Sərraf Şiruyə. “Hər görüş bir xatirədir”, Bakı, “Nurlan”, 2007.

12. Araz Yaquboğlu, “Daşkənd aşığıları və şairləri”, Bakı, “Nurlan”, 2008.

13. “Ədəbi İrəvan-2009” (Almanax), (toplayıb tərtib edən: **Əli Vəkil**), Bakı, “Nurlan”, 2009.

14. Əli Vəkil. “Aşıqların, şairlərin beşiyi”, “Ekspress” qəzeti, 11 aprel 2009-cu il.

15. Xasay Zeynalov, “Vətən həsrətində, el firqətində”, Bakı, “Hərbi Nəşriyyat”, 2009.

16. Ziyəddin Məhərrəmov. “İrəvanda məktəbdarlıq və maarifçilik”, Bakı, “Nurlan”, 2010. səh.131-132.

17. Sərraf Şiruyə. “Qoşmalar” (Seçilmiş əsərləri – V cild), Bakı, “Nurlan”, 2010.

18. Qəmgin Fəzi. “Daşkəndim”, “Ağrıdağın sədası” qəzeti.

19. Araz Yaquboğlu. “El şairi Qəmgin Fəzi”, “Ozan dünyası” jurnalı, №3(6), 2011.

20. “Daşkənd və daşkəndlilər”, Bakı, “Hərbi Nəşriyyat”, 2012.

21. “Ömrün şəhidlik zirvəsi”, Bakı, “Elm və təhsil”, 2012.

22. Elin Şiruyəsi, sözün sərrafı, Bakı, "SkyG", 2016. ISBN 978-9952-440-08-05

23. “Torpağımız... tariximiz... taleyimiz...” filmi.

24. **www.az.wikipedia.org** saytında “Qəmgin Fəzi” səhifəsi.

25. **www.youtube.com** saytında “Qəmgin Fəzi” səhifəsi.

26. **www.youtube.com** saytında “Fəzi kişinin Qulam Qədirovun məzarı başında çıxışı (20.01.1995)” səhifəsi.

27. **www.youtube.com** saytında “Fəzi Kərimov, Novruz Musayev və Mehdi Hacıyev Qulam Qədirovun dəfnində (20.01.1994)” səhifəsi.

28. **www.az.wikipedia.org** saytında “Azər Kərimov” səhifəsi.

MÜNDƏRİCAT

Ön söz (Tacir Səməmi).....	4
----------------------------	---

QOŞMALAR

Məndədi.....	16
Əli.....	18
Qaldı da getdi	19
Dünyadı	20
Olarmış	21
Oxunur indi	22
Tutduğun deyim	23
Bil	24
Söylə sən	25
Çağır ram.....	26
Qurtaran ağa	27
Daha nə.....	28
Necədi	29
Qurtardı nardan	30
Deyimmi.....	31
Dedi	32
Yad et	33
Getdi.....	34
Necəldü	35

Deyirlər	36
Əfsanə deyirlər	37
Hanı	40
Qaldı	41
Gəldi, ha gəldi	47
Çağır	48
İnsan yaratdı	49
Yazıram indi	51
Quranı verdi	54
Deyirəm	55
Yaratdı	56
Əlifi, mimi	57
Kimi	58
Gəldi	59
Deyirlər	61
Kim oldu	63
Divanı var	64
Gördünmü	65
Gəlibdi	68
Onu tanı	69
Gözləyir	70
Qalmadı	71
Könül	72

Getdi	73
Gəldi-getdi	74
Əzizim	75
Bilmədi	76
Görərsən	77
İndi	78
Deyə-deyə	79
Sevginin səsi	80
Torpaqdı	81
Gözlə	82
Dünyada	83
Saraldı getdi	84
Bilmədim	85
Könül	86
Ad aldı getdi	87
Bizimdi	88
Dağlar	89
Getdi	90
A bəxtim	91
Düşəndə	92
Yad oldu getdi	93
Gedər	94
Olma dünyada	95

Nədəndi	96
Dururmu	97
Olarmı	98
Ellərə getdi	99
Güllərin dağlar	100
Səndədi	101
Tamaşa dağlar	102
Lalası gəldi	103
Haralı dağlar	104
Səhər çağı	106
Gəzək dağları	107
Amandı	108
Göyçə	109
Yazdı, a dağlar	110
Çəkibdi	111
Hər an, a dağlar	112
Var	113
Quran, a dağlar	114
Dönübdü	115
Qaldı	116
A dağlar	117
Getdi	118
Keyti	119

Olur	120
Görürsənmi sən	122
Gözləyir	123
Qızlar	124
Görəndə	125
Gərək	126
Olsun gərək	127
Əvəzində	128
Sərimdən	130
Ey pul	131
Gözləyir	132
Gəlir	133
Bərdənin	134
Bəyənmir	135
Gələsim gəlmir	136
İndi	138
Gəl qəbrim üstə	139
Dedim-dedi	140
Aşkar olsun	141
Durnalar	143
Olacaq	145
Ay qız	146
Keçibdi	147

Gözəllər	148
Gözəl qız	149
Olur	150
Gərəksən, ay qız	151
Almamış olum	152
Yadıma düşdü	153
Tapa bilməzsən	154
Kül oldum	155
Təmənnasıdı	156
Ağrı dağı	157
Gözlər	158
Dur gedək	159
Bənövşə	160
Gördüm	161
Gəlirmi	162
Ağlaram	163
Gah üzün bürüyür, gah sinəsini	164
Könül	165
Dönürsən	166
Şeir yaz	167
Yatana kimi	168
Nə lazımdı	169
Baxıram indi	170

Sənə qurban	171
İreyhan.....	172
Daşkəsəndədi	173
Hər gün	174
Ceyran	175
Səməd Vurgundu.....	176
İsgəndər	177
Mənəm	178
Eylə	179
Kəs	180
Mənəm	181
Özüm öz sərim	182
Neyləsin	183
A qardaş	184
Oldu	185
Dözə bilmirəm.....	186
İndi	187
Yoxdur.....	188
Dünyada	189
Sənsiz	190
Mən	191
Nədən oldu	192
Maraldı	193

Sərindədi	194
Məni	195
Oğul.....	196
Mən də qocalmışam, sən də qocaldın	197
Yazardım	198
İndi	199
Var sənin	200
Leyli niyazdı	201
Görmüşəm	201
Gözəl	202

MƏSNƏVİLƏR

Ana Vətəndən.....	204
Məhəbbəti var	207

GƏRAYLILAR

Dünya	212
Daşkəndim	217
Dağlar	218
Göygöl	219
Oyanmaz-oyanmaz	220

Bizim dağlar	221
Bülbül	222
Ay lalə	223
Gözlə sən.....	224
Azərbaycan.....	225
Ay qız, sənin	226
Dedim-dedi	227
Gələcəkdi	229
Məni	230

DEYİŞMƏLƏR

Olarmı – Oldu	232
Necədir – Olur.....	234
Yüküm – Yükün.....	237
Gəlibdi.....	240

TƏCNİSLƏR

Minə dağında.....	244
Sınanı gözlə.....	245
Ayə sin	246
Sinəsindədi	247

DİVANİLƏR

Ya Əli	250
Bax	252
Mərd	253
Olmasa.....	256
Gəl	257
Sən.....	259

MÜXƏMMƏSLƏR

Bizimdi	262
Danışaq.....	263
Məhəmməddən danışaq.....	265
Qabaq	266
Gərəkdi	268
Yaraşır	270
Axışıb	272
Daşkənd	273
Tərsə	276
Süleymanı gördüm	277
Nədi	279
Qurbanı nədi.....	280
Gəlibdi.....	283

Bəri gəl	284
Gözəldi	286
Ay qız	288
Dastan danışaq	290
Seçirik	292
Bax	294
Yetər	296

DASTAN

Vəfalı Qənbər	300
---------------------	-----

MƏTBUATDA VƏ KİTABLARDA EL ŞAİRİ QƏMGİN FƏZİ HAQQINDA ÇAP OLUNAN MƏTƏRİALLAR

Kimə deyim fəryadımı (Azər Kərimov)	328
Veteran şair (Qədir Aslan)	334
Şair ağsaqqal (Qədir Aslan)	337
QəmgİN Fəzi (Tərİlan Göyçəli)	340
QəmgİN Fəzİdən gələn bağlama (Sərraf Şiruyə)	343
QəmgİN Fəzi (Araz Yaquboğlu)	347
QəmgİN Fəzi (Araz Yaquboğlu)	349

El şairi Qəmgin Fəzi (Araz Yaquboğlu)	352
Gələrdim (Xasay Zeynalov).....	360
A dayı (Xasay Zeynalov)	361
Ay dayı (Xasay Zeynalov)	363
Onu bil (Xasay Zeynalov).....	364
İki Məşədi Qasım (Əli Qurban Dastançı)	366
Fəzi Məşədi Qasım oğlu (Araz Yaquboğlu)	371
İstifadə edilmiş ədəbiyyat	374

Qəmgin Fəzi
Nəsihət deyirəm, saxla yadında

Bakı, “Elm və təhsil”, 2016.

“Elm və təhsil” nəşriyyatının direktoru:
professor Nadir MƏMMƏDLİ

Kompüter və dizayn:
Araz Yaquboğlu

Operator:
Cəlal Arifoğlu

Yığılmağa verilmişdir: 05.01.2016
Çapa imzalanmışdır: 25.12.2016
Şərti çap vərəqi: 25 ç.v., Sifariş №113
Kağız formatı: 60x84, 1/16. Tiraj: 300

Kitab “**Elm və təhsil**” nəşriyyat-poliqrafiya müəssisəsində
hazır diapozitivlərdən çap olunmuşdur.

E-mail: nurlan1959@gmail.com

Tel: (+99412) 497-16-32, (+99450) 311-41-89

Ünvan: Bakı, İçərişəhər, 3-cü Maqomayev döngəsi 8/4